

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet
Studijski centar socijalnog rada

Dubravka Poljak

**ULOGA SOCIJALNE POLITIKE U
SREDNJOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU NIZOZEMSKE**

SPECIJALISTIČKI RAD

Zagreb, 2026.

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Studijski centar socijalnog rada

Poslijediplomski specijalistički studij iz socijalne politike

Dubravka Poljak

**ULOGA SOCIJALNE POLITIKE U
SREDNJOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU NIZOZEMSKE**

SPECIJALISTIČKI RAD

Mentor: Prof. dr. sc. Zdenko Babić

Zagreb, 2026.

University of Zagreb

Faculty of Law

Study Centre for Social Work

Postgraduate specialist study in social policy

Dubravka Poljak

**THE ROLE OF SOCIAL POLICY IN SECONDARY
EDUCATION IN NETHERLANDS**

SPECIALIST THESIS

Supervisor: Prof. Zdenko Babić, Ph.D.

Zagreb, 2026.

Izjava o autorstvu

Ja, Dubravka Poljak, izjavljujem da sam autorica specijalističkog rada na Poslijediplomskom specijalističkom studiju iz socijalne politike pod nazivom „Uloga socijalne politike u srednjoškolskom obrazovanju Nizozemske”

Potpisom jamčim:

- da je predloženi rad isključivo rezultat mog vlastitog istraživačkog rada
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje koristim, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature.

Zagreb, siječanj 2026.

Potpis autorice

SAŽETAK

Ovaj specijalistički rad bavi se proučavanjem mjera socijalne politike u srednjim školama Nizozemske kroz dostupne sekundarne podatke. Svrha je bolji uvid u vrste socijalnih mjera i njihovu implementaciju. Zbog zanimljive demografske heterogenosti u Nizozemskoj posljednjih desetljeća postavlja se pitanje na koje se načine država, škole i institucije utječu na zadovoljavanje socijalnih potreba učenika i njihovih obitelji. Ovaj rad osvještava razloge i puteve donošenja socijalnih mjera na državnoj i lokalnoj razini. S obzirom na činjenicu o decentraliziranom obrazovanju u Nizozemskoj koja obiluje obrazovnim ustanovama velikih razlika po načinu osnivanja, po filozofskim i vjerskim uvjerenjima, rad pokazuje kako i ovdje država ima vodeću ulogu u donošenju važnijih mjera socijalne politike koje su primjenjive na sve vrste škola. Školama se nerijetko daje samostalnost u organizaciji provođenja istih dok je nadzor države pritom nezamjenjiv kako bi učinkovitost mjera ostala na visini. U zaključku se donosi mišljenje o analiziranim podacima.

Ključne riječi: Nizozemska, socijalna politika, srednje škole, decentraliziranost, strukovne škole

ABSTRACT

This paper studies social policy measures in secondary schools in the Netherlands using available secondary data. The purpose is to gain a better insight into the types of social measures and their implementation. Due to the interesting demographic heterogeneity in the Netherlands in recent decades, the question arises as to how the state, schools and institutions influence the satisfaction of the social needs of students and their families. This paper raises awareness of the reasons and ways of adopting social measures at the state and local level. Given the fact that education in the Netherlands is decentralized, which abounds in educational institutions with great differences in the way they are founded, in philosophical and other beliefs, the paper shows that here too the state plays a leading role in adopting important social policy measures that are applicable to all types of schools. Schools are often given autonomy in organizing their implementation, while state supervision is indispensable in order to ensure that the effectiveness of the measures remains high. The conclusion provides an opinion on the analyzed data.

Keywords: Netherlands, social policy, secondary schools, decentralization, vocational schools

Sadržaj

1. Uvod.....	8
1.1. Cilj i metodologija rada.....	10
2. Trenutni smjer Europske socijalne politike.....	11
2.1. Razvoj socijalne politike u Nizozemskoj.....	14
3. Obrazovni sustav u Nizozemskoj	19
3.1. Srednjoškolsko obrazovanje u Nizozemskoj.....	22
4. Mjere socijalne politike u srednjim školama u Nizozemskoj.....	25
4.1. Osnovni skup mjera.....	25
4.2. Borba protiv ranog napuštanja školovanja	31
4.3. Odnos prema učenicima imigrantima	35
4.4. Građanski odgoj-neizbježna mjera socijalne politike.....	39
4.5. Specijalno srednjoškolsko obrazovanje.....	42
5. Pilarizacija i autonomija škola kao izazov u nizozemskom društvu.....	43
6 . Socijalna kohezija u školi i lokalnoj zajednici.....	45
6.1. Važna uloga školskog socijalnog radnika.....	46
6.2. Susjedski tim gradi koheziju škole i zajednice.....	49
6.3. Uloga dječjeg/dječjih pravobranitelja	50
7. Zaklada Aeres Grupe.....	52
8. Financiranje u nizozemskim srednjim školama.....	59
8.1. Fondovi Europske unije u srednjoškolskom obrazovanju Nizozemske.....	61
9. Osvrt na provedbu socijalnih mjera.....	62
10. Rasprava.....	64
11. Zaključak.....	67
Popis tablica.....	73
Literatura.....	73

1. UVOD

Europska komisija potiče konvergentne socijalne politike u domeni zapošljavanja, redovnog pohađanja škola i stjecanja kvalifikacija i vještina za široko tržište rada, brige za nemoćne i isključene. Referirajući se na niz preporuka Europske komisije možemo zaključiti kako je socijalna politika EU u posljednja dva desetljeća pod značajnim utjecajem naputaka i prijedloga koji dolaze iz njezinih institucija. Socijalna politika u obrazovanju nije iznimka, jer se države prilagođavaju donesenim EU strategijama. Regulativa EU predstavlja određenu vrstu sigurnosti u stvarni stupanj provođenja socijalnih mjera. Ipak svaka europska država daje si za pravo provoditi socijalnu politiku u skladu s odavno utemeljenim vlastitim vizijama, zakonima, moralnim uvjerenjima i ekonomskim mogućnostima. Socijalna politika u obrazovanju je djelić ukupne socijalne politike svake države i ovisna je državnim proračunu. Često je obrazovanje u sferi socijalne politike promatrano marginalno jer se više sredstava preusmjerava u druga područja, a i pomalo se smatra kako se potrebe djece korisnije zadovoljavaju kroz potrebe skrbi za cijelu obitelj. Pa je važnije imati obitelj s roditeljima koji su u radnom odnosu i dobro zarađuju, što i djetetu jamči ugodan život i ne stavlja ga u poziciju socijalnog konzumenta kroz socijalne mjere u školi. To nije posve netočno, jer obitelj je stup društva. Ali u ovom radu ćemo vidjeti kako i škola može djelovati socijalno i doprijeti brzo i kvalitetno do onih koji su u društvu često nevidljivi. Uvijek postoji dijete kojemu je potrebno zadovoljiti neku od potreba, čak i u najbogatijim državama. Uloga škola kao mjesta detektiranja socijalnih potreba djeteta i obitelji nije zanemariva. Ona sigurno potvrđuje stav po kojem „obrazovanje pozitivno utječe na socijalnu dobrobit kako pojedinca tako i cijelog društva” (Babić, 2019.: 461).

U Nizozemskoj je to zbog rastućeg broja izbjeglica i migranata neminovno. Nizozemska se u svojoj socijalnoj politici prema srednjim školama odnosi s puno ustavne slobode, prepuštajući školama i školskim odborima, ponekad i općinama veliku autonomiju u organizaciji socijalnih mjera u školskim prostorima i izvan njih. Sloboda organizacije obrazovanja i rada škola istovremeno zahtijeva poštivanje zakonskih normativa i postupanje po njima. Ovdje se sada mora naglasiti važnost shvaćanja nizozemske slobode u djelovanju škola, ali uz poštivanje obrazovnih standarda, kako se pojmovi autonomija i sloboda ne tumačili proizvoljno. Kako bi u školama stvorili sigurno ozračje za svoje učenike koje će ih potaknuti na rad, spriječiti rano napuštanje škola ili neredovito pohađanje nastave i osigurati preko njihovih dobrih iskustava nove generacije učenika, uprava škole, školski odbori i općine surađuju u ovom procesu. Autonomija škola u nizozemskom društvu može biti odlična pojava i može služiti promicanju socijalne politike jer škole mogu biti potaknute od samog

društva na jačanje socijalnih mjera kako bi zauzele bolji kvalitativni položaj na obrazovnoj sceni. Ovaj rad se osvrće na strukturu i važnost mjera socijalne politike koje se provode u školama i izvan nje. Rad obrađuje nekoliko ključnih elemenata koji predstavljaju okosnicu socijalne politike i pokušava procijeniti stvarnu situaciju u nizozemskim srednjim školama. Borba protiv siromaštva, nasilja, diskriminacije, mentalnih bolesti, socijalne isključenosti, socijalne, jezične i kulture neprilagodljivosti kroz postojanje protokola i propisa koje škole donose u okviru nacionalne politike provođenja sigurnosti u školama treba biti transparentna i dokaziva, o čemu se također govori u radu. Zakonski okvir brige o sigurnosti učenika u nizozemskim školama postavljen je 04. 06. 2015. godine¹ kada je aktualni kralj Willem-Alexander potpisao odredbu o izmjeni čak 5 postojećih zakona u svrhu utvrđivanja dužnosti škola za sigurnost učenika i učitelja. Zakon je stupio na snagu 01. 08. 2015. godine.

Znanstvenici i stručnjaci na području socijalne politike sve češće zaključuju kako je stupanj obrazovanja pojedinca usko povezan s njegovim šansama na golemom tržištu rada koje svakodnevno ekspandira. Upravo srednjoškolsko obrazovanje kod velikog broja učenika determinira njihovu egzistenciju. U Nizozemskoj je to posebno vidljivo u strukovnim školama kojima se iz realnih razloga na razini države posvećuje velika pažnja. Srednje škole su zbog heterogene društvene populacije, koja neprestano raste, dobar model na kojem se može analizirati uspješnost konkretnih mjera socijalne politike. Ako su mjere kvalitetne i dobro osmišljene, te ciljaju grupacije kojima pomoć najviše treba, ove škole mogu imati veliku ulogu u smanjenju socijalnih, kulturoloških i materijalnih razlika među učenicima različitog podrijetla i socijalnog statusa. Ovaj rad će samo donekle približiti vrste i učinke mjera socijalne politike na različite grupacije učenika u srednjim školama Nizozemske i eventualno ponuditi neke nove perspektive na temu školskih socijalnih politika općenito.

1 Overheid.nl (2015). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2015-238.html>

1.1. Cilj i metodologija rada

Cilj završnog rada je prikazati i analizirati mjere socijalne politike koje se provode u srednjoškolskom sustavu Nizozemske zbog unapređenja socijalne dobrobiti učenika i osnaživanja njihove socijalne integracije. Dodatni cilj rada je na temelju rezultata provedene analize predložiti određena unapređenja nositeljima odgovornosti u segmentu socijalnih politika u hrvatskom sustavu srednjoškolskog obrazovanja. U tu svrhu analizirat će se veći broj izvora relevantnih sekundarnih podataka o temi kao i stupnju socijalne potpore koju nizozemski srednjoškolci i njihove obitelji mogu ostvariti postojećim zakonima.

U ovom radu se polazi od pretpostavke kako implementacija mjera socijalne politike u srednjim školama u Nizozemskoj često ne uspijeva obuhvatiti sve učenike i njihove obitelji. Moguće je da postoji više od jednog razloga za to. U sklopu toga, ovaj rad postavlja pitanja o tome može li se i sama struktura srednjeg i višeg srednjeg školstva smatrati preprekom u ostvarivanju jednakosti u obrazovanju kao i socijalne kohezije. Zbog stupnja autonomije koju škole uživaju i zbog činjenice da su po načinu osnivanja i filozofijama koje zastupaju često jako različite, škole imaju i autonoman pogled na sam pojam školske socijalne politike, kao i na potrebu za provođenjem njezinih mjera. Iako je doba pilarizacije neslužbeno završilo u šezdesetim godinama prošlog stoljeća, rad postavlja pitanje o stupnju postojanja ovakve podjele danas, konkretno kroz ideologiju i filozofiju koje mnoge škole zastupaju. Ovaj rad donosi određene podatke kojima se na ovo pitanje nastoji odgovoriti.

Ovaj rad bit će u metodološkom smislu realiziran kroz prikupljanje i proučavanje sekundarnih podataka iz dostupnih javnih izvora poput različitih izvješća relevantnih ministarstva, zakona, pravilnika, znanstvenih radova, stručnih izvješća, propisa i mrežnih izvora podataka. U jednom dijelu rad će se baviti i kraćom analizom provedbe jednog dijela socijalne politike u jednoj nizozemskoj školskoj grupaciji kroz sekundarne podatke. Rezultati rada temeljit će se na provedbi kvalitativne analize ovako prikupljenih podataka o provedenim mjerama socijalne politike u srednjim školama Nizozemske s ciljem stjecanja uvida u njihove pozitivne učinke.

U uvodnom dijelu rad se bavi samim pojmom i trenutnim smjerom Europske socijalne politike i njezinim razvojem u Europi kroz javno dostupne podatke. Dalje rad govori o razvoju pojma socijalne politike u Nizozemskoj od 19. stoljeća do današnjih dana.

Rad nadalje tematizira i analizira obrazovni sustav Kraljevine Nizozemske naglašavajući različitost školskih ustanova i njihov pravni položaj u okviru nizozemskog društva nakon čega fokus rada prelazi na srednje škole te njihovu podjelu na niže i više kako bi se jasnije pojmla

šarolikost mogućnosti nizozemskog školstva, njegova decentraliziranost i visok nivo neovisnosti u kreiranju svakodnevnog rada škola, nesvojstven mnogim drugim europskim obrazovnim modelima.

Nadalje rad analizira sekundarne podatke vezane za postojeće i buduće mjere socijalne politike u srednjim školama Nizozemske tijekom čega se proučavaju i objašnjavaju različiti materijali, statistički podaci, mišljenja, programi, izvješća vezana za razvoj i pokušaj implementacije mjera školama, izvan škola i u lokalnoj zajednici. Rad donosi i nekoliko podataka o relevantnim znanstvenim istraživanjima na temu. Analiziraju se i podaci o socijalnim uslugama i socijalnoj sigurnosti učenika i njihovih obitelji, stupnju socijalne kohezije škola i lokalnih zajednica, aktivnostima dječjeg pravobranitelja, socijalnih radnika u školama, socijalnih potreba učenika migranata i politika prema njima kao i stupnju provođenja nastave građanskog odgoja.

Na konkretnom primjeru Zaklade Aeres analizirat će se, prema dostupnim sekundarnim podacima, način provođenja jednog dijela mjera socijalne politike kao dodana vrijednost u radu škole. U posljednjem dijelu rada obratit će se pažnja na načine financiranje srednjih škola i njihovih programa te aktualnih socijalnih programa Europske unije. U zaključku će se donijeti sažeti rezultati obrađenih izvora i analiza podataka s mogućim prijedlozima i idejama za poboljšanje uloge socijalne politike u hrvatskim školama po uzoru na nizozemske, ukoliko analize činjenica to mogu ponuditi.

2. Trenutni smjer Europske socijalne politike

„Socijalna politika je definirana organizirana djelatnost države i drugih društvenih čimbenika kojoj je cilj prevladavanje socijalnih rizika, pomoć siromašnim i isključenim pojedincima i socijalnim skupinama, ujednačavanje životnih šansi te, općenito, unapređivanje socijalne dobiti građana.” (Puljiz, 2019.).

Europska komisija je 2017. godine predstavila europskim državama inicijativu kojom se uspostavlja Europski stup sastavljen od 20 načela, usmjerenih unaprijeđenju kvalitete života europskih građana do 2030. Načela se provode kroz brigu o razvoju tri osnovna socijalna područja:²

a) Područje jednakih mogućnosti i pristup tržištu rada (vještine, obrazovanje i cjeloživotno učenje, jednake mogućnosti, ravnopravnost spolova i aktivna podrška zapošljavanju)

2 Europska komisija (2025). *The European Pillar of Social Rights in 20 principles*. Preuzeto 29. 12. 2025. na: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-pillar-social-rights-building-fairer-and-more-inclusive-european-union/european-pillar-social-rights-20-principles_en

b) Pravedni uvjeti rada (sigurno i prilagodljivo zaposlenje, plaće, informacije o uvjetima zapošljavanja i zaštita u slučaju otkaza, socijalni dijalog i ravnoteža između poslovnog i privatnog života)

c) Socijalna zaštita i uključivost (skrb o djeci, minimalni dohodak, naknade za nezaposlenost, uključivanje osoba s invaliditetom, pomoć beskućnicima, pristup osnovnim uslugama, zdravstvena i dugotrajna skrb).

U Göteborgu su 17. studenog 2017. Europski parlament, Vijeće i Komisija zajednički proglasili Europski stup socijalnih prava i pokazali tijekom summita usmjerenost prema očuvanju radnih mjesta. Europska komisija je 2021. usvojila akcijski plan Europskog stupa socijalnih prava, čime je socijalnim politikama europskih država dala smjernice za okvire djelovanja unutar nacionalnih socijalnih politika.

One predviđaju provođenje socijalnih politika koje bi do 2030. trebale uspjeti osigurati brojke od 78% zaposlenog stanovništva u dobi od 20 do 64 godine, osposobljavanje čak 60 posto stanovništva za stjecanje potrebnih vještina za osiguranje efikasnije budućnosti te smanjenje broja građana u riziku od siromaštva na manje od 15 milijuna unutar Europske unije, od čega 5 milijuna djece. Plan također utvrđuje skup mjera koje treba poduzeti u područjima koji se bave ponudom većeg broja kvalitetnijih radnih mjesta, razvojem vještina, promicanjem jednakosti, socijalne zaštite i uključivosti.

Godine 2022. EU je usvojila direktivu o minimalnim plaćama što odražava ideju šestog socijalnog načela, a to je pravo radnika EU-a na pravedne plaće koje osiguravaju pristojan životni standard³.

Europski čelnici prvi put su podržali ideju o uspostavi europskog prostora obrazovanja 2017. u Göteborgu. Europsko vijeće je 23. svibnja 2018. usvojilo zaključke o napretku prema viziji europskog prostora obrazovanja. Komisija je u rujnu 2020. predstavila obnovljenu viziju europskog prostora obrazovanja i konkretne mjere za njegovu uspostavu. Vijeće je 26. veljače 2021. usvojilo Rezoluciju o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja za razdoblje 2021. – 2030.⁴

Europska komisija je u srpnju 2025. provela međuevaluaciju Europskog obrazovnog prostora (EEA) za razdoblje 2021.-2030., koja obuhvaća razdoblje od 2021. do 2024.⁵ Evaluacija ističe kontinuirani napor za poboljšanjem europske suradnje u obrazovanju i osposobljavanju

3 Europska unija (2022). *Directive (EU) 2022/241 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on adequate minimum wages in the European Union*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/241/oj/eng>

4 Europska unija (2021). *Rezolucija Vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021.–2030.)* 2021/C 66/01. Posjećeno 28. 11. 2025 na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32021G0226(01))

5 Europska komisija (2025). *Interim evaluation confirms added value of European Education Area*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://education.ec.europa.eu/news/interim-evaluation-confirms-added-value-of-european-education-area>

te osiguravanje da EEA ostvari svoje ciljeve do 2030. i kasnije. U izvješću se pohvaljuje napredak, no ključni izazovi i dalje ostaju. Naglašava se poticaj svim EU članicama da i dalje rade na prioritetima poput jačanja kvalitete obrazovanja kroz jednakost i inkluziju na svim razinama, jačanje cjeloživotnog obrazovanja, kao kvalitete visokog obrazovanja, ali i promicanja zelenih i digitalnih tranzicija kroz obrazovanje i obučavanje.

Kada je riječ o različitim pogledima, pravnim okvirima, nacionalnim strategijama i odlukama o organizaciji socijalne politike u članicama EU, nema a-priori argumenata da nadnacionalne vlasti EU-a izjednačavaju razlike u veličini i sastavu socijalnih troškova diljem zemalja članica (Boeri, 2005.). Boeri smatra i kako različite socijalne politike Europe mogu odražavati heterogene sklonosti građana EU-a.

Europska socijalna politika podržana je kroz Europski socijalni fond plus (ESF+), kao izvor financiranja i instrument provedbe. On Europljanima nudi gotovo 100 milijardi eura za razdoblje 2021.-2027. ESF aktivno podržava svaku državu članicu EU ulaganjem u njezino stanovništvo tako što potiče zapošljavanje, razvoj obrazovanja i podržava mjere socijalne uključenosti. U srpnju 2025. (Europska komisija, 2025.) predloženo je da ESF ostane i dalje glavni put ulaganja u poboljšanje standarda europskih građana. Prijedlog odražava trenutni društveni i ekonomski kontekst te pruža konkretan odgovor na poziv europske javnosti za više socijalnom Europom i većim ulaganjima u ljude u EU. U prijedlogu se naglašava i kako političke smjernice za razdoblje 2024.-2029. navode kako „naše jedinstveno socijalno tržišno gospodarstvo daje Europi mnoge prednosti u odnosu na konkurente.”⁶

Socijalna politika Nizozemske posebno se ogleda u organizaciji cijele vertikalne obrazovanja koja je financijski i logistički poticana od strane države. Obrazovanje počiva na znatnoj kurikularnoj autonomiji, čija se kvaliteta rada pomno nadgleda. Škole provode svoje nastavne programe u skladu sa svojim filozofijama, posebno ako je riječ o školi koju je osnovala jedna od vjerskih skupina ili onima koje djeluju kroz pedagogije poput Montessori, Steiner, Dalton itd. Određeni manji postotak škola su javne (državne). Nizozemska vlada financira podjednakim sredstvima privatne i javne škole, po čemu je specifična u svijetu. Više srednje strukovno obrazovanje i općenito obrazovanja usmjerena prema stjecanju praktičnih kvalifikacija posebno je važna kategorija u nizozemskom obrazovanju. Štoviše, čini se da se Nizozemska pri tom odlično uklapa u strateški obrazovni okvir Europe do 2030. godine

6 Europska komisija (2025). *European Social Fund*. Posjećeno 28. 12. 2025 na: https://commission.europa.eu/publications/european-social-fund_en#files

2.1. Razvoj socijalne politike u Nizozemskoj

Nizozemski model socijalne politike smatra se nerijetko korporativističkim, a karakterizira ga sustav obveznog socijalnog osiguranja kroz brige za zdravstvo, mirovine i brigu za nezaposlene. Temeljen je na doprinosima radnika i poslodavaca, uz veliku ulogu socijalnih partnera odnosno sindikata i poslodavaca u upravljanju sustavom. Socijalno-ekonomsko vijeće – SER koje okuplja sindikate i poslodavce ima ključnu ulogu u određivanju politike plaća i uvjeta rada, što doprinosi socijalnom miru. Nizozemska u socijalnoj politici teži jačanju tržišta rada za sve potencijalne djelatnike, uključujući i invalidne osobe.

Ovaj sustav se naziva i polder model, što vuče podrijetlo iz nizozemske prošlosti i zajedničke borbe stanovništva protiv vode, tijekom čega su se stvarali polderi (isušena povišena područja). Polder je sinonim za neophodnu suradnju politički i ideološki različitih strana kako bi se ostvario zajednički cilj. On nije slučajna izraz u nizozemskoj povijesti i ciljano govori o važnosti postizanja sporazuma za opću dobrobit.

Nizozemska zauzima poziciju između skandinavskog i kontinentalnog europskog (bismarckovskog) modela socijalne sigurnosti (Puljiz, 2000.), dok Boeri (2005.) kaže kako je Nizozemska hibrid skandinavskog i kontinentalnog modela socijalne politike. Ali navodi i kako se primakla sjeveru koji ima najvišu razinu izdataka za socijalnu zaštitu. Boeri naglašava odluku nizozemskih vlasti iz 2000. godine o usvajanju univerzalne mirovine te proširenju zdravstvenog osiguranja da obuhvaća i samozaposlene osobe u Nizozemskoj.

Sustav se, dakle, temelji na radnoj obvezi i održavanju velike zaposlenosti kako bi se mogle financirati sve socijalne potrebe. Održavanje jake socijalne sigurnosti unutar tržišne ekonomije je presudno jer se mirovine, naknade za bolovanje i nezaposlenost financiraju kroz obvezne doprinose iz plaća. Socijalna prava direktno proizlaze iz radnog statusa. I socijalna politika u Nizozemskoj nastala je pod utjecajem industrijske revolucije i njezinih posljedica na uvjete života radnika. Socijalno isključeni, bolesni i višestruko potrebiti oslanjali su se tada isključivo na pomoć filantropskih organizacija, uglavnom onih s religioznim predznakom.

Krajem 19. stoljeća sve više nizozemskih građana počelo je podizati svijest o socijalnom pitanju, posebno među ekonomskim intelektualcima. Prvi koraci prema većoj ulozi vlade bili su Zakon o siromašnima iz 1854. i Van Houtenov zakon o djeci iz 1874., kojim je djeci mlađoj od dvanaest godina zabranjen tvornički rad.⁷ Moglo bi se možda ustvrditi, kako je Van Houten bio pionir socijalnog načina razmišljanja u Nizozemskoj. I nije naodmet ukazati na to da je van Houtenov zakon donesen prije Bismarckovih.

Nizozemska je nakon 2. Svjetskog rata uspostavila državu blagostanja, često spominjani pojam "welfare state" u kojoj je dominirala uloga vlade u socijalnom osiguranju i zdravstvu.

⁷ Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). *Geschiedenis van het sociale zekerheidsstelsel in beeld*. Posjećeno 04. 12. 2025. na : <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2024/39/geschiedenis-van-het-sociale-zekerheidsstelsel-in-beeld>

Tako je 1952. godine stupio na snagu program otpremnine i osiguranja za nezaposlenost. Ovim su programom osigurane naknade za nezaposlenost u visini 80 posto posljednje zarađene plaće tijekom maksimalno šest mjeseci. Isti izvor dalje kaže, kako se sustav socijalnog osiguranja Nizozemske gradio u nekoliko faza, čiji su troškovi do početka 1980-ih porasli na preko 20% BDP-a. To je zahtijevalo reforme koje su se provodile desetljećima. Tehnološki napredak koji zahtijeva više skupljih lijekova i novih metoda liječenja, ali produljuje životni vijek i vrijeme skrbi za bolesnike povećao je izdvajanja za zdravstvo. Potreba za većim ulaganjem u zdravstvo povećala se i zbog starenja stanovništva pa troškovi nadilaze sposobnost produkcije dobara. Nizozemska socijalna politika usmjerena je na osiguravanje socijalne sigurnosti i sudjelovanja za sve. Naglasak je uvijek na zapošljavanju, prihodima, skrbi te borbi protiv siromaštva i usamljenosti.

Sustav socijalne pomoći baziran je u Nizozemskoj na građanskom statusu, socijalna pomoć je vezana sa socijalnom radom i socijalnom skrbi (Šućur, 1998.). Izvor dalje kaže, kako uz nacionalni regulacijski okvir, bitnu ulogu igraju lokalne vlasti. Šućur opisuje i provjeru prihoda kao rigoroznu, dok se naknade dodjeljuju po principu individualizacije i građanskog statusa. Ključna područja uključuju promicanje zapošljavanja, podršku ranjivim skupinama putem Zakona o sudjelovanju (2015.), kroz borbu protiv siromaštva, posebno siromaštva djece i pravednu migracijsku politiku. Ovdje ćemo naglasiti i važnost općina kao lokalnog tijela koje zbog provedene decentralizacije pružaju svu administrativnu i financijsku podršku, pomoć i skrb mladima i njihovim roditeljima (NederlandsJeugd Instituut, 2014).

U nastavku se vraćamo u prošlost povijesnim prikazom najvažnijih zakona iz domene socijalne politike kako bi se stekao uvid u kronologiju razvoja socijalne klime u državi.⁸

Tablica 2.1. Pregled najvažnijih zakona tijekom razvoja socijalne politike u Nizozemskoj

1854. Zakon o siromašnima (Armenwet) Prvi Zakon o siromašnima prethodnik je svih socijalnih zakona-De eerste armenwet is de voorloper van alle sociale wetten
1874. Zakon o djeci Van Houtena (Kinderwet) Zakonska zabrana rada u tvornici za djecu mlađu od 12 godina-Een wettelijk verbod op fabrieksarbeid voor kinderen tot 12 jaar
1889. Zakon o radu (Arbeidswet) Ograničavanje radnog vremena za žene/djecu- Beperkte de arbeid van vrouwen en kinderen
1901. Zakon nesrećama i zdravlju(Ongevallen- en Gezondheidswet) Zakon o nesrećama i zdravlju kao osnova socijalnog osiguranja danas-De basis voor het socialezekerheidsstelsel in ons land
1913. Zakon o invaliditetu (Invaliditeitswet) Oni koji ne mogu raditi zbog invaliditeta sada

⁸ Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). Geschiedenis van het sociale zekerheidsstelsel in beeld. Posjećeno 04. 12. 2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2024/39/geschiedenis-van-het-sociale-zekerheidsstelsel-in-beeld>

imaju pravo na financijsku naknadu-Wie niet kan werken door invaliditeit heeft vanaf nu recht op financiële compensatie

1949. Zakon o nezaposlenosti(Werkloosheidswet (WW))-Naknada za one koji su radili određeno razdoblje prije nego što su postali nezaposleni-Een uitkering voor degenen die een zekere periode voor hun werkloosheid gewerkt hebben

1957. Zakon o općim starosnim mirovinama (Algemene Ouderdomswet (AOW))-Svatko između 15 i 65 godina mora biti osiguran (Een verplichte verzekering voor iedereen tussen de 15 en 65 jaar)

1965. Opći zakon o socijalnoj pomoći (Algemene Bijstandswet)Ako ne možete sami osigurati osnovne životne troškove-Als je niet zelf kan voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan

2004. Zakon o radu i socijalnoj pomoći (Wet Werk en Bijstand (WWB))Ljudi bi trebali biti u mogućnosti zadovoljiti svoje potrebe koliko god je to moguće-Mensen moeten zoveel mogelijk in eigen onderhoud kunnen voorzien

2015. Zakon o sudjelovanju (Participatiewet)- Između ostalog zamijenio je Zakon o radu i socijalnoj pomoći WWB iz 2004. Participatiewet donesen je kako bi potaknuo što veći broj ljudi da se brinu o svojim potrebama i što više sudjeluju u društvu kroz rad, uključujući osobe s invaliditetom-Stimuleren dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking

Izradila autorica prema izvoru: //www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/tijddijn-sociale-zekerheid

S obzirom da se socijalna sigurnost u Nizozemskoj temelji na solidarnosti i koheziji, svi nizozemski građani moraju biti kolektivno zbrinuti na način da građani s visokim prihodima doprinose sustavu više od onih s niskim prihodima. Socijalne usluge (Sociale voorzieningen) financiraju se kroz poreze i čine socijalne programe skrbi i podrške u slučajevima bolesti, invaliditeta ili nesposobnosti za rad. (Zorgwijzer.nl).⁹

Tablica 2.2. Javni izdaci nekih država EU za zdravstvo (BDP %)

Država	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Belgija	10,88	10,90	10,94	10,99	10,86	11,46	11,29	10,74	10,80	-----
Danska	10,38	10,28	10,11	10,14	10,18	10,69	10,66	9,47	9,51	9,39
Njemačka	10,92	10,97	11,05	11,18	11,43	12,47	12,72	12,45	11,74	12,27
Francuska	11,50	11,57	11,45	11,31	11,17	12,13	12,25	11,84	11,50	11,54
Hrvatska	6,66	6,69	6,63	6,71	6,79	7,68	8,08	7,30	7,15	-----
Nizozemska	10,19	10,13	9,94	9,85	9,94	10,95	11,13	10,03	9,38	10,01
Italija	8,85	8,72	8,69	8,65	8,62	9,56	9,28	8,85	8,41	8,44

Izradila autorica prema izvoru: Eurostat (2025.)

⁹ Zorgwijzer (2025). *Sociale zekerheid in Nederland*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://www.zorgwijzer.nl/faq/sociale-zekerheid#:~:text=Het%20sociale%20zekerheidstelsel%20wordt%20gebruikt,%2C%20arbeidsongeschiktheid%2C%20ziekte%20of%20pensioen.>

Prema Zrinščaku (Zrinščak, 1998.) izdvajanja za zdravstveni sustav u razvijenim zapadnim zemljama iznosila su u prosjeku 8% BDP-a u 1991. i do kraja istog desetljeća. Isti izvor pojašnjava nizozemski zdravstveni sustav, naglašavajući stav Nizozemaca po kojem zdravstvena skrb mora ostati “socijalno pravo”, s time da i pružatelji zdravstvenih usluga i njihovi primatelji moraju postati svjesni zdravstvenih troškova. Zrinščak govori u kontekstu promjena u zdravstvenom sustavu Nizozemske krajem 80-ih i početkom 90-ih godina prošlog stoljeća. Prema njemu, tada je naglasak stavljen na privatne zdravstvene fondove uz mišljenje kako postojanje više različitih privatnih fondova ne bi smjelo praviti razlike u pružanju zdravstvene zaštite osiguranicima. Prema Tablici 2. primjetljiva su izdvajanja za zdravstvenu zaštitu koja Nizozemsku (10,01% u 2024.) svrstavaju u društvo ekonomski najjačih država EU koje posljednje desetljeće prosječno izdvajaju između 10 i 12% BDP.

U Nizozemskoj se Zakon o socijalnom osiguranju ('Wet op de sociale zekerheid) formulira i provodi kroz skup zakona koji skrbe o stanovništvu preko izvršitelja kao što su UWV (Uitvoering van werknemersverzekeringen) odnosno (Agencija za osiguranje zaposlenika), SVB (Sociale Verzekeringsbank) odnosno Banka socijalnog osiguranja, i općine (Gemeenten). U nastavku donosimo neke od najvažnijih usluga i zakona koji su stup socijalne politike danas u Nizozemskoj:¹⁰

Nacionalno osiguranje (Volksverzekeringen)- Nacionalno osiguranje je obvezni sustav socijalnog osiguranja koji jamči usluge poput dugotrajne skrbi, mirovine za starije osobe i naknade za preživjele. Primjenjuje se na gotovo sve koji žive i/ili rade u Nizozemskoj. Plaća se putem premija i poreza povezanih s dohotkom.

Zakon o sudjelovanju (Participatiewet)- Zakon o sudjelovanju, pruža podršku ljudima koji su sposobni za rad, ali imaju poteškoća s pronalaženjem posla zbog primjerice tjelesnog ili mentalnog invaliditeta. Zakon također pruža financijsku pomoć osobama koje nemaju dovoljno prihoda ili imovine za uzdržavanje i nemaju pravo na druge naknade.

Zakon o osiguranju dohotka za starije nezaposlene osobe (De Wet inkomensvoorziening oudere werklozen (IOW) - Ovaj Zakon osigurava dodatak dohotku do navršene dobi za državnu mirovinu (AOW). Programom se pomaže starijim nezaposlenim osobama koje su stekle pravo na naknadu za nezaposlenost nakon 60. godine života ili čije je pravo na naknadu za nezaposlenost isteklo. Starije osobe s invaliditetom također imaju pravo na program. Naknada IOW iznosi 70 posto minimalne plaće.

De Wajong (Zakon o potpori za rad i zapošljavanje mladih osoba s invaliditetom)- Zakon o Wajongu pomaže osobama koje su prije 18. godine života ili tijekom studija preboljele bolest ili invaliditet koji ih sprječava u radu.

¹⁰ Isto kao i u 5.

Zakon o općim mirovinama za starije osobe (Algemene Ouderdomswet (AOW)- Zakon o općim mirovinama za starije osobe (AOW) regulira minimalnu obveznu mirovinu za starije osobe koje su dostigle dob za državnu mirovinu (67.godina)

Zakon o općem dječjem doplatku (Algemene Kinderbijslagwet (AKW))- namijenjen je kao socijalna naknada za uzdržavanje djeteta do 18 godine bez obzira na roditeljske prihode. Iznos ovisi o dobi djeteta i isplaćuje se tromjesečno. Ova naknada se bilježi i isplaćuje preko Banke socijalnog osiguranja (SVB).

Zakon o naknadi za nezaposlene (De Werkloosheidwet (WW))- naknada se daje zaposlenicima koji izgube posao ili daju otkaz.

Nizozemci podupiru svoju državu kao svojevrsni primjer solidarnosti, iako je teško predvidjeti hoće li se takva razina sredstava moći izdvajati dugo.

Tablica 2. 3. Javni izdaci nekih EU država i SAD za socijalnu zaštitu (BDP%)

Država	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Danska	30,0	30,1	29,5	29,0	28,8	28,7	29,6	28,1	25,5	26,3	26,4
Francuska	31,9	31,7	31,8	31,5	31,1	30,8	34,7	32,7	31,4	30,6	30,6
Njemačka	25,4	25,7	5,9	25,9	26,0	26,4	29,5	28,9	27,7	27,3	27,9
Italija	28,0	28,2	27,8	27,5	27,4	27,6	32,5	29,8	28,2	27,5	27,6
Nizozemska	19,0	18,6	18,4	17,9	17,6	17,5	21,2	19,8	17,7	18,4	18,9
SAD	18,4	18,5	18,6	18,4	18,2	18,2	23,7	21,6	19,0	19,0	19,8
Hrvatska	20,7	20,7	20,6	20,3	20,6	20,6	23,5	22,5			

Izradila autorica prema izvoru: OECD (2025.)

Izdaci za socijalnu zaštitu uvijek se mogu promatrati kao sklonost države prema poticanju solidarnosti. Prema relativno svježim podacima, izdvajanja Nizozemske za socijalnu zaštitu su niža od izdvajanja ostalih, u tablici prikazanih, država. Uzorak nije velik, ali odabrane države predstavljaju najjača gospodarstva EU (osim Hrvatske i SAD) i daju priliku za usporedbu i donošenje određenih zaključaka.

Podaci iz 2021. govore, kako gotovo sedam od deset Nizozemaca (68%) smatra kako sustav socijalnog osiguranja postaje neodrživ, jer sve manje ljudi uplaćuje doprinose. Rezultati su to istraživanja tvrtke I&O Research, koje je naručio FNV (Nizozemski savez sindikata).¹¹

11 FNV (2021). *70 procent van de Nederlanders maakt zich zorgen over houdbaarheid sociale stelsel*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/algemeen-nieuws/2021/02/70-procent-van-de-nederlanders-maakt-zich-zorgen-o>

3. Obrazovni sustav u Nizozemskoj

Članak 23. Ustava (Artikel 23 Grondwet) uređuje slobodu obrazovanja u Nizozemskoj, ali i obveze koje obrazovne institucije imaju prema ostvarenju nacionalnog obrazovnog standarda i provođenju kurikuluma. Ovo temeljno pravo propisuje da je obrazovanje besplatno i mora biti dostupno svakom učeniku. U članku 8., Zakona o osnovnom obrazovanju (Wet op het basisonderwijs (WBO) iz 1985. navodi se da je cilj nastave u osnovnim školama široko obrazovanje učenika u sklopu kojeg se nastava treba usredotočiti na emocionalni i intelektualni razvoj učenika, razvoj kreativnosti i stjecanje potrebnih društvenih, kulturnih i tjelesnih vještina koje će učenika dovoljno unaprijediti.

Postoje i brojne privatne inicijative pri utemeljenju škola u Nizozemskoj jer je vlasnički sustav vrlo liberalan (Radeka i Radman, 1997.). Slijedom toga svaka fizička i pravna osoba je slobodna, pa čak i pozvana osnovati školu koja je u skladu s njezinim vlastitim filozofskim, pedagoškim ili religioznim uvjerenjima, imajući pritom obvezu priložiti program koji osigurava provedbu nacionalnog kurikuluma sa zacrtanim obveznim ishodima. Tako se može reći da ono što odmah upada u oči jest autonomija škola i sloboda osnivanja škola (van der Ven, 2007.). Na taj način Nizozemska sprječava obrazovni monopol, dok vlada prati kvalitetu rada svake škole.¹²Roditelji imaju slobodu odabira obrazovanja koje je u skladu s njihovom vjerom ili filozofijom, obrazovnim potrebama djeteta i drugim parametrima postavljenim prema potrebama obitelji učenika.

Treba se vratiti u prošlost Nizozemske i navesti kako je već zakon iz 1806. godine propisivao da osnovne škole moraju biti dostupne svima. Kako nije bilo obveznog obrazovanja, a škole povezane s crkvom nisu bile dopuštene, došlo je do ozbiljnih situacija i sukoba među građanima i politikom, dok 1848. godine nije utvrđeno kako svatko može organizirati i pružati obrazovanje (Grondwet). Obvezno obrazovanje uvedeno je 1. siječnja 1901. prema kojem su djeca između 6 do 12 godina morala pohađati školu ili se školovati kod kuće. ¹³Ustav iz 1917. zajamčio je financiranje javnih i privatnih škola od strane države.

Godine 1863. donesen je Zakon o srednjem obrazovanju (Wet op het middelbaar onderwijs). Uz djelovanje više građanske škole za trgovinu i poslovanje, Zakon je podržao i poljoprivredne škole i politehničku školu za inženjere. Nakon toga su se kroz 20. stoljeće dodavali novi srednjoškolski programi, posebice strukovni, koji su ključni za stvaranje radne snage potrebne suvremenom tržištu. Zakon o srednjoškolskom obrazovanju (Wet op het

12 Lawandmore (2025). *Onderwijsrecht in de praktijk: rechten en plichten voor scholen en ouders*. Posjećeno 30. 12. 2025. na mrežnoj stranici: <https://lawandmore.nl/nieuws/onderwijsrecht-in-de-praktijk-wat-zijn-de-rechten-en-plichten-van-scholen-en-ouders/>

13 Rijksoverheid (2025). *Geschiedenis*. Posjećeno 28. 11. 2025. na <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/organisatie/geschiedenis>

voortgezet WVO) također poznat i kao „Mamutski zakon” zbog broja predmeta koje je uveo u srednje škole, donesen je 14. veljače 1963., a stupio na snagu 1. kolovoza 1968.¹⁴

U Nizozemskoj je obrazovanje obvezno za djecu od 5. do 16. godina, ali mladi se moraju školovati dok ne steknu kvalifikaciju ili ne navrše 18. godina života.¹⁵ Ovom obvezom, koja postoji od 2007. godine, država pokušava spriječiti rano odustajanje od škole. Obrazovanje u Nizozemskoj je besplatno do 16. godine. Nakon toga se plaćaju školarine, ali učenici su često subvencionirani od strane države, ovisno o svojem materijalnom statusu. Zakon o "Dobrom obrazovanju i dobrom upravljanju" (Wet 'Goed onderwijs, goed bestuur') koji je stupio na snagu 01. kolovoza 2010. godine¹⁶ obvezuje školske odbore da brinu o kvaliteti obrazovanja u školi i nadzorom nad postavljanjem i ostvarivanjem osnovnih ishoda učenja u školi. Ukoliko se utvrde ozbiljni ili trajni nedostaci, ministar može kazniti školu, pa čak i zatvoriti, u ekstremnim situacijama.

Nizozemska osnovna škola ima osam razreda, poznatih kao Groepen. Oni se kreću od Groep 1 do Groep 8 (od 5. do 12. godine života), iako dijete može školu početi i s četiri godine.¹⁷

Djeca u dobi od 12 godina počinju pohađati jednu od više vrsta srednjoškolskog obrazovanja:

Praktična nastava (*pro*)-priprema učenike za tržište rada i traje 6 godina

VMBO (*pripremno strukovno srednjoškolsko obrazovanje (Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs)*) - traje 4 godine

HAVO (*više opće srednjoškolsko obrazovanje (Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs)*) - traje 5 godina

VWO (*pripremno sveučilišno obrazovanje (vorbereidend wetenschappelijk onderwijs)*) - traje 6 godina

Dvojezično (*nizozemsko-englesko*) obrazovanje (TTO)- kao (HAVO) program traje pet godina, a kao (VWO) program traje šest godina (uključuje 50% posto predmeta na engleskom jeziku u nižim razredima.) Postoji i na VMBO razini u 30 postotnom udjelu engleskog jezika u nastavnim predmetima. Učenici u dvojezičnom obrazovanju polažu redovne nizozemske završne ispite i dobivaju redovnu nizozemsku diplomu. Pored toga, na razini višeg općeg srednjeg obrazovanja (*havo*) i predsveučilišnog obrazovanja (*vwo*) učenici

14 CBS (2025). *Mammoetwet*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/10/al-23-jaar-op-rij-meer-vrouwen-dan-mannen-in-hoger-onderwijs/mammoetwet>

15 Eurydice (2024). *Netherlands. Overview*. Posjećeno 29. 11. 2025. na: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/netherlands/overview>

16 Onderwijsconsument (2010). *Wet Goed onderwijs, goed bestuur: leerresultaten school opgenomen in wet*. Posjećeno 01. 12. 2025. na: <https://www.onderwijsconsument.nl/leerresultaat-van-school-opgenomen-in-de-wet/>

17 Onderwijsloket (2025). *Het Nederlandse onderwijssysteem*. Posjećeno 25. 11. 2025. na: <https://www.onderwijsloket.com/kennisbank/artikel-archief/hoe-zit-het-nederlandse-onderwijssysteem-in-elkaar/>

u TTO obrazovanju dobivaju i međunarodni certifikat mature (IB) za engleski jezik ili Cambridge International (CI) certifikat za globalne perspektive i drugi predmet po svom izboru.

Nakon završetka HAVO-a ili VWO-a učenici srednjih škola mogu napredovati u visoko strukovno obrazovanje HBO (Hoger Beroepsonderwijs). U usporedbi sa sveučilištem primijenjenih znanosti WO (Wetenschappelijk Onderwijs) programi HBO su više usmjereni na stručnu praksu, ali uključuju i istraživačke komponente. Visoko strukovno obrazovanje organizirano je prema sustavu prvostupnika i magistra.

Visoko strukovno obrazovanje (HBO) pohađa se na tri razine:

A) Preddiplomski studij (Associate degree)- dvogodišnji program usmjeren na praksu koji se pohađa na sveučilištu primijenjenih znanosti. Stječe se diploma suradničkog stupnja koja se nalazi između MBO programa 4. razine i prvostupničkog stupnja visokog stručnog obrazovanja (HBO).

B) HBO prvostupnička diploma- četverogodišnji program koji se može pohađati s HAVO (više opće srednjoškolsko obrazovanje), VWO (predsveučilišno obrazovanje) ili MBO (više srednjoškolsko strukovno obrazovanje). Završetkom njega stječe se HBO prvostupnička diploma

C) HBO magistarski studij- jednogodišnji, dvogodišnji ili trogodišnji program koji se pohađa nakon završetka prvostupničkog studija na sveučilištu primijenjenih znanosti (HBO) ili istraživačkom sveučilištu (WO). Tijekom magistarskog programa studenti se temeljitije bave određenim područjem studija te sjeću diplomu HBO magistra.

Sveučilišno obrazovanje (WO)

Nakon završetka predsveučilišnog obrazovanja (VWO), daljnjim školovanjem stječe se sveučilišna diploma.

Sveučilišno obrazovanje u Nizozemskoj strukturirano je prema sustavu prvostupnika i magistra. Sveučilišna diploma može se steći na dvije razine:

A) Sveučilišni prvostupnik- teorijski orijentiran, trogodišnji program. Ovaj program završava sa sveučilišnom prvostupničkom diplomom.

B) Sveučilišni magisterij- teorijski orijentiran, jednogodišnji ili dvogodišnji program nakon kojeg kandidat stječe sveučilišnu diplomu magistra

C) Doktorat- Doktorat je najviši akademski stupanj u nizozemskom visokom obrazovanju.

Karakteristika današnjeg nizozemskog obrazovnog sustava je odgovornost prema održavanju obrazovnog standarda uz slobodu organizacije rada. Prema van der Venu (2007.) obrazovanje

u ovoj državi počiva na četiri stupa društva (pilari): protestantskom, katoličkom, neutralnom stupu (primjerice Dalton škole, Montessori, Rudolf Steiner itd.) i javnim školama. Čak dvije trećine učenika pohađa škole koje nisu javne. Ipak, sve škole, bile one javne ili utemeljene drugim inicijativama, imaju pravo biti financirane od države, naglašava van der Ven.

Obrazovanje u Nizozemskoj karakterizira vjerovanje u besplatno obrazovanje, koje financira vlada, uz istovremeno prihvatanja različitih filozofskih i vjerskih filozofija i pedagogija. Postoje i situacije kada se od roditelja potražuju određeni dobrovoljni prilozi za realizaciju školskih ili izvanškolskih aktivnosti, ali oni nisu obvezni niti je opravdano izdvojiti učenika iz takvih aktivnosti ako roditelji nisu u mogućnosti dati prilog.

3.1. Srednjoškolsko obrazovanje u Nizozemskoj

Srednje škole u Nizozemskoj (voortgezet onderwijs/middelbaar onderwijs) podijeljene su u 4 odvojene linije (i TTO, kojeg smo prethodno naveli, i koji se može promatrati kao podgrana). Prva linija PRO nudi sveobuhvatno praktično obrazovanje, druga (VMBO) priprema učenike za strukovno obrazovanje, treća priprema učenike za sveučilište (VWO), dok je četvrta (HAVO) pomalo specifična za Nizozemsku u odnosu na druge zemlje Europe, budući da svojim programom usmjerava učenike na studiranje na sveučilištima primijenjenih znanosti. Tako se struktura nizozemskog srednjoškolskog obrazovnog sustava često čini zbunjujućom za sve neupućene, nerijetko i same nizozemske roditelje, zbog višestrukih puteva i različitih dobi u kojima učenici mogu završiti srednju školu. Također, Nizozemska ima i srednje specijalno obrazovanje. Zakon o (srednjem) specijalnom obrazovanju (Wet op de expertisecentra) na snazi je od 1982., no do sada je doživio brojne izmjene. Za srednje specijalne škole i njihove učenike ovaj zakon ponudio je jaču vidljivost.¹⁸

Kada krenu u srednju školu (voortgezet onderwijs) s 12 godina, djeca upisuju jedan od četiri smjera koji predstavljaju različite obrazovne puteve. Ukratko ćemo ih opisati.

Praktična nastava pro (Praktijkonderwijs)-Praktična nastava priprema učenike za tržište rada tijekom šest godina. Učenici dobivaju intenzivniju poduku i vođenje u praktičnoj nastavi. Sudjeluju u malim grupama u redovnim predmetima niže srednje škole, a imaju i praktične predmete poput zdravstvene zaštite i socijalne skrbi ili prodaje.

VMBO(Voorbereidend middelbaarber oepsonderwijs)-pripremno srednje strukovno obrazovanje je četverogodišnji strukovno orijentirani smjer usmjeren na praktično znanje, koji

18 Eurydice (2025.) *Netherlands. Ongoing reforms and policy developments*. Posjećeno 29. 12. 2025. na : <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/netherlands/ongoing-reforms-and-policy-developments>

vodi do strukovnog osposobljavanja (MBO-(Middelbaar beroepsonderwijs). Ima dvije kvalifikacijske razine, a učenici pohađaju školu 4 godine ¹⁹.

HAVO (Hoger algemeen voortgezet onderwijs)- više opće srednje obrazovanje je petogodišnji srednji smjer koji priprema učenike za studiranje visokog strukovnog obrazovanja na sveučilištima primijenjenih znanosti (Hogescholen), gdje mogu steći preddiplomski studij primijenjenih znanosti (HBO-Hoger beroepsonderwijs). Učenici pohađaju HAVO 5 godina.²⁰

VWO (Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs)- pripremno sveučilišno obrazovanje je šestogodišnji obrazovni smjer s fokusom na teorijsko znanje koji priprema učenike za stjecanje preddiplomskog studija (WO-Wetenschappelijk onderwijs) na istraživačkom sveučilištu. Učenici uče na VWO u školama poznatijim kao Atheneum i Gymnasium i pohađaju smjer 6 godina.²¹

U srednjoškolskom obrazovanju broj učenika se smanjio za 28 000 (2,9%) u posljednjih 10 godina. Ovdje se već prije 2022. očekivao daljnji pad broja učenika za 5,2%, s 942 000 u 2022. na 893 000 u 2032. Očekuje se da će se broj učenika u srednjoškolskom obrazovanju smanjiti u svakoj pokrajini tijekom sljedećih 10 godina, ali pad nije svugdje isti. Najveći postotni pad zabilježen je u Drentheu (-15,8%), Overijsselu (-13,5%), Frieslandu (-12,3%).. Pad je najmanji u Južnoj Nizozemskoj (-1%).²²

Tablica 3. 4. Projekcija broja učenika u srednjim školama (x1000)

	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	2030.
Ukupan broj učenika	936,2	925,5	917,6	907,8	902,1	896,8	891,5
vmbo/ havo/ vwo 1-2 godina	363,7	355,7	354,1	353,3	352,9	352,3	348,8
vmbo 3-4 godina	190,8	192,2	189,5	185,1	183,4	182,9	182,8
havo/vwo 3 godina	91,8	92,7	90,5	89,1	89,7	88,7	89,3
havo/vwo 4 godina(prijelaz)	228,7	225,0	224,9	222,9	219,9	217,9	216,6
vavo vo	6,0	5,8	5,7	5,7	5,6	5,6	5,5
Vavo isk	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4
Ukupan broj škola	642	642	642	642	642	642	642
Prosječan broj	1 458	1 442	1 429	1 414	1 405	1 397	1 389

¹⁹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/netherlands/overview>

²⁰ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/netherlands/overview>

²¹ <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryperia/netherlands/overview>

²² NederlandsJeugdInstituut (2025). *Cijfers over voortgezet onderwijs (vo)*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <http://www.nji.nl/databanken/cijfers/cijfers-over-voortgezet-onderwijs-vo>

učenika po školi							
Međunarodni prijelazni tečajevi svih godina	25,0	23,6	22,3	21,3	20,5	19,9	19,5
Pro sve godine	29,6	30,0	30,0	29,8	29,4	29,0	28,7

Izradila autorica prema izvoru: Ministerie van Financien²³

U gornjoj tablici donosimo projekciju brojčanog stanja učenika srednjih škola Nizozemske u budućnosti. Primjećuje se procjena opadanja broja učenika. Već je spomenuto kako nakon VMBO, koje završava s 16 godina, učenici mogu nastaviti MBO. Riječ je o višem nivou srednjeg strukovnog obrazovanja koje može trajati od šest mjeseci do 3 ili 4 godine, ovisno o smjeru koji se odabere. Ovaj specijalistički rad razmatra razinu MBO jer ona predstavlja najveći dio učenika koji po svojoj dobi većom mjerom pripadaju srednjoškolskoj populaciji na razini EU. Također, polaznici MBO i njegovi diplomanti predstavljaju okosnicu radne snage u Nizozemskoj. Država intenzivno ulaže napore i materijalna sredstva kako bi motivirala učenike na pohađanje MBO i stjecanje diplome.²⁴ S obzirom na strukovna usmjerenja u okviru MBO, polaznici imaju stalnu suradnju s tvrtkama i organizacijama strukovnih usmjerenja, kod kojih odrađuju praksu ili rade dok pohađaju izobrazbu. MBO smjerove moguće je pohađati i kroz tečajeve. Kako bi osigurali nove kvalificirane radnike, tvrtke nerijetko subvencioniraju praktikante kroz razne programe²⁵.

Roditelji imaju mogućnost sami odabrati srednju školu, na temelju preporuke osnovne škole o najprikladnijoj za njihovo dijete.²⁶ Krajem siječnja i početkom veljače učenici također polažu takozvani prijelazni (Doorstroomtoets) kako bi se ustanovilo treba li preporuka škole biti prilagođena. Treba istaknuti važnost učiteljskih preporuka koje kod roditelja znaju izazvati otpor i neslaganje ukoliko njihova mišljenja smještaju dijete u niži rang obrazovanja od onog kojeg roditelji priželjkiju ostvariti za svoje dijete. Također, svake godine u siječnju i veljači većina srednjih škola u Nizozemskoj održava dane otvorenih vrata za buduće učenike koji mogu doći i posjetiti, vidjeti objekte te se upoznati s nastavnicima i sadašnjim učenicima, kako bi roditelji utvrdili je li škola prikladna za njihovo dijete²⁷.

23 Rijskoverheid (2025). *Financiering voortgezet onderwijs*. Posjećeno 10. 12. 2025. na: <https://www.rijksverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/financiering-voortgezet-onderwijs>

24 Government of the Netherlands (2023). *Working Together on Talent*. Posjećeno 06. 01. 2026. na: <https://www.government.nl/documents/reports/2023/02/14/working-together-on-talent>

25 S-BB (2025). *SBB brengt beroepsonderwijs en bedrijfsleven samen*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.s-bb.nl/>

26 Rijskoverheid (2025). *Schooladvies toelating voortgezet onderwijs*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.rijksverheid.nl/onderwerpen/schooladvies-en-doorstroomtoets-basisschool/toelating-voortgezet-onderwijs-gebaseerd-op-definitief-schooladvies>

27 Schoolkeuzhulp (2025). *Voorlichtingsactiviteiten*. Posjećeno 22. 12. 2025. na: <https://schoolkeuzhulp.nl/voorlichtingsactiviteiten/#>

Trenutno je na snazi Zakon o srednjoškolskom obrazovanju - Wet voortgezet onderwijs - (WVO), donesen 2020., a stupio na snagu 01. kolovoza 2022.²⁸ Nakon što je „WVO” još 1968. stupio na snagu pod imenom „Mamutski zakon” (dobio je naziv zbog velikog broja predmeta tada uvedenih u škole), smatralo se da se više neće mijenjati, no do 2022. izmijenjen je otprilike 250 puta (ovo je proizvoljna informacija i neslužbena zanimljivost koju nije moguće provjeriti).²⁹

Financiranje srednjih škola Nizozemske regulirano je Zakonom o srednjem obrazovanju (WVO). U srednjem obrazovanju, školski odbori na godišnjoj razini primaju jedinstveni proračun za osnovno financiranje u sklopu paušalnog iznosa. Škole primaju fiksni iznos po kategoriji učenika i fiksni iznos po školi. Školski odbori, odgovorni za više od jedne škole, slobodni su sami odlučiti kako će raspodijeliti i rasporediti sredstva među različitim školama. U srednjem obrazovanju godišnje financiranje od 1. siječnja bilo koje godine temelji se na broju učenika upisanih u školu 1. listopada prethodne godine.

4. Mjere socijalne politike u srednjim školama u Nizozemskoj

4.1. Osnovni skup mjera

Socijalna politika u srednjoškolskom obrazovanju Nizozemske usredotočena je na osiguravanje sigurnog okruženja za učenje i rad, gdje se učenici osjećaju ugodno i spokojno i mentalno i fizički, gdje se preveniraju i rješavaju problemi maltretiranja, zastrašivanja, diskriminacija, problemi u učenju, mentalni problemi, zdravstveni i problemi s integracijom izazvani različitim faktorima i pretežito lošim financijskim obiteljskim prilikama. Brojne udruge i organizacije bave se promicanjem svijesti o socijalnim pravima učenika i učitelja.³⁰ Školski odbori su zakonski obvezni provoditi politike socijalne sigurnosti i redovito ih procjenjivati. Mjere socijalne politike u školama sastoje se od niza manjih intervencija u cilju postizanja što kvalitetnijeg obrazovanja.

Pobliže ćemo ih predstaviti:

a) *Službenik za premošćivanje*- On djeluje isključivo u osnovnoj školi, no njegovi savjeti nude se učenicima kako bi što mirnije i kvalitetnije prešli u srednje obrazovanje. Savjetima i konkretnim akcijama pomaže potrebitim učenicima koji ne mogu pohađati školu na zadovoljavajućem nivou zbog problema kod kuće, zbog roditelja koji ne govore nizozemski i
28 VO-raad (2022). *Wet op het voortgezet onderwijs wordt WVO 2020*. Posjećeno 28. 12. 2025. na : <https://www.vo-raad.nl/nieuws/wet-op-het-voortgezet-onderwijs-wordt-wvo-2020>

29 Wikipedia (2025). *Wet op het voortgezet onderwijs*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: https://nl.wikipedia.org/wiki/Wet_op_het_voortgezet_onderwijs

30 School&Veiligheid (2025). *Een veilige school, daar zorgen we samen voor!* Posjećeno 28. 12. 2025. na: <https://www.schoolenveiligheid.nl/>

ne mogu im pomoći u svakodnevnim obvezama i sličnih situacijama.³¹ On nudi važnu pomoć i bitna je spona prema višim nivoima obrazovanja.

b) *Financijsko obrazovanje*- Vlada smatra kako je neophodno da se financijske vještine jačaju i u školi, i da se koriste svi raspoloživi načini stjecanja znanja u ophođenju novcem. Tako su se od 2023. godine osnovne, srednje škole i srednje strukovno obrazovanje (MBO) mogle prijaviti za korištenje subvencije za financijsko obrazovanje koju dodjeljuje Ministarstvo socijalnih poslova i zapošljavanja (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid).³² Sve se nastavlja i 2026. godine, jer se za subvenciju može ponovno prijaviti od 2. veljače do 16. ožujka 2026. Škole koje se prethodno nisu prijavljivale mogu se prijaviti za potporu i u ovom ciklusu. Svaka škola se može prijaviti maksimalno tri puta. Subvencija za financijsko obrazovanje provodi se preko inicijative organizacije Wijzer in geldzaken (Mudrije u financijskim pitanjima) geldlesen.nl. To je obrazovna platforma za učenje upravljanjem novcem.³³ Ministarstvo socijalnih poslova i zapošljavanja želi još jače promovirati financijsko obrazovanje među mladima, kako bi njihove vještine u ophođenju s financijama spriječile siromaštvo i upadanje u dugove.³⁴

c) *Obveza „skrb”*-Od 1. kolovoza 2015. stupila je na snagu zakonska odredba o sigurnosti u školama koja nameće školi „skrb” za socijalnu sigurnost učenika u osnovnim, srednjim i specijalnim školama. Njome država želi spriječiti incidente poput neprimjerenog ponašanja, zastrašivanja, maltretiranja, uznemiravanja i agresije kroz njihovo rano prepoznavanje i poduzimanje ciljanih mjera. Školama se nameće obveza ulaganja napora u borbu protiv nasilja i poboljšanje socijalne sigurnosti u školi. Obveza škola je napraviti Plan sigurnosti, dodijeliti zadatke dvoma učiteljima unutar nastavnog tima koji će se pobliže baviti ovom temom, imenovati kontakt osobu (povjerljivog savjetnika) kojoj učenici i roditelji mogu prijaviti nasilje te godišnje mjeriti percepciju sigurnosti učenika. Plan sigurnosti donosi preciznije korake koje će škola učiniti kad se suoči s narušenom sigurnošću učenika. Protokol protiv nasilja nije obavezan, ali se preporučuje njegova izrada. Potvrda o dobrom ponašanju je obavezan dokument kojeg školi mora dostaviti svaki novi učitelj, jer osigurava da škola zaposli osobe koje nisu kažnjavane i „dobrog su ponašanja”. Od trenutka kada učenik pođe u školu on se mora osjećati sigurno i mora mu pritom biti pružena svaka podrška.³⁵ Škole su obvezne

31 Rijksoverheid (2025). *Subsidieregeling brugfunctionaris*. Posjećeno 20. 11. 2025. na:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/subsidieregeling-brugfunctionaris>

32 Rijksoverheid (2025). *Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*. Posjećeno 23. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-sociale-zaken-en-werkgelegenheid>

33 Geldlesen.nl (2023). *Subsidie voor financiële educatie voor mbo*. Posjećeno 01. 12. 2025. na: <https://www.geldlesen.nl/mbo/subsidie-mbo/>

34 <https://www.geldlesen.nl/mbo/subsidie-mbo/>

35 Rijksoverheid (2023). *Veiligheid op school*. Posjećeno 21. 11. 2025. na:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/veiligheid-op-school>

obučiti osoblje da prepozna znakove upozorenja promatrajući ponašanja učenika. Ipak, sigurnost se jamči i učiteljima. No, istraživanja znanstvenika iz Utrechta dokazuju kako učitelji imaju razloga brinuti se za svoju sigurnost (van Grinsven i van Rossum, 2022.) jer fizičko nasilje i zastrašivanje od strane učenika u srednjim školama postoji. Jedan od petnaest učitelja (6%) doživio je fizičko nasilje ili zastrašivanje od strane učenika, 2% doživjelo je uništavanje osobne imovine, 2% doživjelo je guranje, udaranje nogama ili druge ozljede, a 1% učitelja doživjelo je uhođenje od strane učenika.

d) *Odgovarajuće obrazovanje*- Zakon o odgovarajućem obrazovanju (Wet passend onderwijs) donesen 2014. godine, osigurava da sva djeca u Nizozemskoj, uključujući i ona s dodatnim potrebama za podrškom, dobiju odgovarajuće mjesto u školi, po mogućnosti u redovnom obrazovanju kako bi se što bolje integrirala.³⁶ Vlada nastoji i spriječiti slanje djece iz škole u školu ako odabrana škola ne nudi odgovarajuće obrazovanje. Škole surađuju u regionalnim partnerstvima koja osiguravaju odgovarajuće usluge podrške i dodjeljuju proračun. Zakon propisuje da su ta partnerstva dužna izraditi plan podrške. Škola će, u dogovoru s roditeljima, pronaći odgovarajuće mjesto u vlastitoj školi, drugoj redovnoj školi (ako odabrana škola ne može pružiti potrebnu podršku), ili u školi za (srednje) specijalno obrazovanje. Ako škola to ne može sama učiniti, mora roditeljima predložiti alternativni i prikladniji program unutar svog partnerstva. Škola smije ispisati učenika samo ako ga druga škola pristane primiti. To osigurava da učenik ne „propadne”, s obzirom da se bilježi puno slučajeva kada učenik ne uspije naći drugu škola koja će ga primiti.

e) *Mjere protiv izostajanja s nastave*- Škole su dužne registrirati i prijaviti neovlaštene izostanke putem DUO-ovog (Dienst Uitvoering Onderwijs-Izvršna agencija za obrazovanje)³⁷ sustava službeniku za obvezno obrazovanje (Leerplichtambtenaar) kada se ispune pragovi (pravilo „16 sati u 4 tjedna“). To automatski povezuje školu s općinom i traži njihovu suradnju. Pojasnimo ovu osobitost: Svaka općina (Gemeente) mora zaposliti službenika koji će obilaziti škole i registrirati događanja i potrebe na koje je potrebno obratiti pažnju i ponuditi pomoć. Povjerenici za pohađanje škole prate pridržavaju li se roditelji i mladi obveznog obrazovanja. Ima obvezu i pružati informacije o posljedicama ako se učenici i roditelji ne pridržavaju Zakona o obveznom obrazovanju. Pohađanje nastave drži se vrlo bitnim i neopravdani izostanci podliježu novčanoj kazni pa i sudskoj tužbi u slučaju izbjegavanja slanja djeteta u školu (Radeka i Radman, 1997.)

36 Rijksoverheid (2025). *Passend onderwijs*. Posjećeno 25. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>

37 Dienst Uitvoering Onderwijs (2025). *DUO Particulier. Informatie voor studenten, terugbetalers en leraren*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://duo.nl/particulier/>
Izvršna agencija za obrazovanje

f) *Zabrana korištenja mobitela*- U svrhu bolje koncentracije na nastavi i očuvanja mentalnog zdravlja učenika, Nizozemska je među prvima u svijetu zabranila mobitele, tablete i pametne telefone. Zabrana je stupila na snagu 1. siječnja 2024. za srednje škole.³⁸ U idućoj školskoj godini zabrana je proširena na osnovne škole. I ovdje dolazi do izražaja poslovična fleksibilnost Nizozemske koja školama da je mogućnost dogovora s učenicima i roditeljima na koji način će provesti ovu zabranu.³⁹

g) *Praćenje sigurnosti učenika*- Škole imaju zakonsku obvezu jednom godišnje izvršiti praćenje stupnja sigurnosti učenika. Provjera osjećaja sigurnosti provodi se uglavnom putem online anketa čiji su rezultati nerijetko i javno dostupni. Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti na svojim stranicama nudi popis pružatelja alata koje se bave provedbom praćenja. Time rasterećuju škole koje same odabiru pružatelja alata i sklapaju ugovor s njim. Nakon izvršenih anketa, pružatelj usluga traži dopuštenje škole za slanje podataka resornom ministarstvu, jer podatke ne bi smio distribuirati svojevrijedno. Javno objavljivanje podataka ne ide u prilog školama, posebno ukoliko je na rezultatima vidljivo nezadovoljstvo školskom klimom, programom ili radom učitelja. Informacije o sigurnosnim politikama i protokolima protiv nasilja uključene su u svaki školski priručnik⁴⁰.

h) *Besplatno pohađanje škole*- Roditelji ne plaćaju školarinu za redovno srednjoškolsko obrazovanje (do 18. godine života) jer država financira škole po broju učenika (oko 7.000 eura po učeniku (OECD, 2024) . U redovnom srednjoškolskom obrazovanju mnogi udžbenici i nastavni materijali pružaju se besplatno i njihovu nabavku organizira škola. Roditelji kupuju neke osobne predmete (npr. kalkulator, sportsku opremu, specijalne rekvizite za izvannastavnu aktivnost i sl.). Ovo je važna pravna zaštita učenika za jednak pristup školskom životu.

i) *Besplatan program prehrane*- Učenici uglavnom nemaju prehranu u školi već ručak donose od kuće. Ali dobra okolnost su besplatni obroci dostupni u nizozemskim osnovnim i srednjim školama putem Programa školskih obroka, koji je usmjeren na škole s brojnim učenicima iz obitelji s niskim primanjima. Provede ga od 2023. godine Fond za obrazovanje mladih i nizozemski Crveni križ u ime Ministarstva obrazovanja, kulture i znanosti (OCW). Škole

38 Rijksoverheid (2024). *Gebruik van mobiele telefoons niet toegestaan in de klas*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/mobiele-apparaten-in-de-klas>

39 Pametni-gradovi (2025). *Kako je zabrana mobitela u školama u Nizozemskoj promijenila obrazovanje?* Posjećeno 16. 12. 2025. na : <https://pametni-gradovi.eu/sastavnice-pametnog-grada/odgoj-obrazovanje-i-kultura/kako-je-zabrana-mobitela-u-skolama-u-nizozemskoj-promijenila-obrazovanje/>

40 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/veiligheid-op-school>

mogu birati između primanja obroka u školi putem Fonda za obrazovanje mladih ili kartica za namirnice za kućnu upotrebu putem Crvenog križa. Škole se za ovu uslugu prethodno registriraju putem stranice *schoolmaaltijden.nl*. Mogu sudjelovati samo škole u kojima 30% ili više učenika dolazi iz obitelji s niskim primanjima.⁴¹ Samo škole koje sudjeluju u Programu i odlučile su se za školske obroke primaju sredstva za tu svrhu te su dužne komunicirati osobno s dobavljačima. Program školskih obroka ima za cilj osigurati da što više učenika pohađa nastavu „punog želuca”.⁴² Škola može slobodno birati koji obrok će nuditi učenicima sve dok se uklapa u proračun od maksimalno 9 € po učeniku tjedno (uključujući PDV). To iznosi 1,80 € po školskom danu, ili pak 11 eura po učeniku tjedno ako učenik namirnice kupuje u supermarketu. Imaju dvije mogućnosti izbora: organizirati obrok za svoje učenike u školi ili ponuditi karticu za namirnice roditeljima/skrbnicima. Ako škola odabere karticu za namirnice, roditelji se mogu registrirati u školi, a karticu mogu primiti od Crvenog križa. Kartica za namirnice posebno je korisna za škole koje nemaju logističkih uvjeta ili ne žele organizirati obroke u školi, ali bi i dalje željele pružiti dodatnu podršku svojim učenicima.

j) *Zaklade za pomoć*- Mnoge općine surađuju s raznim nizozemskim zakladama kako bi doprle do još većeg broja djece. Građani se tako mogu prijaviti za potporu za dijete putem *Samenvoorallekinderen.nl*⁴³, zajedničke web stranice nekoliko zaklada kao što su *Leergeld Nederland*, *Jeugdfonds Sport & Cultuur* (Omladinski fond za sport i kulturu), *Nationaal Fonds Kinderhulp* (Nacionalni fond za uzdržavanje djece), *Stichting Jarige Job* (Zaklada koja organizira besplatne proslave rođendana) i *Jeugdeducatiefonds* (Fond za obrazovanje mladih). Krovna organizacija *Sam& for all Children* (Sam& voor alle kinderen) nudi pomoć na način da posrednik iz škole ili slična osoba poveže roditelje/skrbnike s poslovnim partnerima jedne od ciljanih zaklada. Nakon toga su učeniku na raspolaganju različiti proizvodi: od nastavnih materijala ili naočala, proizvoda za dodatnu njegu ili podršku za učenje, financiranje školskog izleta, ili čak do kupnje kreveta i radnog stola za kuću... Preko 900 osnovnih škola u Nizozemskoj već su članice grupe koja uživa ovu pomoć. Organizacija nema uvjet u pogledu prihoda za roditelje, ali posrednik mora dobro razumjeti socijalnu i financijsku situaciju obitelji koja traži pomoć u ime svojeg djeteta⁴⁴.

41 Schoolmaaltijden. Preuzeto 29. 11. 2025. na: <https://www.schoolmaaltijden.nl/wp-json/v1/download-pdf/6/>

42 Schoolmaaltijden. *Het Programma Schoolmaaltijden*. Posjećeno 24. 11. 2025. na: <https://schoolmaaltijden.nl/>

43 Sam for all Children (2025). *Samen voor alle kinderen*. Posjećeno 29. 12. 2025. na : <https://www.samenvoorallekinderen.nl/>

44 Sam for all Children (2025). *Samen voor alle kinderen*. Posjećeno 29. 12. 2025. na : <https://www.samenvoorallekinderen.nl/>

Kinderhulp⁴⁵ je još jedna u nizu organizacija koja pomaže djeci i mladima u dobi od 0 do 21 godine koji odrastaju u siromaštvu u Nizozemskoj.

k) *Savez za jednake mogućnosti-* (Gelijke Kansen Alliantie-GKA)⁴⁶ Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti aktivno je diljem Nizozemske od listopada 2016. sa Savezom za jednake mogućnosti (GKA), a od 1. listopada 2018. kroz konkretan Program Gelijke Kansen. Funkcionira na principu suradnje s općinama s kojima zajedno razvija GKA Agendu koja sadrži sporazume o intervencijama, istraživanju i aktivnostima razmjene znanja usmjerenima na promicanje jednakih mogućnosti u obrazovanju. Ukupno 105 općina ima svoju jedinstvenu agendu izrađenu prema lokalnim potrebama.⁴⁷

l) *Općinska skrb-* U provedbi socijalnih mjera, vlada⁴⁸ surađuje s općinama i socijalnim partnerima i kako bi istražila načine za poboljšanje položaja zaposlenih roditelja s dugovima⁴⁹ Općine u Nizozemskoj pokreću i programe podrške za obitelji s manjim primanjima putem vlastitih mjera.⁵⁰ Općine mogu sudskim putem prisiliti vjerovnike da obustave naplatu duga građanima do roka od šest mjeseci. Ovo je vjerojatno jedinstven slučaj u svijetu. To ljudima s dugovima daje vremena da pronađu rješenje za svoje probleme. U velikoj mjeri ova mogućnost nudi bitne pomake u rješavanju financijskih problema za mnoge srednjoškolce i njihove obitelji⁵¹.

lj) *Subvencija Škola i okolina-* Program, koji provodi Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti (OCW), traje od 1. kolovoza 2025. do 31. srpnja 2028. Nudi dodatne izvannastavne aktivnosti, koje uključuju pristup usmjeren na talente i njihovo daljnje razvijanje. Ukupno 709 milijuna eura dostupno je za sve osnovne, srednje i specijalne škole. Iznos subvencije izračunava se množenjem broja učenika za koje se očekuje da će sudjelovati u programu.

45 Kinderhulp (2025). *Kindedarmoede in Nederland*. Posjećeno 29. 12. 2025. na : <https://kinderhulp.nl/wat-wij-doen/kinderarmoede/>

46 OCW (2025). *Gelijke Kansen Alliantie*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: <https://www.gelijke-kansen.nl/>

47 OCW (2025). *Gemeenten werken aan gelijke kansen*. Posjećeno 30. 11. 2025. na: <https://www.gelijke-kansen.nl/gemeenten>

48 Onderwijsraad (2025). *Armoede en onderwijs*. Posjećeno 01. 12. 2025. na: <https://www.onderwijsraad.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/04/16/armoede-en-onderwijs/Advies+Armoede+en+onderwijs+%28web%29.pdf>

49 Rijksoverheid (2025). *Wat doet de gemeente om mij te helpen bij schulden?* Posjećeno 22. 12. 2025. na : <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoedebestrijding/vraag-en-antwoord/wat-doet-de-gemeente-om-mij-te-helpen-bij-schulden>

50 VNG (2025). *Schuldendomein*. Posjećeno 26. 10. 2025. na: <https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/schuldendomein>

51 Rijksoverheid (2025). *Armoedeaanpakken*. Posjećeno 21. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoedebestrijding/armoede-verminderen>

4.2. Borba protiv ranog napuštanja školovanja

Nizozemska vlada smatra kako je kod ranog napuštanja školovanja riječ o kombinaciji uzroka poput odabira pogrešnog studijskog programa, različitih očekivanja od programu, želje za zasnivanjem radnog odnosa i problema s osobnim i mentalnim zdravljem.⁵²

Vijeće Europe je 23. svibnja 2018. usvojilo zaključke o napretku prema viziji europskog prostora obrazovanja te⁵³ je 26. veljače 2021. usvojilo Rezoluciju o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja za razdoblje 2021. – 2030.⁵⁴

Čini se da se Nizozemska pridržava vizije Vijeća Europe jer će od 01. siječnja 2026. godine mladi bez početne kvalifikacije dobivati dulju podršku za dobivanje diplome ili pronalaženje posla. Vlada godišnje stavlja na raspolaganje 49,6 milijuna eura za regionalni program za rano napuštanje školovanja. Sve općine zajedno od toga primaju 19,2 milijuna eura, a strukovne škole 30,4 milijuna eura.⁵⁵

U 2026. općine i škole moraju djelovati zajedno u okviru mjera regionalnog programa za rano napuštanje školovanja. Od 1. siječnja 2026., osoba koja je prijevremeno napustila školovanje definirana je kao mlada osoba koja ima između 12 i 27 godina (prije 2026. gornji prag je bio 23 godine). Istraživanje Statističkog zavoda Nizozemske (CBS) iz 2020. godine rezultiralo je podacima kako je čak 70% od svih učenika koji su 2008. napustili (MBO) bez diplome, i deset godina kasnije još uvijek bez početne kvalifikacije ili plaćenog zaposlenja.

U školskoj godini 2023.-2024. u Nizozemskoj je zabilježeno 29.163 učenika u dobi od 12 do 23 godine koji su prijevremeno napustili srednjoškolsko školovanje, što predstavlja više od 2 posto svih učenika i studenata mlađih od 23 godine. Od 29.163 učenika, 22.308 bilo je u strukovnom obrazovanju (MBO) (prema podacima Izvršne agencije za obrazovanje (DUO-Dienst Uitvoering Onderwijs, 2025.), jednog od najvažnijih nadzornih tijela u nizozemskom obrazovanju uz Prosvjetnu inspekciju (Inspectie van het Onderwijs).⁵⁶ Počevši od 2026. godine, 196 milijuna eura bit će dostupno za provedbu Zakona "Od škole do održivog rada", od čega će 94 milijuna eura pripasti regionalnim programima. Svaka kontaktna škola u svakoj regiji prijavit će se za subvenciju za regionalni program.

52 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv/aanpak-voortijdig-schoolverlaten-vsv>

53 Vijeće Europe (2025). *Europski prostor obrazovanja*. Posjećeno 22. 11. 2025. na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/education-area/>

54 Europska unija (2021). *Strateški okvir za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire*. Posjećeno 20. 11. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/strategic-framework-for-european-cooperation-in-education-and-training-towards-the-european-education-area-and-beyond.html>

55 Rijksoverheid (2025). *Aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv)*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv/aanpak-voortijdig-schoolverlaten-vsv>

56 Rijksoverheid (2025). *Aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv)*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv/aanpak-voortijdig-schoolverlaten-vsv>

Države članice EU-a obvezale su se već do 2020. smanjiti prosječni udio učenika koji su rano napustili školovanje na manje od 10 %. U Izvješću o napretku kojeg je Europska komisija objavila 2022.⁵⁷ navodi se kako se „mjere na razini EU-a uspješno provode” te kako je „utvrđeno ukupno 40 mjera na razini EU-a”. Udio učenika više srednje škole upisanih u programe koji omogućuju potpuno završavanje bez pristupa tercijarnom obrazovanju u Nizozemskoj je 48,4%. Najmanje dvije trećine učenika u višem srednjoškolskom obrazovanju obrazovalo se u javnim ustanovama u gotovo svim zemljama EU, jedine iznimke bile su Nizozemska (8,0%) i Belgija (40,9%). Svi učenici koji nakon srednje škole nisu završili visoko obrazovanje obrazovani su u privatnom sektoru u Italiji i Nizozemskoj. (Eurostat, 2025.)⁵⁸

Nizozemska ipak s 4,9% ima jednu od najnižih stopa NEET-a (Neet populacija obuhvaća mlade od 15 do 29 godine koji nisu u sustavu obrazovanja, nisu zaposleni te se ne usavršavaju (Neet - not in employment, education or training) u EU. Za ovu dobnu skupinu EU je postavio cilj na razini EU po kojem stopa NEET-a treba biti manja od 9% do 2030. U 2024. godini prosjek EU za to je bio 11,0%. (Eurostat, 2025.)⁵⁹

Djeca samozaposlenih roditelja u Nizozemskoj imaju najmanji rizik od napuštanja školovanja (Traag i van der Velden, 2008.), što je najvjerojatnije uzrokovano činjenicom po kojoj takva djeca već imaju životni cilj kojem streme: preuzeti posao svojih roditelja. Izvor navodi i kako djeca jedinci imaju povećan rizik od napuštanja školovanja, što je u suprotnosti s dosadašnjim pretpostavkama kako manje djece u obitelji povećava prijenos društvenog kapitala i smanjuje rizike, pa i onaj od napuštanja škole. Znanstvenici su postavili hipotezu (koju nisu dokazivali) po kojoj roditelji sa samo jednim djetetom možda osjećaju da imaju vremena posvetiti se poslu puno radno vrijeme, čime istovremeno smanjuju raspoloživo vrijeme koje provode s djetetom.

MBO školuje učenike praktičnih usmjerenja koja osposobljavaju kvalificiranu radnu snagu u području tehničkih zanimanja, održive energije, stambene izgradnje i zdravstvene zaštite. Tvrtke koje djeluju na ovim područjima teže nalaze radnike. Zato su vladini programi sve češće usmjereni na poticanje podrške učenicima u MBO usmjerenjima da ostanu na školovanju i steknu diplomu.⁶⁰ Naravno, i socijalna zaštita i briga o njihovoj budućnosti

57 Europska unija (2022). *Komunikacija komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o napretku u uspostavi europskog prostora obrazovanja*. Posjećeno 25. 11. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52022DC0700>

58 Eurostat (2025). *Secondary education statistics*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Secondary_education_statistics

59 Eurostat (2025). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training

60 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv/aanpak-voortijdig-schoolverlaten-vsv>

također su poticaj vladi kod razvijanja programa koji ciljaju na ovu grupaciju učenika. Nove vladine mjere krenule su s 01. siječnja 2026. i njima se strukovne škole nastoji potaknuti na poboljšanje kvalitete obrazovanja kako bi zadržali interes učenika. Pritom je prethodno postignut dogovor ovih škola i vlade kojim se obvezuju promicati jednake mogućnosti i bolje uskladiti obrazovanje s tržištem rada. Ti su sporazumi uključeni i u Program rada strukovnog obrazovanja 2023.-2027.(Werkagenda). Strukovne škole i nacionalna vlada žele postići da do 2026. godine manje od 18 000 učenika napusti strukovno obrazovanje bez početne kvalifikacije (isti izvor). Tako vlada, uz redovno financiranje, ulaže između 2023. i 2027. dodatnih 367 milijuna eura godišnje u strukovno obrazovanje.⁶¹

Pored toga, pilot program strukovnog obrazovanja i osposobljavanja u okviru programa Npuls⁶² (2024.-2031.) sufinanciran od strane Instrumenta za oporavak i otpornost nudi kratke module učenja kako bi privukao više zainteresiranih učenika i osposobio ih za tržište rada.

Sprječavanju ranog napuštanja školovanja pomoglo je i donošenje tzv. Rutteove uredbe (nazvana po bivšem premijeru Marku Rutteu), koja omogućuje učeniku da bude smješten u drugu školu ukoliko je procijenjeno da se nalazi u riziku od napuštanja svoje škole bez da stekne diplomu i kvalifikaciju. Rutteova uredba omogućuje učeniku premještaj u drugu školu, dok istovremeno ostaje upisan u vlastitu školu. Učenici mogu biti premješteni u srednju školu ili školu za opće obrazovanje odraslih (VAVO). Kada se učenik premjesti, škole sklapaju sporazum o suradnji (članak 2.100. Zakona o obrazovanju iz 2020.). Rutteova uredba uključuje konkretne situacije kada je potrebno djelovati: kada postoji dokazano visok rizik od napuštanja školovanja, ili ako bi premještaj donio veću vjerojatnost dobivanja srednjoškolske diplome u drugoj vrsti škole ili uspjeh u daljnjem obrazovanju te učinkovitije korištenje obrazovnih resursa.⁶³

Kako je prethodno navedeno, odustajanje od školovanja najčešće je kod učenika polaznika strukovnih usmjerenja. Vrijedi postaviti i pitanje zašto je tomu tako. Sve su glasnija mišljenja mnogih nizozemskih roditelja kako je mogući razlog za napuštanje školovanja preuranjeno odvajanje učenika nakon osnovne škole i usmjeravanje prema budućoj profesiji. Dob od 12 godina se smatra preranom za takvu odluku. Već je naglašeno kako je za prelazak u srednju školu najvažnija preporuka učitelja, a tek nakon nje rezultati prijelaznog testa sposobnosti učenika (CITO test) koji se provodi kada je preporuka učitelja već donesena (CITO). Čak je i vladin inspektorat zaključio, kako takav sustav nepovoljno utječe na djecu roditelja s niskim

61 Rijksoverheid (2023). *Werkagenda mbo 2023-2027*. Posjećeno 27. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/middelbaar-beroepsonderwijs/kwaliteit-mbo-opleidingen/werkagenda-mbo-2023-2027>

62 Npuls (2025). *Education that is ready for the future*. Posjećeno 31. 12. 2025. na: <https://npuls.nl/en>

63 Onderwijsconsument (2025). *Wat is de Rutte-regeling?* Posjećeno 28. 12. 2025. na: <https://www.onderwijsconsument.nl/wat-de-rutte-regeling/>

obrazovanjem i imigrante s nedovoljnim znanjem nizozemskog jezika i lošijim socijalnim položajem obitelji (de Groot, 2016).⁶⁴

Na ovaj način obitelj u kojoj je dijete rođeno, odnosno njegov obrazovni i socijalni položaj određuje i njegovu karijeru, nevezano uz prirodnu inteligenciju svakog djeteta (de Groot prenosi mišljenje inspektorata). Nizozemska na ovaj način dolazi u situaciju da prestane biti zemlja jednakih mogućnosti. Njemačka je primjer države koja je nakon nepovoljnog izvješća OECD- iz 2001. revidirala svoje obrazovne razine pa se učenici sada kasnije odvajaju. Od tada su djeca s migrantskom pozadinom postigla bolje rezultate (Riemens, 2018.) Široki prijelazni razredi bi, prema njima, bili dobro rješenje za to.

Djeca s migrantskom pozadinom su najčešće oni koji se suočavaju s ograničenim obrazovnim mogućnostima u Nizozemskoj. Vjerojatnije je da će završiti u predstrukovnom srednjoškolskom obrazovanju (VMBO) i stoga postižu slabije rezultate na tržištu rada od djece bez migrantske pozadine (Riemens, 2018.). Podaci su to preuzeti iz izvješća OECD-a (2018.) koje je ocijenilo kako bi Nizozemska mogla učiniti više za migrantsku djecu kako bi bili jednako uspješni u školi i društvu.

Temom školovanja djece migrantskog podrijetla bavio se sociolog sa Sveučilišta Erasmus u Rotterdamu Ilias El Hadioui i njegov kolega Maurice Crul⁶⁵, profesor raznolikosti i obrazovanja na Slobodnom sveučilištu u Amsterdamu i Sveučilištu Erasmus.

Prema njima, nema garancije za djecu s migrantskom pozadinom da će ostvariti svoje obrazovne planove (Crul) jer učitelji u osnovnim školama rjeđe preporučuju više srednjoškolsko obrazovanje djeci s primjerice, turskim prezimenom. Tako učenici s migrantskom pozadinom osjećaju nepravedan tretman. El Hadoui navodi, kako su poznati slučajevi djece različitog etničkog podrijetla s istim rezultatima CITO testa koja su poslana na različite obrazovne razine preporukom učitelja. U izvješću (OECD, 2018.) stoji i kako učenici percipiraju svoju okolinu. Istraživači su ustanovili kako djeca imigranti puno mračnije gledaju na gospodarstvo od djece koja odrastaju u boljim materijalnim uvjetima. To se objašnjava slikom koju vide u svom bližem okruženju, jer ne znaju za bolje situacije. Nizozemska je jedina država u kojoj je to slučaj (OECD, 2018). El Hadoui i Crul tvrde, da rano odvajanje učenika u srednjoškolskom obrazovanju posebno ograničava mogućnosti za djecu s migrantskom pozadinom. Kao rezultat toga, oni ulaze u strukovno obrazovanje u relativno mladoj dobi i potom se bore s napredovanjem u visoko ili sveučilišno obrazovanje. Crul smatra da bi vlada trebala provesti neke drastične promjene. Zalaže se za široke prijelazne

64 de Groot, L. (2016). *Ongelijkheid in het onderwijs vergroot*. NOS. Posjećeno 02. 12. 2025. na: <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2098882-ongelijkheid-in-het-onderwijs-vergroot>

65 Riemens, T. (2018). *Veel ongelijkheid in het onderwijs: 'Het is echt vijf voor twaalf'*. NOS. Posjećeno 23. 12. 2025. na: <https://nos.nl/artikel/2223470-veel-ongelijkheid-in-het-onderwijs-het-is-echt-vijf-voor-twaalf>

razrede, kako bi djeca i dalje imala barem dvije godine da pokažu svoj potencijal u srednjoj školi.

Iako među učenicima koji rano napuštaju školovanje ima naravno i Nizozemaca, brojke i podaci znanstvenika o položaju migrantskih učenika su dostatan materijal o kojem nizozemska javnost i vlada mogu razmisliti. U nastavku rad donosi podatke o nekim poboljšanjima kad je riječ o brojkama djece s imigrantskom pozadinom koji u posljednje dvije ili tri godine češće dobiju preporuku učitelja za pohađanje HAVO škola WVO usmjerenja koja im daju priliku za više razine obrazovanja.

4.3. Odnos prema učenicima imigrantima

Prema UNHCR-u, 1. siječnja 2024. u Nizozemskoj je bilo 132.000 izbjeglica, u 2023. godini 5804 djece bez pratnje zatražilo je azil u Nizozemskoj. Broj djece bez pratnje koja traže azil u Nizozemskoj značajno se povećao posljednjih godina. U 2022. godini taj je broj dosegao 4207. U Europskoj uniji je u 2024. živjelo 29 milijuna neeuropskih državljana, dok je u EU istovremeno živjelo 44.7 milijuna rođeno izvan Europske unije. Više od trećine nizozemskih zahtjeva za azil u 2024. došlo je iz Sirije, Iraka i Turske (Eurostat, 2025).⁶⁶

Obrazovni položaj djece imigranata često je nepovoljniji od obrazovnog položaja djece domaćih stanovnika. Prosječno niža obrazovna razina roditelja i ponekad slabije poznavanje nizozemskog jezika roditelja i/ili djece igraju ulogu u tome. Gotovo 50.000 djece europskih radnika migranata u Nizozemskoj nalazi se u ranjivom položaju. Ranjiv položaj njihovih roditelja utječe na živote te djece.⁶⁷

Otprilike 3000 djece u dobi od 13 do 18 godina u Nizozemskoj boravi kraće od pet godina. Škole primaju dodatna sredstva za novopridošle učenike i njihovu socijalnu i obrazovnu adaptaciju, ako su učenici u Nizozemskoj kraće od dvije godine. Od 1. siječnja 2026. početni datum ovog financiranja bit će prvi dan škole umjesto datuma dolaska (LOWAN).⁶⁸

Škole su dužne razviti višegodišnji plan za novopridošle učenike i koristiti materinji jezik učenika kako bi promovirale učenje nizozemskog jezika i školskih predmeta. Organizacija Defence for Children smatra to pozitivnim razvojem događaja, što je pomak naprijed jer je u Nizozemskoj poučavanje učenika migranata na njihovom materinjem jeziku dugo bilo tabu jer

66 Eurostat (2025). *EU population diversity by citizenship and country of birth*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_population_diversity_by_citizenship_and_country_of_birth

67 Rijksoverheid (2025). *Bijna 50.000 kinderen van arbeidsmigranten in kwetsbare positie*. Posjećeno 12. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/05/13/bijna-50.000-kinderen-van-arbeidsmigranten-in-kwetsbare-positie>

68 LOWAN (2025). *Voortgezet Onderwijs*. Posjećeno 24. 12. 2025. na : <https://www.lowan.nl/vo>

se smatralo štetnim za integraciju. ⁶⁹Ove smjernice stoga predstavljaju promjenu u razmišljanju u Nizozemskoj o integraciji imigranata.

Preporuka je stručnjaka da se obrati pozornost na općine s puno radnika migranata i da te općine surađuju čvršće s Udrugom nizozemskih općina (Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)). To će osigurati da se djeca ne zanemaruju, da se položaj i roditelja i djece nastavi poboljšavati te da se osigura dobro životno okruženje i za roditelje i za djecu.⁷⁰

Nizozemska politika usmjerena je na to da se djeci izbjeglicama i imigrantima omogući pristup nizozemskom obrazovnom sustavu najkasnije u roku od tri mjeseca. I Direktiva Europske unije o prihvatu izbjeglica opširno govori o njihovim pravima. ⁷¹

Kad govorimo imigrantima, često je naglasak na osobama koje u Nizozemsku stižu iz država koje se nalaze izvan Europske unije i Europe. Posebno kad je riječ o izbjeglicama iz ratom zahvaćenih područja. Ipak, malo prostora treba posvetiti i statistici o djeci radnih imigranata iz Srednje i Istočne Europe, kojih je u Nizozemskoj sve više.

Tablica 4. 5. Djeca imigranata iz zemalja Srednje i Istočne Europe u 2022 . po dobi

Dobna kategorija	Broj djece	Imigranti prve generacije	Imigranti druge generacije*
0-5 godina	28 566	2 286	26 280
5-10 godina	23 475	4 960	18 515
10-15 godina	19 778	8 187	11 591
15-20 godina	20 523	14 027	6 496

Izradila autorica prema izvoru: <https://www.pharos.nl/factsheets/kinderen-van-arbeidsmigranten/>

*Osoba s migrantskom pozadinom je osoba čiji je barem jedan roditelj rođen u inozemstvu. Migranti prve generacije su osobe koje su i same rođene u inozemstvu, a migranti druge generacije su osobe koje su rođene u Nizozemskoj, ali barem jedan od njihovih roditelja nije.

U 2022. godini u Nizozemskoj je bilo registrirano 410.032 osoba iz zemalja Srednje i Istočne Europe, od kojih preko 92.000 djece. Stvarni broj je vjerojatno veći jer značajan udio radnih imigranata ne registrira sebe ili svoju djecu u Bazi podataka osobnih evidencija (BRP) (Basisregistratie Personen).⁷² To ih čini nevidljivima u društvu, što znači da im nije dostupna općinska pomoć, ali niti prihvatljiva zdravstvena i socijalna skrb. Uvjeti pod kojima žive u

69 Defence for Children (2025). *Aandacht voor gewortelde kinderen op de Dag van de Migrant*. Posjećeno 30.12. 2025. na: <https://defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/migratie/2024/aandacht-voor-gewortelde-kinderen-op-de-dag-van-de-migrant/>

70 VNG (2025). *Migranten begeleiden naar werk: inspiratie voor gemeenten*. Posjećeno 30. 12. 2025. na : <https://vng.nl/nieuws/migranten-begeleiden-naar-werk-inspiratie-voor-gemeenten>

71 Europska komisija (2024). *Directive (EU) 2024/1346 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 laying down standards for the reception of applicants for international protection*. Posjećeno 24. 11. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj/eng>

72 Pharos (2023). *Kinderen van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europese landen*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://www.pharos.nl/factsheets/kinderen-van-arbeidsmigranten/>

Nizozemskoj također nisu ocijenjeni prihvatljivima jer mnogi od njih ne sudjeluju u integraciji u nizozemsko društvo. Slabo poznavanje nizozemskog jezika, oskudno poznavanje nizozemskih zakona i propisa te nepoznavanje agencija za zdravstvenu i socijalnu skrb rezultiraju time da djeca odrastaju u ranjivim okolnostima. Tim obiteljima često nedostaje obiteljska podrška i imaju ograničenu socijalnu mrežu u Nizozemskoj.

**Tablica 4. 6. Broj djece radnih imigranata iz Srednje i Istočne Europe
po državama između 2000. i 2022. godine**

Država	2000.godina	2005.godina	2010.godina	2015.godina	2020.godina	2022.godina
Bugarska	569	1 008	3 253	6 147	10 440	12 411
Estonija	48	117	189	367	499	688
Mađarska	1 423	1 692	2 288	3 586	4 960	5 428
Hrvatska	128	174	191	161	349	2 533
Letonija	70	170	337	886	1 522	2 009
Litva	128	373	728	1 440	2 257	2 869
Poljska	7 157	9 321	17 368	32 289	45 921	5 0109
Rumunjska	1 411	2 131	3 448	5 207	8 617	10 481
Slovenija	26	34	59	78	125	627
Slovačka	29	102	201	360	565	2 562
Češka	78	168	305	433	514	2 625
Ukupno	11 067	15 290	28 367	50 954	75 769	92 342

Izradila autorica prema izvoru: <https://www.pharos.nl/factsheets/kinderen-van-arbeidsmigranten>

Internationale Schakelklas (ISK)⁷³ ili međunarodna prijelazna klasa je organizirano obrazovanje za djecu imigrante u dobi od 12 do 18 godina koji tijekom jedne do dvije godine polaze posebnu školu za učenje jezika i prenošenje određenih znanja i školske kulture, kako bi mogli napredovati u redovno srednje obrazovanje. Cilj je maksimalan razvoj i integracija, počevši s intenzivnom jezičnom nastavom prije prijelaza u redovnu učionicu. To je dio šireg prava na obrazovanje za svu djecu u Nizozemskoj, uključujući i tražitelje azila, koji su dužni pohađati školu kako bi nakon toga mogli nastaviti školovanje na nizozemskom jeziku. Ne postoji maksimalno trajanje pohađanja ISK-a. Prve dvije godine polaznici dobivaju stipendiju, ali kad ona istekne, i dalje mogu pohađati ISK jer se redovno financiranje nastavlja.

Općine i COA (Središnja agencija za prihvrat tražitelja azila)⁷⁴ surađuju kako bi upisale djecu u škole i organizirale njihovo obrazovanje. Od 2025. godine postoji obvezni centar za podršku

⁷³ LOWAN (2025). *De ISK en het Nederlandse onderwijssysteem*. Posjećeno 24. 11. 2025. na: <https://www.lowan.nl/vo/isk-en-het-nederlands-onderwijssysteem/>

⁷⁴ Centraal Orgaan opvang asielzoekers (2025). *Reception and guidance during the asylum application process*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: [https://www.coa.nl/en#:~:text=The%20COA%20\(Central%20Reception%20Office\)%20in%20the,for%20Asylum%20Seekers%20\(GZA\)**%20Performs%20medical%20intakes](https://www.coa.nl/en#:~:text=The%20COA%20(Central%20Reception%20Office)%20in%20the,for%20Asylum%20Seekers%20(GZA)**%20Performs%20medical%20intakes)

roditeljima i mladima po regijama za pitanja o odgovarajućem obrazovanju i jačanje položaja roditelja i učenika.

Rezultati PISA istraživanja iz 2022. pokazuju kako je udio učenika imigranata ostao stabilan u Nizozemskoj na oko 14% u 2022., u odnosu na 11% u 2012. U 2022. 5% 15-godišnjih učenika bili su imigranti prve generacije, što znači da su rođeni u drugoj zemlji, a njihove su se obitelji preselile u Nizozemsku tek u posljednjih nekoliko godina. Oko 67% učenika imigranata izjavilo je da se jezik kojim govore kod kuće većinu vremena razlikuje od jezika na kojem su polagali PISA test.⁷⁵

U 2024. CBS je objavio podulju reportažu o integraciji i zajedničkom životu.⁷⁶ U njoj se navodi kako djeca čiji su roditelji rođeni u inozemstvu sve češće upisuju HAVO ili WVO, odnosno škole koje pripadaju višem obrazovnom stupnju od MBO škola. Ovaj podatak ide u prilog snižavanju obrazovnih razlika u društvu. U akademskoj godini 2022./23. 49 posto učenika osnovnih škola čija su oba roditelja rođena u inozemstvu dobilo je učiteljsku preporuku za HAVO (više opće srednjoškolsko obrazovanje) ili VWO (predsveučilišno obrazovanje). U akademskoj godini 2011./22. ta je brojka iznosila 38 posto. Učenici rođeni u inozemstvu također sve češće dobivaju ovu preporuku, navodi isti izvor. Učiteljska preporuka temelji se na akademskom uspjehu, sposobnostima i razvojnem putu učenika u osnovnoj školi.⁷⁷

Čini se da se etničke razlike, kad je riječ o uspješnosti u obrazovanju, pomalo smanjuju. To se prije gotovo dva desetljeća nije moglo često zabilježiti. Tada je društvo doživljavalo rastuću segregaciju u školama kao rezultat pojačanih migracija. Iako se nizozemska vlada pokušala boriti protiv etničke segregacije (Traag i van der Velden, 2008.), ti pokušaji su tada bili bez uspjeha. Isti izvor navodi kako je rastao broj segregiranih škola u urbanim područjima gdje je rastao i broj etničkih stanovnika, dok su se starosjedioci iseljavali. Tako su lokalne škole postajale sve više naseljene etničkim učenicima, a istovremeno je rastao i broj građana koji preferiraju „bijeke škole” i tragaju za njima. Objasnili su to, između ostalog, time što žele bolje obrazovanje za svoju djecu. Tu se stvorio začarani krug jer su i etničke skupine roditelja željele bijele škole za svoju djecu smatrajući kako će u njima biti bolje obrazovani i bolje naučiti nizozemski jezik, navodi isti izvor. Zato su rezultati istraživanja CBS-a o povećanom udjelu upisanih učenika stranog podrijetla u više razine srednje škole značajan pomak u odnosu na stanje koje opisuje izvor iz 2008. godine.

75 OECD (2023). *PISA results 2022*. Preuzeto 26. 12. 2025. na: https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/netherlands_0941b029-en.html

76 Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). *Leerlingen met buitenlandse herkomst steeds vaker naar havo of vwo*. Posjećeno 23. 11. 2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/47/leerlingen-met-buitenlandse-herkomst-steeds-vaker-naar-havo-of-vwo>

77 Rijksoverheid (2025). *Schooladvies toelating voortgezet onderwijs*. Posjećeno 28. 10. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schooladvies-en-doorstroomtoets-basisschool/toelating-voortgezet-onderwijs-gebaseerd-op-definitief-schooladvies>

Potrebno je, na koncu, naglasiti i bitne ograničavajuće faktore kod organizacije smještaja i obrazovanja djece imigranata. Sam smještaj i obrazovanje izbjeglica se rješavaju na brzinu i u svakoj regiji na drugačiji način. Djeca se suočavaju i s kašnjenjem kod smještaja u školu, često su prisiljena i seliti se u druge smještaje što ih demotivira kod učenja jer stalno počinju iz početka. Školuju ih nedovoljno dobro obrazovani učitelji, dok su nastavni materijali zastarjeli. I nakon što završe školovanje u međunarodnom prijelaznom razredu smješta ih se u školske ustanove koje su ispod njihovih obrazovnih sposobnosti, uglavnom zbog nedovoljno dobrog poznavanja nizozemskog jezika. Središnja agencija za prihvata tražitelja azila (COA) i Nacionalna radna skupina za obrazovanje tražitelja azila i novopridošlih (LOWAN), kao i Nizozemski inspektorat za obrazovanje (Onderwijsraad) sugeriraju smanjenje učestalog seljenja djece imigranata što bi pozitivno djelovalo na njihovo pohađanje škole (Onderwijsraad, 2017.).

4. 4. Građanski odgoj –neizbježna mjera socijalne politike

Građanstvo ili građanski odgoj u srednjoškolskom obrazovanju Nizozemske provodi se od 2006. godine. Trebao bi biti značajan doprinos socijalnoj politici u školama jer, prema viziji vlade, mora naglašavati jednakost, pravednost i toleranciju u multinacionalnom društvu. Građanski odgoj nije zaseban predmet, već se predaje međupredmetno, pod nadzorom Prosvjetnog inspektorata. Društveni studiji (maatschappijleer) se u okviru građanskog obrazovanja predaju na višim razinama srednjeg obrazovanja.

Zahtjevi za izvođenjem nastave građanskog odgoja pooštreni su donošenjem Zakona o "Pojašnjenju građanske misije za škole u osnovnom obrazovanju", koji je Senat odobrio 22. lipnja, a stupio je na snagu 1. kolovoza 2021. Zakon pruža više smjernica za obrazovanje i čini građanski odgoj fleksibilnijim. Također omogućuje Prosvjetnom inspektoratu da se uključi u rasprave sa školama o ovom pitanju.⁷⁸

Nizozemsko vijeće za srednjoškolsko obrazovanje (VO-raad) aktivno je poticalo provedbu građanskog odgoja tražeći godinama ranije da se škole njime počnu baviti. Objasnili su to važnošću posjedovanja građanskih vještina kao preduvjeta za uspješno sudjelovanje i osjećaj povezanosti s nizozemskim pluralističkim društvom „jer ne može svatko dijete građanske vještine steći kod kuće.” Škole su dužne razviti i provesti viziju građanskog obrazovanja, procijeniti njegove rezultate i uzeti ih u obzir u školskom planu i školskom vodiču.⁷⁹

⁷⁸ NederlandsJ eugdinstituut (2021). *Leerlingparticipatie en burgerschapsopdracht*. Posjećeno 31. 12. 2025. na : <https://www.nji.nl/kennis/jeugdparticipatie/leerlingparticipatie-en-burgerschapsopdracht>

⁷⁹ VO-raad (2021). *Burgerschapsonderwijs*. Posjećeno 25. 11. 2025. na: <https://www.vo-raad.nl/onderwerpen/burgerschapsonderwijs/wat-speelt-er>

Prosvjetni inspektorat traži da građanski odgoj bude usmjeren s konkretnim ciljevima i ishodima učenja koji jasno pokazuju kompetencije koje škola želi postići obrazovanjem. Također mora biti koherentan i s logičnom strukturom i jasno predstavljenim komponentama kako bi Inspektorat stekao uvid u obrazovne ishode.⁸⁰

Vlada strukturno ulaže milijardu eura godišnje kako bi ojačala vještine učenika u aritmetici, jeziku, građanstvu i digitalnoj pismenosti. Trenutno se razvijaju i novi, temeljitiji ciljevi nastave građanskog odgoja koji će biti obvezni od 2027. godine, no škole ih već mogu primijeniti u svojoj nastavi.

Zanimljiv je podatak kako nizozemski učenici znaju manje o demokraciji od svojih vršnjaka u „usporedivim zemljama”. To se navodi u rezultatima Međunarodne studije građanstva i građanskog obrazovanja provedene među učenicima srednjih škola, čiji su rezultati objavljeni 2017.⁸¹ Nizozemski dio studije provelo je Sveučilište u Amsterdamu i Institut Kohnstamm, a naručilo ga je Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti. Rezultati kažu, kako je znanje učenika o građanstvu i demokratskoj vladavini prava jednako međunarodnom prosjeku, ali niže od znanja učenika u zemljama sličnim Nizozemskoj: Belgiji (Flandriji) ili Danskoj. Mišljenja nizozemskih učenika o građanstvu malo su se ipak promijenila od studije iz 2009. godine. Došlo je do povećanja građanskog znanja, što se dogodilo i u gotovo svim drugim zemljama. Međutim, u Nizozemskoj se to odnosi samo na učenike višeg općeg srednjeg obrazovanja (HAVO) i predsvučilišnog obrazovanja (VWO).

Škole imaju znatnu slobodu u određivanju načina na koji žele organizirati nastavu u skladu s misijom škole. To bi trebalo omogućiti školama da razmotre potrebe učenika te želje roditelja i zajednice i da mogu uskladiti svoj građanski odgoj sa svojim filozofskim perspektivama i idejama o obrazovanju i učenju. No, je li to doista tako?

Studija znanstvenika sveučilišta u Amsterdamu (Versteegt i Maussen, 2012.) donosi analizu provedbe građanskog odgoja u srednjim školama sa zaključkom, kako se s praktične strane građanskom odgoju ne daje veliki prioritet jer „nema novca ni vremena, nema knjiga ni metoda” (Versteegt i Maussen, 2012:5). Isti izvor navodi, kako škole razvijaju nedosljedne nastavne planove i programe koji su dovoljni za inspekcijske provjere, a zatim to prepuštaju na brigu učitelju kao pojedincu. Provjere Inspektorata su sporadične i usmjerene su samo na papirologiju.

80 Inspectie van het Onderwijs (2025). *Wettelijke opdracht burgerschap*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezicht-2017/burgerschap/wettelijke-opdracht>

81 Kohnstamm Instituut (2017). *Burgerschap in het voortgezet onderwijs*. Preuzeto 31. 12. 2025. na: <https://kohnstamminstituut.nl/rapport/burgerschap-in-het-voortgezet-onderwijs-nederland-in-vergelijkend-perspectief/>

Procjenu implementacije građanskog obrazovanja rade mnogi znanstvenici, što ovoj aktivnosti daje dodatan značaj. Prema njima (Coopmans, Ten Dam, Dijkstra i Van der Veen 2020.) učenici iz ekonomski povoljnijih sredina imali su više građanskog znanja, pozitivnije stavove i više vještina. Razina građanskog znanja i stavova također je bila viša kod učenika višeg općeg i predseučilišnog obrazovanja nego kod učenika strukovnog obrazovanja. Ipak, učenici s nezapadnim podrijetlom imali su manje građanskog znanja od zapadnih kolega, ali pozitivnije stavove prema ljudima i više praktičnih vještina.

Građanski odgoj je uveden u nizozemske škole jer je vlada osjetila potrebu za širenjem svijesti o demokraciji, prihvaćanju različitosti i povezivanju s pridošlim novim građanima nizozemskog društva. Pilarizacija, koja je stvorila segregaciju i odvojila mlade u različite društvene krugove, službeno je trajala od 1917. do 1967., no ona se značajno osjeća i danas u obrazovanju kroz primjetljivu segregaciju (Pertijs, 2014.), iako se u međuvremenu naoko smanjila, ali je javno-privatni sustav obrazovanja i dalje na snazi. Unapređenje aktivnog građanstva i socijalne integracije se propisuje zakonom. Pritom nitko školama ne naređuje kako se to treba činiti, već im je i tu dozvoljena autonomija kao dio slobode obrazovanja, koju jamči Ustav.

Kao važan element u promatranju nastave građanskog odgoja je dolazak mnogih imigranata iz nezapadnih zemalja u posljednjih pola stoljeća. Nekada su to bili radnici koji su došli na privremeni rad, ali sada je sve više izbjeglica. Multikulturalno društvo kao ideja postoji (Veugelers, 2021.), ali se u nizozemskom društvu smatra kako je prilagodba imigranata nizozemskim vrijednostima i normama-važna. Građanski odgoj bi trebao promicati zajednički život s različitim kulturnim skupinama. Školama s vjerskom ideologijom to se ne sviđa jer žele sami odrediti koja je vrsta građanskog odgoja u skladu s njihovim stavovima. Veugelers drži, kako se različite društvene i kulturne skupine zapravo ne sreću i ne komuniciraju ni u školi ni dalje od nje. Tako i nemaju mogućnost živjeti zajedno i stvarati društvo demokracije.

U ovom radu se već naglašavalo kako je Nizozemska sudjelovala u međunarodnoj komparativnoj studiji o građanskom odgoju i obrazovanju 2009. i 2016. godine. Nizozemska mladež je tada pokazala relativno nisko znanje o demokratskim vrijednostima. Kao što je navedeno od strane mnogih znanstvenika, škole i školski odbori koji ih vode i donose kurikulum, bitno utječu na politiku građanskog obrazovanja. Kršćanske škole se posebno protive snažnom vladinom utjecaju u ovom pitanju. Ministarstvo obrazovanja, kulture i znanosti (OCW) ipak zakonski obvezuje škole da se makar pozabave spolnom raznolikošću, što je obvezno od 2012.

S obzirom na daljnje planove vlade za postavljanjem novih i temeljitijih ciljeva u provođenju građanskog odgoja od 2027. godine, može se sa sigurnošću reći kako ovu aktivnost smatraju važnom za ostvarivanje tolerancije, jednakosti i slobode u školama i izvan njih.

4.5. Specijalno srednjoškolsko obrazovanje

Specijalno obrazovanje u srednjoškolskoj dobi u Nizozemskoj naziva se Sekundarno specijalno obrazovanje (voortgezet speciaal onderwijs (VSO)). Namijenjeno je učenicima od 12. godina naviše kojima je potrebna intenzivna specijalizirana podrška zbog invaliditeta, poremećaja, bolesti ili problema u ponašanju te im nedostaje specijalizirana podrška u redovnom obrazovanju. U ovakvom tipu obrazovanja učenici mogu ostati do svog 20. rođendana ili nešto dulje ako se stekne dojam da imaju mogućnost dobiti diplomu ili njima odgovarajuće radno mjesto. To prethodno mora odobriti Prosvjetni inspektorat.⁸² Za upis u VSO potrebna je izjava o ispunjavanju uvjeta.

Ovo obrazovanje podijeljeno je u četiri klastera:

- a) učenici s oštećenjem vida,
- b) učenici s oštećenjem sluha ili komunikacije,
- c) učenici s motoričkim, intelektualnim teškoćama i kroničnim bolestima
- d) učenici s mentalnim poremećajima i problemima u ponašanju.

Škole koje primaju učenike iz klastera c) i d) zapravo su partnerstvo redovnih škola i škola za djecu s posebnim potrebama. One sklapaju regionalne sporazume o tome kako učenicima pružiti dodatnu podršku unutar te regije.

Specijalne škole su dužne izraditi razvojni plan odnosno profil (OPP) za svakog učenika.⁸³ Taj plan opisuje kako namjeravaju postići odgovarajući konačni cilj za učenika. Definirana su tri izlazna profila koje učenici slijede kako bi se, ako je moguće, pripremili za:

- a) daljnje obrazovanje
- b) pronalaženje posla
- c) dnevno obrazovanje.

Pružanje podrške inkluzivnim učenicima je dužnost svih škola u Nizozemskoj, ne samo specijalnih. Ako škola (redovna ili posebna) ne može ponuditi potrebnu specijalnu podršku, ona učeniku mora pronaći drugu školu koja nudi bolje uvjete za njegovu situaciju. Primjerice,

⁸² Ouders&Onderwijs (2025). *Naar speciaal (basis)onderwijs*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://oudersenonderwijs.nl/kennisbank/passend-onderwijs/naar-speciaal-basisonderwijs/voortgezet-speciaal-onderwijs/>

⁸³ VO-raad (2023). *Handreiking ontwikkelingsperspectief (OPP) vernieuwd*. Posjećeno 27. 11. 2025. na: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/handreiking-ontwikkelingsperspectief-opp-vernieuwd>

više strukovno obrazovanje sastoji se samo od redovnih škola koje pružaju dodatnu individualnu podršku. Ipak, iako se inkluzivno obrazovanje u redovnim školama promiče i potiče, posebne škole ponekad su u poziciji ponuditi najbolju podršku.⁸⁴

U posljednja dva desetljeća postoji sve veća tendencija uključivanja više učenika s posebnim obrazovnim potrebama u redovno obrazovanje. Cilj aktualne politike je smanjiti njihov broj u posebnim školama i povećati njihovu uključenost u redovne škole kako bi ojačali samopoštovanje i socijalne vještine.

Nizozemska vlada nastoji osposobiti društvo i škole kako bi većina prešla na inkluzivno obrazovanje do 2035. Ovakav prelazak promicao bi jednake mogućnosti za svu djecu i mlade i dao priliku sustavu da se poboljša. Posebice jer se vlada bavi izazovima poput rastućih lista čekanja na zdravstvenu skrb učenika, značajnog broja mladih koji ostaju kod kuće bez primjerenog školovanja, pa čak i problema s prijevozom učenika.⁸⁵

Za sada su redovne (nespecijalne) škole obvezne svake četiri godine u svojim javnim profilima opisati podršku koju nude učenicima s posebnim obrazovnim potrebama u tzv. profilu školske podrške“(schoolondersteuningsprofiel-SOP). Razvoj škole i obrazovanje učitelja za posebne obrazovne potrebe temelje se na tim profilima. Ovakvi profili zasigurno mogu pomoći školama na tržištu kod samopromocije jer, da podsjetimo, vlada nudi školama velike slobode, ali ih i prepušta često samostalnoj brizi u mnogim aspektima koji, ako su manjkavi, mogu imati konačnu riječ u opstanku škole na obrazovnom tržištu. Počevši od školske godine 2025.-2026., SOP bi trebao biti pravno integriran u školski vodič i tako pružati roditeljima informacije o tome je li to prava škola za njihovo dijete.

Škole u ovim profilima ne opisuju samo kakvu podršku mogu ponuditi učenicima s posebnim obrazovnim potrebama, već i redovitu podršku koju nude učenicima s disleksijom, diskalkulijom, poremećajem pažnje, s hiperaktivnošću, i darovitim učenicima. SLO (Nizozemski institut za obrazovanje i osposobljavanje)⁸⁶ nudi svim školama pomoć u formiranju profila jer je specijaliziran za kurikulum za djecu s posebnim potrebama.

5. Pilarizacija i autonomija škola kao izazovi u nizozemskom društvu

U Nizozemskoj sve škole financira država, ali se razlikuju po pedagoškim i vjerskim principima na kojima su utemeljene i na kojima provode svoju školsku politiku, utvrđuju školske kurikulume i planove. Iako država ove škole financira i omogućuje im postojanje, one su vođene od privatnih i vjerskih organizacija. Ovakva vrsta podjele naziva se pilarizacija. O

⁸⁴ <https://www.vo-raad.nl/nieuws/handreiking-ontwikkelingsperspectief-opp-vernieuwwd>

⁸⁵ Rijksoverheid (2025). *Inclusief onderwijs in 2035*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inclusief-onderwijs/inclusief-onderwijs-in-2035>

⁸⁶ SLO (2025). VSO. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://www.slo.nl/sectoren/vso/>

sve negativnijim učincima pilarizacije (koja je nekada bila temelj jednakosti i pravičnosti u nizozemskom društvu) pisala je znanstvenica Yvonne Leeman (2008.). Ona se kritički osvrće na vjerske škole, ne zbog religioznog predznaka, već zbog njihove isključivosti u mnogim pogledima na svijet i obrazovanje. Njeni podaci govore kako Nizozemska trenutno ima 30% katoličkih, 30% protestantskih i 30% sekularnih škola. Postoje i 44 osnovne i 2 srednje islamske škole (Leeman prema Vermeulen, 2004; Shadid & van Koningsveld, 2006). Od 1980-ih sve osnovne i srednje škole zakon obvezuje pripremati učenike za život u multikulturalnom društvu. No, većina škola s bijelom nizozemskom učeničkom populacijom je to prilično zanemarila (Leeman prema Leeman & Ledoux, 2003; Leeman & Reid 2006.)

Dok javne škole moraju prihvatiti svu djecu, privatne škole imaju pravo odbiti učenike za koje se smatra da ne odgovaraju identitetu škole. Za većinu škola, vjerski identitet postao je zaštitni znak koji se može koristiti po potrebi, ovisno o tržišnoj situaciji u pogledu broja učenika i „ponude” djece s preferiranim identitetom učenika, navodi Leeman i naglašava kako protestantska srednja škola (Hoornbeeckcollege u Amersfoortu) nije prihvatila 16-godišnjeg učenika koji se prijavio za upis jer njegova obitelj ponekad gleda TV, a njegova sestra ponekad nosi hlače. To se protivi vjerskim uvjerenjima navedene škole po kojima „mora postojati razlika između muškaraca i žena“. Na sudu je škola dobila slučaj protiv roditelja tog dječaka. Leeman zaključuje, kako sustav pilarizacije dopušta ortodoksnim kršćanskim školama da odbiju učenike iz vjerskih razloga i tako olakšava društvenu segregaciju.

Pilarizacija koja je nastala zbog želje za tolerancijom i pravednim stavom prema svim grupacijama društva i održavanjem dobrih međureligijskih odnosa tema je za stalno razmišljanje o fenomenu nizozemske tolerancije. U moderno vrijeme opravdanje postojanja pilarizacije je diskutabilno, posebno zato jer se velika većina Nizozemaca izjašnjava kao nereligiozna. Unatoč tome, mnogi od njih i dalje šalju svoju djecu u škole s religijskim predznakom.

Nisu svi u Nizozemskoj oduševljeni člankom 23. nizozemskog Ustava, koji omogućuje osnivanje od države financiranih, vjerski utemeljenih škola. Postoje glasni kritičari koji smatraju kako država time više ne odvaja crkvu od same sebe i stavlja se u poziciju koja više nije neutralna. Ovakvo financiranje većina građana više ne želi (Franken i Vermeer, 2017.) jer uzrokuje segregaciju društva.

Takve situacije pružaju poticaj na razmišljanje o podrijetlu nizozemske tolerancije i njezinim granicama. Neka objašnjenja vraćaju nas u prošlost odakle se crpe potencijalna opravdanja po kojima je Nizozemska, kao stoljećima snažna pomorska i trgovačka nacija, znala prepoznati važnost drugih kultura koje su joj donosile korist. Izbjeglice su unaprijedile nizozemsko gospodarstvo (Pettigrew i Meertens, 1996.), donijele ekonomsku korist, a ponekad i razvile

potpuno nove industrije. Ostavlja se mogućnost da su ovi događaji kod Nizozemaca razvili toleranciju prema doseljenicima od kojih mogu imati koristi. Ali nitko se ne usuđuje tvrditi da u Nizozemskoj nema rasizma jer statistike govore o velikoj nezaposlenosti manjina i diskriminaciji. Sve navedeno se smatra djelomično točnim, a realan odgovor bi bio da Nizozemska tolerancije ima granice i da se ne smije romantizirati.

Znanstvenici se već neko vrijeme usmjeravaju i na analizu autonomije obrazovanja u ovako osmišljenom obrazovnom modelu koji uživa velike slobode. Nizozemski parlament je od 2002. nadalje počeo preuzimati daleko aktivniju ulogu u brizi o kvaliteti obrazovanja ograničavajući autonomiju škola. Time se u svom radu „The Politics of Dutch Education Policy” bave Honingh i Stevenson (2024.). Oni navode godinu 2002. kao prekretnicu jer je tada prvi put od 1917. godine doveden u pitanje sustav temeljen na članku 23. Ustava. Tada se, naime, počelo raspravljati o tome, kako autonomija stvara neželjene razlike u kvaliteti obrazovanja i da bi vlada trebala sve više propisivati standarde kvalitete škola, što je i uslijedilo. Honingh i Stevenson nadalje kažu, kako su već od 1997. godine ocjene škola na temelju nekoliko pokazatelja uspješnosti postale javno dostupne. Novi zahtjevi za kvalitetom i ciljevi obrazovnih postignuća posebno su propisali što učenici trebaju znati. Građanski odgoj je bio jedna od prvih tema o kojima se u to vrijeme raspravljalo u Zastupničkom domu (Tweede Kamer). Prije ograničavanja autonomije, škole su same odlučivale o tome što kvalificira dobrog građanina kroz različite vizije života koje su one same predstavljale (Honingh i Stevenson, 2024.).

Očito postoje rezultati istraživanja i mišljenja koji nose naznake želje za promjenama u načinu formiranja i financiranja obrazovnih institucija u Nizozemskoj. Moderna vremena zahtijevaju promjenu paradigme jer su nametnuta neminovnim društvenim promjenama. Dolazak brojnih stranaca prisiljava državu na iznalaženje novih demokratskih puteva prilagodbe takvim promjenama. One su ih, zapravo, jako iznenadile jer Nizozemska nikad nije očekivala postati imigracijskom zemljom (Leeman, 2008. prema Leeman & Reid, 2006.) te je morala razviti ad hoc imigracijsku politiku.

6. Socijalna kohezija u školi i lokalnoj zajednici

U Nizozemskoj se socijalna kohezija često prepušta učitelju i njegovim sposobnostima da atmosferu u učionici učini prijateljskom i održava socijalizaciju. Neki učitelji su djelotvorni, korisni i poticajni, posebice za manje privilegirane skupine društva, dok neki nemaju takve prirodne ni stručne sposobnosti.

Jedna od većih prepreka kvalitetnoj socijalnoj koheziji je u sve češćem fizičkom odvajanju škola kad je riječ o prelasku iz jednog nivoa obrazovanja u drugi. Učenici se fizički sele u druge objekte te se ne susreću sa svojim kolegama i ne ostvaruju kontakte koji bi ih socijalno i emocionalno jačali. I nizozemsko društvo doživljava pad broja učenika (o čemu se već govorilo u ovom radu) te ima potrebu drugačije organizirati nastavu i nastavne objekte. Za smanjivanje razlika u obrazovanju, potrebno je ojačati povezanost između različitih nivoa i vrsta škola. To bi se moglo postići organiziranjem takvih škola na jednoj lokaciji ili poticanjem škola na suradnju s drugim školama (Onderwijsraad, 2019.). Obrazovno vijeće ponudilo je ideju po kojoj bi uvođenje prijelaznih predmeta kod učenika povećalo mogućnost napredovanja u druge programe i ostvarivanje međusobne suradnje. Time bi se potpomoglo uklanjanje sve većih razlika među učenicima kod prelaska iz osnovnog u srednje obrazovanje. Kvalitetnija socijalna kohezija primjetljiva je u tzv. školama u zajednici (brede scholen). Ove škole kombiniraju obrazovanje s brigom o djeci, socijalnom skrbi, zdravstvom i kulturnim uslugama za učenike i njihove roditelje. Spajaju tradicionalno školovanje s produženim boravkom, sportom i socijalnim uslugama. Nacionalni ured za škole u zajednici (osnovan 2009.) podržava škole i lokalne vlasti pri razvoju škola u zajednici (NederlandsJeugdInstituut, 2009.).

Vlada prepušta lokalnim upravama organizaciju ovih škola i odluke o financiranju, iako i u tome nudi podršku preko svojih određenih politika putem djelomičnog i neizravnog financiranja. Škole u zajednici su fleksibilne i njihova organizacija ovisi potrebama i potencijalu lokalne zajednice. Brojne škole u zajednici nude pripravništva za nezaposlene roditelje, što im daje dodatnu socijalnu vrijednost. Škola u zajednici ostaje održiva prilika za smanjenje nedostataka i povećanje socijalne kompetencije djece iz ugroženih ili visokorizičnih skupina.

6.1. Važna uloga školskog socijalnog radnika

Jedna od naprednijih socijalnih mjera u školama je prisutnost socijalnog radnika. Ipak treba pojasniti neke stvari. Školski socijalni radnik nije zakonski obvezan dio školskog tima u Nizozemskoj, ali njihova se uloga značajno širi zbog Zakona o mladima iz 2105. (Jeugdwet) i Zakona o odgovarajućem obrazovanju iz 2014. (Wet Passend Onderwijs)⁸⁷. Ova dva zakona obvezuju općine i škole da pružaju što više odgovarajuće skrbi mladima od kojih posebno koriste imaju učenici između 12 i 18 godina. Socijalni radnici interveniraju u svim problemima koji ometaju učenje (napetost kod kuće, vršnjačka i druga nasilja, gubitak motivacije). Mentalno zdravlje učenika te dobi sve češće je pod utjecajem tehnologije i u

⁸⁷ ZorgWelzijn (2025). *Schoolmaatschappelijk werk heeft belangrijke brugfunctie*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://www.zorgwelzijn.nl/schoolmaatschappelijk-werk-heeft-belangrijke-brugfunctie>

globalnom smislu je ugroženo, što bi bio dodatan razlog prihvaćanja pomoći školskog socijalnog radnika. Zajedno s liječnicima za mlade i medicinskim sestrama, socijalni radnici su ključne osobe u školama. Ne postoji točan podatak o broju škola u Nizozemskoj koje angažiraju socijalnog radnika, jer se brojke razlikuju i ovise o suradnji između općina, regija i škola.

Prema službenoj definiciji, školski socijalni radnik je most između obrazovanja, obitelji i socijalnih službi, a njegovi zadaci se, kako navodi Profesionalno udruženje socijalnih radnika Nizozemske,⁸⁸ protežu na tri područja:

1. Podrška školi
2. Pomoć roditeljima i djeci
3. Upućivanje na posebnu i indiciranu skrb

Zadaci školskog socijalnog radnika se temelje se na profesionalnom profilu socijalnog radnika i uključuju zadatke koji nadopunjuju podršku i skrb koju škole mogu same pružiti, kažu u Udruženju.

Sljedeći standardi za srednje obrazovanje su utvrđeni na temelju opisa posla školskog socijalnog radnika i broja učenika u školi. Označavaju minimalan broj sati potreban za pravilno obavljanje uloge školskog socijalnog radnika (Udruženje) .

- a) Praktično obrazovanje i LWOO (dugotrajno obrazovanje)-1,5 FTE tjedno za 600 učenika.
- b) VMBO (predstrukovne srednje strukovne škole)-1,0 FTE tjedno za 600 učenika.
- c) HAVO (više opće srednje strukovno obrazovanje)/VWO (predsveučilišno obrazovanje) škole, uključujući gimnazije- 0,5 FTE tjedno za 600 učenika.
- d) ROC (regionalni obrazovni centri)-1,0 FTE tjedno za 600 učenika.

Objašnjenje kratice FTE- predstavlja ekvivalent punog radnog vremena i jedinica je koja se koristi za mjerenje obujma rada. 1,0 FTE je radni tjedan s punim radnim vremenom (često 36-40 sati, ovisno o školi). Stoga, školski socijalni radnik s 0,5 FTE radi polovicu tih sati s punim radnim vremenom (npr. 18-20 sati), a netko s 0,8 FTE radi 80% tih sati s punim radnim vremenom (npr. 28,8-32 sata). To pomaže pri izračunu plaća, planiranju osoblja i usporedbi pozicija s nepunim radnim vremenom.

Školske socijalne radnike nadzire voditelj koji boravi 2 sata tjedno u školi ili lokaciji u prvoj godini u školi koja je pokrenula program djelovanja školskog socijalnog radnika. Nakon prve godine provedbe voditelj provodi u školi 1,5 sati tjedno. U njegove odgovornosti ulazi i sklapanje sporazuma i ugovora sa školama, izrada školskih planova rada za Centar za

⁸⁸ BPS (2025). *SCHOOLMAATSCHAPPELIJK*

WERK. Posjećeno 06. 01. 2026. na: <https://www.bpsw.nl/app/data/uploads/2017/05/NVMW-Schoolmaatsch.-werk-Binnen.pdf>

socijalni rad (CSR) zajedno s pojedinačnim školama, sudjelovanje u evaluacijama škola (najmanje dva puta godišnje), procjena kvalitete obavljenog rada, provođenje ocjena uspješnosti sa školskim socijalnim radnicima, formuliranje i razvoj politika na temelju povratnih informacija iz škola i podataka o registraciji, uspostavljanje proceduralnih sporazuma s lokalnim službama i ustanovama za skrb (mladih) na koje se školski socijalni radnik upućuje.

Socijalni radnici u školama u Nizozemskoj imaju ulogu komunikacije s roditeljima koji osjećaju svakodnevni pritisak obveza. Prisutnost socijalnog radnika u školi je strukturirana i namjenska, olakšava učenicima i njihovim obiteljima uključivanje u rad društvene zajednice u kojoj žive, posebno kad je riječ o djeci imigranata ili drugih nenativnih nizozemskih građana⁸⁹.

Ovdje je potrebno povući paralelu s pitanjem djelovanja socijalnih radnika u školama u Hrvatskoj. Hrvatska udruga socijalnih radnika i Hrvatska komora socijalnih radnika podnijele su u svibnju 2023. Inicijativu za zapošljavanje socijalnih radnika u školama u Hrvatskoj. U Inicijativi se navodi moguće široko područje djelovanja socijalnog radnika kao stručnog suradnika u školama. I sama preporuka Europske komisije o zapošljavanju socijalnih radnika kao bitnih pojedinaca u svakoj školskoj organizaciji dovela je do toga da danas 25 zemalja u EU ima zaposlene socijalne radnike u školama koji predstavljaju nezamjenjiv dio stručne službe, navodi se u Inicijativi.⁹⁰

U Inicijativi se dalje kaže, kako je škola kao socijalni prostor, u kojem se odvija obrazovanje, odgoj i socijalizacija djece, mjesto koje omogućava rano prepoznavanje i prevenciju brojnih razvojnih rizika djeteta i poduzimanje ranih socijalnih intervencija kojima se može osnažiti ne samo dijete, već i roditelji i obitelji u riziku, a za uspješnije suočavanje s osobnim, obiteljskim i društvenim izazovima. Navode se i važna područja školskog socijalnog rada⁹¹

Mnoge nizozemske škole nemaju dvojbe vezane za važnost djelovanja socijalnog radnika u školama. Kako navodi organizacija Hollands Kron⁹², razgovori sa školskim socijalnim radnikom su povjerljivi i potiču razmjenu informacija između škole i roditelja. Socijalni radnik nudi povjerljivost i uvijek traži dopuštenje prije dijeljenja informacija.

Učenici i roditelji se mogu obratiti i Dječjem telefonu, Inspektoratu za obrazovanje (Onderwijsinspectie) ili možda platformi Helpwanted kao i Vijeću za srednje obrazovanje

89 MEESamen (2025). *Schoolmaatschappelijk werk*. Posjećeno 08. 01. 2026. na: <https://www.meesamen.nl/schoolmaatschappelijk-werk>

90 <https://hksr.hr/inicijativa-za-zaposljavanje-socijalnih-radnika-u-skolama-u-republici-hrvatskoj>

91 Inicijativa Hrvatske udruge socijalnih radnika i Hrvatske komore socijalnih radnika za zapošljavanje socijalnih radnika u hrvatskim školama

92 Hollands Kroon (2023). *SchoolmaatschappelijkWerk (SMW)*. Posjećeno 16. 12. 2025. na: <https://www.hollandskroon.nl/direct-regelen/zorg-en-ondersteuning/jeugd/schoolmaatschappelijk-werk-smw/>

(VO-raad) ukoliko im se problem čini više zahtjevan i delikatan za njegovu raspravu sa socijalnim radnikom.

Kod naglašavanja važnosti rada socijalnih radnika treba podsjetiti kako socijalni rad i (Ajduković, 1994.) sustavno obrazovanje u ovom području traje sada već preko 130 godina. Ajduković kaže, kako se prvi programi za obrazovanje socijalnih radnika javljaju krajem 19. stoljeća. Tako se u Velikoj Britaniji i Nizozemskoj 1896. godine otvaraju prvi kraći programi iz socijalnog rada. Nizozemska je tada obrazovala svoje socijalne radnike na visokoškolskim institucijama izvan sveučilišta, kao i Austrija, Belgija, Danska, Grčka, Norveška, i Portugal, navodi isti izvor.

6.2. *Susjedski tim gradi koheziju škole i zajednice*

Osim socijalnog radnika kao mjere socijalne politike Nizozemska ima i Susjedski tim (wijkteam/buurteam/sociaal team). Susjedski tim uključuje tim stručnjaka iz više područja koji podržava građane u svim područjima života kroz međusobno povezivanje i pružanje osnovne pomoći. Oni su svojevrsna organizirana grupa stručnjaka koji poznaju obitelji i mogućnost dostupnih resursa za prevladavanje teškoća i financirani su od općina.

Cilj je rano rješavanje problema i pomoć ljudima da ponovno steknu neovisnost. Svoje djelovanje i opravdanost svojeg postojanja objašnjavaju tako što smatraju kako njihov tim ima široko znanje o okolini u kojoj žive te svojim pogledom mogu pružiti širu sliku o razvoju djeteta i njegovim potrebama.⁹³ Stalni član okružnog Susjednog tima povezan je s osnovnom školom u svojoj zajednici. Član tima sudjeluje u profesionalnim konzultacijama u školi, ali nije strukturno aktivan unutar škole kao njezin zaposlenik. On djelomično boravi fizički u školi kao dio školske potporne formacije jer održava konzultacije za roditelje i članove školskog tima.

Član susjednog tima stoga ne uzima u obzir samo dijete, već i kućno okruženje, obiteljske odnose i aktivnosti u slobodno vrijeme. On poznaje strukturu društva u kojem se škola i učenici nalaze, i sposoban je ponuditi vrstu društvene aktivnosti čijim bavljenjem učenik i njegovu obitelj mogu postići napredak. Ponekad je ovakva podrška, posebno kad je riječ o učenicima imigrantima, vrlo korisna kako bi se učenik i njegova obitelj integrirali u društvo. Nederlands Jeugdinstituut naglašava, kako se Susjedski timovi često usredotoče na društvenu misiju svog rada i organizacije, dok su škole više usmjerene na akademski uspjeh učenika. Njihova suradnja se potiče kako bi ukupan rezultat bio kvalitetniji uz međusobno dopunjavanje. Suradnja je olakšana kada je cijeli školski tim otvoren za suradnju sa

⁹³ Nederlands Jeugdinstituut (2025). *Samenwerking tussen school en wijkteam*.

Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.nji.nl/kennis/sterke-basis-in-en-rond-school/samenwerking-tussen-school-en-wijkteam#vormen-van-samenwerking>

susjedskim timom ili sličnim partnerima izvan škole, ali nerijetko dolazi do nepovjerenja između te dvije strane koje znaju sumnjati u međusobnu stručnost, te u tom stanju nerazumijevanja ne produciraju korisne situacije za učenike. Suradnja među njima zahtijeva daljnju izgradnju i njegovanje odnosa i upoznavanje s međusobnim područjem stručnosti.

6.3. Uloga dječjeg/dječjih pravobranitelja

U Nizozemskoj je Dječji pravobranitelj (ombudsman) dio ureda Nacionalnog pravobranitelja. To stvara zanimljivu situaciju u kojoj dječji pravobranitelj uživa autonomiju kao Visoko državno vijeće u odnosu na vladu, ali interno unutar Nacionalnog pravobranitelja postavljaju se pitanja o njegovoj autonomiji i samostalnosti.

Treba odmah istaknuti kako Nizozemska ima dječjeg pravobranitelja tek od 2011., što je stavlja u vrlo neobičnu konotaciju s ostalim pravima koje zastupa i promiče s obzirom na njezinu poslovičnu demokratičnost i otvorenost prema novim idejama. Odbor UN-a za prava djeteta upućivao je Nizozemskoj od 1999. do 2009. napomene koje su poticale na osnivanje dječjeg pravobranitelja. Godine 2007. nizozemska Vlada odgovorila je da dječji ombudsman nije potreban jer njegove zadatke već obavljaju druge institucije.⁹⁴

Tek je 2008. godine prijedlog Zakona o osnivanju dječjeg pravobranitelja dobio na značaju. U programu politike novog Ministarstva mladih i obitelji, UN-ova Konvencija o pravima djeteta spomenuta je kao jedan od najvažnijih političkih okvira za izbor dječjeg pravobranitelja. U prosincu 2008. podnesen je amandman o osnivanju ureda dječjeg pravobranitelja. Zastupnički dom je 15. veljače 2011. imenovao Arca Dullaerta prvim dječjim ombudsmanom Nizozemske.⁹⁵ Margrite Kalverboer naslijedila ga je 5. travnja 2016., a tu dužnost obnaša i u ovom trenutku. Ovom imenovanju je u Nizozemskoj prethodilo mnoštvo političkih diskusija o tome je li dječji pravobranitelj neophodan, iako je Odbor UN-a za prava djeteta oduvijek naglašavao važnost osnivanja neovisnih institucija koje prate prava djece na nacionalnoj razini.

Dječja pravobraniteljica u Nizozemskoj je zamjenica nacionalnog odnosno pučkog pravobranitelja i nadzire sve općine u Nizozemskoj u okviru brige za dječja prava. U pogledu vlastitih odgovornosti, ona je podređena nacionalnom pravobranitelju. I financijski proračun u konačnici određuje nacionalni pravobranitelj, iako dječji pravobranitelj ima vlastiti tim ljudi za suradnju kojeg bira on osobno.

Dječja pravobraniteljica u Nizozemskoj se bavi problemom ranog napuštanja srednje škole, s obzirom da je prema brojčanim pokazateljima, sve veći broj djece koji ne pohađaju školu, ali

⁹⁴ Klep, K. (2018). *De rol van de kinderombudsman in de nederlandse kinderrechten infrastructuur. Navigator van Wolters Kluwer NTM-NJCM Bull*, 2018/30. Preuzeto 18. 12. 2025. na : <https://njcm.nl/wp-content/uploads/ntm/6.-Klep.pdf>

⁹⁵ <https://njcm.nl/wp-content/uploads/ntm/6.-Klep.pdf>

nije uvijek lako provjeriti školuju li se kod kuće. Zakon o obveznom obrazovanju nerijetko se krši zbog vjerskih ili filozofskih uvjerenja te nepoznat broj učenika ostaje kod kuće, po svemu sudeći bez pohađanja nastave.⁹⁶

Decentralizacija skrbi za mlade dala je poticaj pojavi općinskih dječjih pravobranitelja. Oni ne djeluju kao ispostava (nacionalnog) dječjeg pravobranitelja, već ogranak općinskog dječjeg pravobranitelja. Općine Rotterdam, Amsterdam i Haag imenovale su općinskog pravobranitelja za djecu unutar institucije općinskog pravobranitelja. Ipak, nacionalni pravobranitelj za djecu ima nadležnost u svim općinama. Općinski dječji pravobranitelji crpe svoje ovlasti od općinskih pravobranitelja. Stoga se mandat općinskih dječjih pravobranitelja temelji na mandatu općinskog pravobranitelja.

Prije samo desetak godina obim i djelovanje u borbi za dječja prava u Nizozemskoj prvenstveno su određivale nevladine organizacije. Sada je dječji pravobranitelj postao glavni akter u praćenju obveza Nizozemske u vezi s dječjim pravima, uključujući općinske dječje pravobranitelje koji jačaju ovaj proces s lokalne razine. Iako prema izvješću Vijeće UN-a za ljudska prava iz 2015. godine svaka središnja vlada ima primarnu odgovornost za promicanje i zaštitu ljudskih prava, lokalne vlasti igraju komplementarnu ulogu. U takvim situacijama, decentralizacija države mora osigurati da lokalne vlasti imaju resurse za promicanje prava sve djece.

Općinski pravobranitelji za djecu igraju ulogu u promicanju i zaštiti dječjih prava na decentraliziranoj razini. Time jačaju infrastrukturu dječjih prava u Nizozemskoj, blizu njima konkretne djece. U Nizozemskoj općine igraju jednu od ključnih uloga u pružanju socijalne podrške što smo u ovom prikazu djelovanja dječjih pravobranitelja dodatno osvijestili.

U 2024. godini podneseno je 67.030 prijava djece koji se odnose na bilo kakav oblik zlostavljanja. Nakon izvješća dječjeg pravobranitelja iz 2017. godine, početni fokus bio je na integriranim politikama u borbi protiv siromaštva, ali kasnije se to promijenilo. Zanimljivo je da pravobraniteljica nastoji propagirati provođenje takvih politika, i to s naglaskom na jačoj ulozi općina. Pretpostavka je da se ta njezina vizija može povezati s neravnomjernim pristupom općina u borbi protiv siromaštva.

96 kindereombudsman (2025). *Netherlands' Ombudsman for Children*. Posjećeno 02. 12. 2025. na : <https://www.kinderombudsman.nl/en/netherlands-ombudsman-for-children>

7. Zaklada Aeres Grupe

U ovom dijelu rad se bavi prikazom privatne Zaklade usmjerene na obrazovanje brojnih strukovnih kadrova na nižim i višim nivoima potpomognutih raširenom logistikom kroz proizvodne pogone i laboratorije koje Zaklada posjeduje. Ona je sa svojim obrazovnim institucijama uzeta za primjer proučavanja iz dva razloga:

1. Zaklada kroz svoj rad potiče ekološke dimenzije u obrazovanju strukovnih kadrova, koji su, kako smo u kroz iznošenje podataka u ovom radu mogli zamijetiti, vrlo važni u nizozemskom društvu .
2. Vrlo ozbiljno pristupa implementiranju mjera socijalne politike vezanih za sigurnost učenika te provodi provjeru stupnja sigurnosti i zadovoljstva učenika i roditelja radom škole

Primjer su grupacije predstrukovnih (VMBO) i strukovnih škola (MBO) koje se savršeno uklapaju u program oživljavanja i strukturiranja srednjih škola u Nizozemskoj do kraja 2027. Zaklada Aeres (Stichting Aeres Group) u Nizozemskoj obrazuje 5.793 učenika kroz VMBO škole na 12 lokacija u ško.god. 2025./2026., dok u 12 različitih srednjih strukovnih (MBO) programa obrazuje trenutno 4.452 učenika na 11 lokacija⁹⁷

Stichting Aeres Group je nizozemska grupacija za zeleno znanje koja se fokusira na obrazovanje, istraživanje i poduzetništvo u održivoj proizvodnji hrane, zelenim tehnologijama, zaštiti okoliša, te zdrave egzistencije svake životinje, biljke i čovjeka.⁹⁸

Svojom misijom Zaklada podržava stanovništvo i u njihovu razvoju u cilju pokretanja zelenih promjena, pritom se baveći najviše promjenama poput klime i sigurnosti kod uzgoja i konzumiranja hrane. Zaklada, koja djeluje svojim proizvodnim radom u cijelom svijetu, izgrađena je na kršćanskim i neutralnim temeljima, svima prihvatljivim i nudi programe kroz obrazovanje na različitim razinama, pritom povezuje tolerantno religiju, filozofiju i pedagogiju. Ovako Aeres pokazuje odgovornost prema nizozemskom društvu uvažavajući različitost koja ne priječi promicanje demokracije. Kroz rad i edukaciju, Zaklada stavlja naglasak na izgradnju građana kritičnih prema okolini u kojoj žive, uvažavajući ponajviše one strukture koje su u svom radu vođene vizijom postizanja veće održivosti. Kroz zeleno obrazovanje i poticanje istraživanja u području poljoprivrede stočarstva, proizvodnje hrane i čuvanja zdravog okoliša i tehnologije koja podržava navedeno, Zaklada ostvaruje dobre rezultate na proizvodnom i obrazovnom nivou. Aeres zaklada doprinosi već više od stoljeća održivosti i zelenim tranzicijama, najprije na mala vrata, a zadnjih 20 godina jače i istaknutije.

⁹⁷ AlleCijfers.nl.(2025). Posjećeno 20. 10. 2025.na: <https://allecijfers.nl/mbo/aeres/>

⁹⁸ Aeres (2025). Posjećeno 25. 10. 2025. na: www.aeres.nl

Tablica 7. 7. Aeres MBO statistika

Školska godina	Broj učenika
2016.-2017.	3.450
2017.-2018.	3.359
2018.-2019.	3.382
2019.-2020.	3.414
2020.-2021.	4.889
2021.-2022.	4.781
2022.-2023.	4.572
2023.-2024.	4.477
2024.-2025.	4.452

Izradila autorica prema izvoru: <https://allecijfers.nl/mbo/aeres/>

Prema podacima DUO-a (Nizozemske izvršne agencije za obrazovanje), srednja strukovna škola MBO Aeres je od školske 2016./2017. do 2024./2025 odškolovala 36.776 učenika.

Kako bi održala korak s nužnošću velikih tranzicija, Zaklada Aeres obrazuje mlade za znanje i vještine neophodne za postizanje najboljih rezultata ne odričući se tehnoloških postignuća, samo ih prilagođava zelenim perspektivama.

Zaklada Aeres odabrana je kao prikaz jedne od praktičnih organizacija koja uspješno promiče predstrukovno i strukovno obrazovanje. Potonje je kako smo već naveli, u centru strategije strukovnog obrazovanja do 2027. godine, koju je izradila nizozemska vlada.

Prateći planove i želje saveznih institucija Aeres je donio strategiju djelovanja od 2023. do 2027. godine naziva 'Zelena promjena'. Ova strategija provodi se već tri godine kroz praktično orijentirano strukovno obrazovanje. Ono se oslanja na velik broj istraživanja u područjima koje Aeres promiče od samog početka postojanja, s obzirom da je Nizozemska predvodnik Europe i svijeta u razvoju poljoprivrede, hrane, zelenog životnog okoliša, životinja i tehnologije. Za učenike, studente i pripravnike koji se na sve načine moraju nositi sa zelenim tranzicijama, Zaklada Aeres svoju srž duguje ovim sektorima koje osnažuje stalnim obrazovanjem novih mladih stručnjaka na svim nivoima. Učenici i studenti koji prolaze intenzivno obrazovanje u sklopu svih organizacija čiji je osnivač i podržavatelj Aeres usvajaju sve praktične vještine potrebne za rad u agrikulturi, stočarstvu, zaštiti okoliša, borbi s klimatskim promjenama, razvoju zelenih tehnologija, proizvodnji postojećih životinjskih i biljnih vrsta i razvoju novih. Kroz istraživanja program 'Zelena promjena' nastavlja poticati

praktično orijentirano strukovno obrazovanje i pripremati učenike za sposobnosti rada u zelenim tranzicijama.

Aeres je u cijeloj Nizozemskoj jedina institucija zelenog usmjerenja koja nudi programe na svim obrazovnim razinama: magistarski, prvostupnički, preddiplomski studij, više strukovno obrazovanje (mbo), predstrukovno obrazovanje (vmbo) i praktično obrazovanje.

Mi ćemo se ovdje zadržati na strukovnom i predstrukovnom obrazovanju jer su upravo učenici koji pohađaju ove razine zbog svoje brojnosti temelj Zaklade te se njima posvećuje i velika pažnja u obrazovnom i socijalnom smislu kako bi njihova iskustva bila poticaj većem broju zainteresiranih da se odluče za karijeru u zelenom obrazovanju.

Tablica 7. 8. Broj učenika Aeres VMBO u šk. 2025./2026.

Naziv škole	Broj učenika
VMBO Almere	845
VMBO Buitenpost	385
VMBO Ede	418
VMBO Emeeloord	469
VMBO Emmeloord praktijkonderwijs	168
VMBO Heerenveen	468
VMBO Leeuwarden	495
VMBO Lelystad	636
VMBO Maartensdijk	472
VMBO Nijkerk	502
VMBO Sneek	385
VMBO Velp	550

Izradila autorica prema izvoru: <https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/velp-gelderland/1378/aeres-vmbo-velp/1>

Socijalna politika Aeres VMBO je slična politikama svih nizozemskih škola koje se temelje na osjećaju odgovornosti za društvo i pojedinca, još od samih početaka sveopće državne socijalne politike nastale u 19. stoljeću. Država odnosno resorno Ministarstvo propisuje niz protokola u službi očuvanja socijalne sigurnosti učenika i učitelja što provodi i Aeres Zaklada. S obzirom na svoju zelenu orijentaciju Aeres socijalnim problemima pristupa demokratskije i moguće je, socijalno osvještenije od škola s drugačijim etosom. Škola njeguje relaksiran pristup nastavi i predavanjima kako bi se u svakom trenutku osjećala sigurnost i neopterećenost učenika koju se nastoji očuvati. Aeres škole upisuju učenici koji prirodno gravitiraju školama koje njeguju praktične pristupe izvođenju nastave uz minimalan stres i

veliki nivo socijalne uključenosti, vršnjačke solidarnosti, sprječavanja fizičkog i psihičkog nasilja, diskriminacije i konzumacije nedozvoljenih sredstava. Povjerenje u tuđe kvalitete, međusobno uvažavanje kroz slušanje i komunikaciju te povratne informacije čine sve socijalne protokole škole. Također, Zaklada poštuje Zakon o odgovarajućem obrazovanju (Passend onderwijs) u sklopu kojeg njeguje regionalna partnerstva s kojima zajedno pronalazi prava rješenja za smještanje učenika u, za njih odgovarajuću, školu.⁹⁹

Okviri sigurnosne politike primjenjuju se na Aeres i Aeresovo praktično predstrukovno (VMBO) obrazovanje u školama u Almereu, Buitenpostu, Heerenveenu, Edeu, Emmeloordu, Leeuwardenu, Lelystadu, Maartensdijku, Nijkerku, Sneeku i Velpu, kao i strukovnom obrazovanju (MBO). Kad je riječ o zdravstvenoj zaštiti ona se u strukovnom obrazovanju provodi u širem i kompletnijem obimu unutar i izvan škola jer su zbog praktične prirode usmjerenja moguće i češće ozljede.¹⁰⁰

Aeresova politika socijalne sigurnosti podrazumijeva donošenje i provođenje sljedećih protokola: učenička povelja, protokol o društvenim mrežama, protokol protiv vršnjačkog nasilja, protokol o suspenziji i izbacivanju, postupak podnošenja pritužbi, kodeks prijavljivanja obiteljskog nasilja i zlostavljanja djece, protokol za pružanje informacija razvedenim roditeljima, protokol za lijekove i medicinske postupke, protokol o objavljivanju fotografija i portreta.¹⁰¹

Kako bi se navedeni protokoli mogli poštivati, Aeres škole su u svakoj pojedinoj organizaciji imenovala nekoliko vrsta koordinatora kako bi redovito stjecale uvid u sigurnost učenika.

Prvi je koordinator za skrb koji će detektirati, bilježiti i dati u daljnje procesuiranje i određivanje skrbi za učenike koji trpe obiteljsko zlostavljanje, zanemarivanje i nasilje. On je dužan u slučaju osnovane sumnje na zlostavljanje uputiti učenika prema vanjskim agencijama koje poduzimaju daljnje korake u zaštiti učenika. Nadalje tu je i koordinator koji će se baviti detekcijom vršnjačkog nasilja u školi i njezinoj okolini, koordinirati daljnju politiku i postavljanje kontakt osobe koja djeluje kao interni povjerljivi savjetnik za učenike.¹⁰² Aeres škole imaju i socijalne radnike koji u školi vrše dužnosti nadzora nad učenicima nakon odrađenih redovnih nastavnih sati. Tijekom tog nadzora vrše analizu školskog dana učenika, daju im socijalnu i obrazovnu potporu te bilježe sve promjene u ponašanju i napretku učenika te ih prosljeđuju upravi škole, točnije ravnatelju zaduženom za pedagoški i socijalni rad kada je to neophodno.

99 Aeres VMBO (2025). *Passend onderwijs*. Posjećeno 24. 10. 2025. na : <https://www.aeresvmbo.nl/voor-ouders/passend-onderwijs>

100 Aeres MBO (2025). *Vind de opleiding die bij jou past*. Posjećeno 25. 10. 2025. na : <https://www.aeresmbo.nl/>

101 <https://scholenopdekaart.nl/>

102 Aeres VMBO (2025). *Regelingen en statuten*. Posjećeno 02. 12. 2025. na: <https://www.aeresvmbo.nl/over-aeres-vmbo/regelingen-en-statuten>

Škole su dužne pratiti percepciju učenika i nastavnika u domeni socijalne sigurnosti i zaštite koje se izvršavaju uz pomoć pružatelja alata za praćenje koje je odobrilo Ministarstvo. Inspektorat želi pregledati podatke o praćenju škola, a podatke mu prosljeđuje pružatelj alata za praćenje, ali škola to najprije mora dopustiti.¹⁰³

Važno je napomenuti kako su sve škole u Nizozemskoj dužne provoditi sigurnosnu politiku, no one odlučuju o načinu provođenja i vrstama sigurnosnih protokola koje će uspostaviti. Školama je dozvoljeno za organizaciju i provođenje sigurnosne politike angažirati i vanjske organizacije ili suradnike, odnosno instrumente provođenja ukoliko se takva odluka donese u koordinaciji sa školskim odborom, učiteljskim vijećem i upravom škole¹⁰⁴.

Aeresova individualna politika u zaštiti sigurnosti i zdravlja učenika potiče i stimulira učenike koji ne prelaze jasno definirane granice, ali uče raditi i živjeti kroz odgovornost za svoju i tuđu dobrobit i dobrobit okoliša.

Koordinatori skrbi u Aeresu sastaju se tri puta godišnje kako bi razmjenjivali informacije i olakšavali vršnjački nadzor, a koordinatori vršnjačkog nasilja se sastaju jednom godišnje. Škola osigurava da svaki novi koordinator skrbi ili koordinator suzbijanja vršnjačkog nasilja primi obuku ili daljnju obuku.

To omogućuje individualno tumačenje i razvoj politika i mjera koje poboljšavaju i štite socijalnu sigurnost u školi. Fizička sigurnost organizirana je kroz politiku zaštite zdravlja i sigurnosti na radu te popis i evaluaciju rizika. Nju škola provodi u tijesnoj suradnji s općinom.

Tablica 7. 9. Broj učenika u Aeres (MBO) u šk. god. 2025./2026.

Naziv škole i sjedište škole	Broj učenika
Aeres MBO Buitenpost	98
Aeres MBOSneek	51
Aeres MBO Nijkerk	58
Aeres MBO Emmelrood	299
Aeres MBO Almere	340
Aeres MBO Ede	114
Aeres MBO Leeuwarden	1187
Aeres MBO Dronten Warmonderhof	243
Aeres MBO Velp	196
Aeres MBO Heerenveen	67
Aeres Mbo Barneveld	1758

¹⁰³ <https://www.aeresvmbo.nl/>

¹⁰⁴ Inspectie van het Onderwijs (2015). *Zorgplicht voor sociale veiligheid op scholen*. Posjećeno 18. 12. 2025. na: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/veiligheid/sociale-veiligheid/zorgplicht-veiligheid-leerlingen>

Izradila autorica prema izvoru: <https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/velp-gelderland/1378/aeres-vmbo-velp/>

Već smo naveli kako Prosvjetni inspektorat od 2015. svake godine prati rezultate procjene sigurnosti i zadovoljstva u školama, između ostalog i na temelju anketa koje se provode s učenicima i roditeljima.¹⁰⁵ Prema javnim podacima koji su dostupni svima, Aeresovi učenici iz VMBO razine na lokaciji Ede su pokazali ukupan srednji prosjek zadovoljstva školom i tretmanom, između od 5.4 do 6.28¹⁰⁶ na ljestvici do 10, što se ne čini pretjerano visokim. Državni prosjek osjećaja zadovoljstva među učenicima je od 6.1. do 6.7., ovisno o potkategoriji razreda. U nastavku donosimo primjere po jednog odrađenog upitnika za učenike i roditelje. Škole za potrebe anketiranja mogu postavljati više vrste upitnika, ponekad i do 14 setova pitanja.

Tablica 7. 10. Upitnik za učenike VMBO Ede

PITANJE ZA UČENIKE	Prosječna ocjena	Državni prosjek
Pomažu li vam učitelji da date sve od sebe u školi?	6.6	7.3
Obraćaju li vaši učitelji pažnju na vaše snage i slabosti?	6.2	6.7
Dobivate li pomoć ako imate poteškoća s učenjem?	6.9	7.3
Objašnjavaju li vaši učitelji jasno kako ste riješili zadaću ili test?	5.4	6.3
Uzima li škola u obzir mišljenja ili ideje učenika?	5.2	5.7
Jeste li zadovoljni onim što učite u školi?	5.9	6.7
Pomaže li vam škola u odabiru sljedećeg studija ili posla?	5.4	6.4
Jesu li vaši učitelji dobri u objašnjavanju gradiva?	5.9	6.8
Jeste li zadovoljni svojim mentorom?	8.0	8.1
Radite li raznovrsne stvari u razredu?	5.8	6.3
Razgovaraju li učitelji ikada o novostima u razredu?	4.0	4.5
Je li ono što naučite u školi korisno kada završite školu?	5.8	6.3
Jeste li zadovoljni aktivnostima izvan nastave?	6.3	7.1
Funkcioniraju li računala, prijenosna računala ili tableti dobro u vašoj školi?	7.8	7.5
Jeste li zadovoljni korištenjem računala ili interaktivnih ploča u razredu?	8.2	8.1
Obavještava li škola učenike o važnim stvarima koje se događaju u školi?	5.7	6.5

Izradila autorica prema izvoru: <https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/ede/1374/aeres-vmbo-ede/tevredenheid/>

¹⁰⁵ Aeres VMBO (2025). *Kwaliteitentevredenheid*. Posjećeno 04. 12. 2025. na: <https://www.aeresvmbo.nl/over-aeres-vmbo/kwaliteit-en-tevredenheid>

¹⁰⁶ Scholen op de kaart (2025). *Aeres VMBO Ede. Tevredenheit leerlingen*. Posjećeno 26. 10. 2025. na: <https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/ede/1374/aeres-vmbo-ede/tevredenheid/>

Tablica 7. 11. Upitnik za roditelje VMBO Ede

PITANJE ZA RODITELJE	Prosječna ocjena	Državni prosjek
Škola pruža obrazovanje koje je primjereno razini mog djeteta	6.9	8.2
Mojem djetetu se pruža prilika da razvije svoje talente u školi	5.9	7.6
Škola potiče moje dijete da daje sve od sebe	5.7	7.6
Škola osigurava da je moje dijete zainteresirano za nastavni plan i program	5.3	6.6
U školi je dostupno dovoljno IKT resursa	7.5	8.4
Škola dobro priprema moje dijete za ono s čime će se susresti kasnije u životu	5.6	7.3
Moje dijete uči dobro surađivati s drugima u školi	6.5	7.9
Škola uči moje dijete da formira vlastito mišljenje	6.4	7.7
Škola me obavještava o važnim događajima	5.8	8.1
Škola me redovito obavještava o napretku mog djeteta	5.2	7.6
Lako mogu kontaktirati školu ako želim	6.0	8.4
Preporučio/la bih drugim roditeljima da odaberu ovu školu za svoje dijete	4.9	7.7
Zadovoljan/na sam mentorom svog djeteta	7.1	8.4
Moje dijete uživa u školi	6.2	7.3
Vršnjačko nasilje se u školi učinkovito rješava	5.8	7.2

Izradila autorica prema izvoru: <https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/ede/1374/aeres-vmbo-ede/tevredenheid/>

Vidimo da rezultati upitnika nisu najpovoljniji za školu, iako nisu pretjerano niski. Škola Aeres je, već smo naglasili, škola zelenog karaktera koja njeguje praktičan pristup učenju, uključuje češći boravak na otvorenom, jača radne navike, ekološke principe, mirnoću i toleranciju. Unatoč ovakvom usmjerenju škole, primjećujemo kako je teško steći potpuno zadovoljstvo učenika i roditelja školom. Škola je smještena u relativno malom gradu i učenici uglavnom nisu izloženi nasilnim situacijama u sredinama u kojima žive. Međutim, rezultati njihovih anketa pokazuju dozu rezigniranosti i nezadovoljstva nekim vrstama podrške u školi, sadržajem kojeg slušaju, načinom poučavanja te ishodima. Aeres je škola koja školuje djecu strukovno usmjerenu, što ne uključuje program učenja s bogatom teorijskom podlogom (iako postoje niži i viši nivoi među paralelnim razredima i postoji mogućnost prelaska s jednog nivoa na drugi). No, moguće je i da mnogi od njih očekuju usvajanje veće količine znanja nego što program škole predviđa ili imaju drugačije poglede na način prenošenja znanja i komunikaciju unutar škole? Upravo zato njihovi odgovori daju na razmišljanje o bitnoj stvari: pohađaju li svi učenici upravo školu koja je primjerena njihovim mogućnostima i afinitetima ili su neki od njih na krivom mjestu? Podsjetimo kako je za upis u srednju školu ključna preporuka učitelja iz osnovne škole. Na školi ostaje da razmisli o rezultatima i uvođenju poboljšanja u neke elemente rada.

8. Financiranje u nizozemskim srednjim školama

Pojednostavljeni sustav financiranja stupio je na snagu 1. siječnja 2022. Zbog promjena u paušalnom iznosu, školski odbori su suočeni s učincima preraspodjele sredstava.¹⁰⁷ U tu svrhu je od 2022. bio uspostavljen opći četverogodišnji prijelazni aranžman kako bi se škole uspjele konsolidirati i adaptirati na novi način financiranja. Ovim aranžmanom se financiranje povećava ili smanjuje za 20% svake godine. Ako školski odbor ima negativan učinak preraspodjele veći od 3%, uz opći prijelazni aranžman uvodi se poseban prijelazni aranžman koji traje pet godina.

Ukupno 85% proračuna koji primaju odbori srednjih škola namijenjen je pokrivanju troškova osoblja, dok se 15% izdvaja za tekuće troškove. Iznosi koje odbor troši na upravljačko, nastavno i pomoćno osoblje te resurse koji nisu osoblje, razlikovat će se ovisno o školi.

Iznos po školi je isti za sve škole, ali iznos po učeniku varira ovisno o vrsti škole, odjelu i akademskoj godini. Svakih pet godina iznos financiranja pravno procjenjuje vanjska agencija. Standardni iznosi za različite stavke u proračunu tekućih troškova objavljuju se godišnje u propisima "Prilagodba plaća i cijena te financiranje operativnih troškova u srednjem obrazovanju".¹⁰⁸

Svaka obrazovna ustanova koja prima državna sredstva dužna je pripremiti godišnje izvješće u kojem prikazuje svoju financijsku politiku i obavještava vladu o svojim obrazovnim rezultatima. Konkurencija i jednako financiranje obilježja su nizozemskog obrazovnog sustava jer prema članku 23. Ustava, sve obrazovne ustanove – javne i privatne – financiraju se jednako. To znači da vladini rashodi za javne obrazovne ustanove moraju biti usklađeni s rashodima za privatne i vladine obrazovne ustanove. Škole gotovo automatski (Patrinos, Harry Anthony 2011.) ispunjavaju uvjete za financiranje, pod uvjetom da ispunjavaju standarde kvalitete i uvjete financiranja koje je zakon nametnuo školskom sustavu u cjelini.

Javna godišnja potrošnja na srednjoškolsko obrazovanje Nizozemske iznosila je 2010. godine oko 11,3 milijardi eura, a 2024. je taj broj porastao na 14,9 milijarde eura.¹⁰⁹ Financiraju se 643 škole koje fizički rade na jednoj ili više lokacija. Te škole pružaju obrazovanje za otprilike 950 000 učenika. U srednjem strukovnom obrazovanju u 2024. obrazovalo se 476000 učenika. Iste godine potrošnja je iznosila 8,6 milijardi eura.

107 Rijksoverheid (2025). *Financiering voortgezet onderwijs*. Posjećeno 10. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/financiering-voortgezet-onderwijs>

108 Eurydice (2023). *Bekostiging van het (pre-)primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs*. Posjećeno 20. 12. 2025. na : <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/nl/eurydice/netherlands/bekostiging-van-het-pre-primair-onderwijs-het-voortgezet-onderwijs-en-het#:~:text=De%20financiering%20van%20middelbare%20scholen,hele%20budget%20heet%20de%20lumpsum.>

109 OCW (2025). *Totale uitgaven aan voortgezet onderwijs*. Posjećeno 28. 12. 2025. na: <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/voortgezet-onderwijs/uitgaven/totale-uitgaven-aan-voortgezet-onderwijs>

**Tablica 8. 12. Iznos ukupne potrošnje za srednjoškolsko obrazovanje
(u milijardama EUR)**

Godina potrošnje	Srednja škola (vmbo, havo vwo)	Srednje strukovno obrazovanje (MBO)
2000. godina	5,6	3,3
2005. godina	7,5	4,7
2010. godina	9,5	6,1
2015. godina	10,2	6,3
2020. godina	11,3	7,4
2021. godina	12,5	7,8
2022. godina	13,4	7,9
2023. godina	14,3	8,5
2024. godina	14,9	8,6

Izradila autorica prema izvoru: OCW;¹¹⁰

U Nizozemskoj se čini da je problem postizanja pravednog sustava financiranja škola pronašao zadovoljavajuće rješenje, ali nije bez mane (Ritzen, van Dommelen, De Vijlder, 1997). Isti izvor navodi i kako se čini da škole kojima je nacionalna uprava dodijelila dodatna sredstva za djecu iz ugroženih skupina takve dodatne resurse koriste uglavnom za smanjenje veličine razreda i ne čini se uvijek da ulažu poseban napor kako bi ostvarile cilj za koji su dodatna sredstva odobrena, na ime poboljšanje obrazovnih mogućnosti za djecu iz ugroženih obitelji.

Vrijedi navesti i kako su 1917. godine privatne i javne škole dobile jednak financijski status prema Ustavu, što je Nizozemskoj priskrbilo jedinstvenost u svijetu (Ritzen, van Dommelen, De Vijlder, 1997). Određene promjene u financiranju nastale su u 1970im godinama prošlog stoljeća kada je vlada počela izdvajati i davati školama više novca za učenike pripadnike etničkih manjina i onima iz nizozemskih siromašnih obitelji.

¹¹⁰ <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/voortgezet-onderwijs/uitgaven/totale-uitgaven-aan-voortgezet-onderwijs>

8.1. Fondovi Europske unije u srednjoškolskom obrazovanju u Nizozemskoj

Nizozemska država ima određene socijalne potpore i mjere o kojima smo već govorili i kojima potpomaže dobrobit socijalno ugroženih učenika na svim razinama. Ali ukoliko škola kao institucija želi dodatno poboljšati svoj položaj u edukativnom, kulturnom i socijalnom smislu mora biti usmjerena prema apliciranju prema fondovima i potporama koje dolaze iz Europske unije. Ovo je logična informacija koja dokazuje samostalnost škola s obzirom na veliki stupanj decentralizacije u Nizozemskoj. Postoji i manji broj domaćih fondova koji pretežito nude maksimalne iznose do 20.000 eura po školi, a često su povezani s poslovnim subjektima ili različitim fondacijama.

Tako se škole mogu prijaviti za potpore za razvijanje programa mobilnosti studenata, mobilnosti nastavnika, studentskih praksi, ranog srednjoškolskog obrazovanja (VVTO), dvojezičnog obrazovanja (TTO), Elosa i Međunarodnog osnovnoškolskog kurikulumu.

Ipak, Vlada na svojim stranicama poziva na apliciranje škola za subvencije Europske unije za nizozemsko srednjoškolsko obrazovanje prvenstveno putem programa Erasmus+ i Europskog socijalnog fonda Plus (ESF+) često usmjerenih na jednake mogućnosti, digitalnu tranziciju i poboljšanje vještina. Europska komisija rezervirala je 26,2 milijarde eura u okviru programa Erasmus+ za sve sudionice do kraja 2027. godine.

Nizozemska je ukupno 2022. godine od Europske komisije primila 3,5 milijardi eura, 200 eura po stanovniku. Na trećem mjestu ukupnih sufinanciranja je ulaganje u ljude, socijalnu koheziju i vrijednosti, što uključuje podršku ranjivim zaposlenim osobama, nezaposlenima i njihovoj djeci. Nizozemska je u tu svrhu primila 265 milijuna eura.

EU će uložiti 414 milijuna eura u ESF+ fondove u Nizozemskoj u cilju podrške ranjivim pojedincima u pronalaženju (novog) održivog zaposlenja, promicanju socijalnu uključenosti ugroženih skupina, poticanju društvenih inovacija i pružanju materijalne i prehrambene pomoći najugroženijim odraslim osobama i djeci.¹¹¹ Ova ulaganja trebala bi doprinijeti ciljevima do 2030. koje je Nizozemska postavila u okviru Europskog stupa socijalnih prava. To su povećanje stope zaposlenosti na 82,5%, sudjelovanje odraslih u obrazovanju i osposobljavanju na 62% i smanjenje broja ljudi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti za gotovo 163 000.

Škole se mogu prijaviti za subvencije za mobilnost učenika i nastavnika, razvoj obrazovnih proizvoda i projekte koji promiču socijalnu uključenost i inovacije, posebno za škole strukovnog smjera s obzirom na intenciju države za što većim usmjerenjima prema strukovnim zanimanjima do 2027. godine. Europska unija nastoji socijalno uključiti sve veći broj učenika i učitelja, ali i uskladiti obrazovanja u europskim zemljama.

¹¹¹ Europska komisija (2025). *European Social Fund Plus*. Posjećeno 28.12.2025. na: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/what-esf>

Iako je obrazovnim ustanovama dostupan niz subvencija, njihovo detektiranje i korištenje može biti složen pothvat. To dovodi do situacije da škole s potencijalno prihvatljivim aktivnostima i nastavnim planovima propuštaju subvencije jer nisu svjesne da ih uopće ima, ili su jednostavno propustile rok za prijavu, ili nisu zainteresirane za njih. Čak i za programe u Nizozemskoj mnoge škole ne uspiju aplicirati jer nisu dovoljno educirane ni informirane o mogućnostima.

Vrijedi još jednom spomenuti program subvencija koji traje od 2025. do 2028. godine pod nazivom Škola i okolina u sklopu kojeg se svim srednjim školama nudi ukupno 289.213.424 EUR dok je za srednje strukovne škole od toga dostupno 28.793.656,20 EUR. Subvencioniranje je odobreno Uredbom državnog tajnika za obrazovanje, kulturu i znanost od 16. listopada 2025.¹¹²

9. Osvrt na provedbu socijalnih mjera

Socijalne mjere u srednjim školama u Nizozemskoj će se, prema vladinim planovima, i dalje provoditi u sličnim aranžmanima kao i do sada. Neke od njih su već cijelo desetljeće ovisne o djelovanju općina, a neke to tek postaju u 2026. godini.

Naime, nizozemski model decentralizacije društva je od 2015. godine zahvatio i općine koje su dobile veće odgovornosti u domeni socijalne politike. Za temu socijalne politike u srednjim školama ovo je značajan podatak jer se mnoge socijalne mjere provode u kooperaciji škola i općina, što može ostaviti mogućnost sporijoj implementaciji istih, ovisno o organizacijskim sposobnostima općina, strukturi proračuna i socijalnoj situaciji na terenu. Ova odgovornost općina je prilično proširena jer uključuje skrb o mladima, kroz dugoročnu podršku i socijalnu pomoć, kako bi omogućila samostalan život svim stanovnicima: mladima i njihovim roditeljima. U ovom radu je već višestruko naglašena važnost općina u Nizozemskoj, koja je vidljiva kroz koordinaciju sa školama, zakladama i drugim nevladinim organizacijama u cilju pružanja raznih oblika materijalne, obrazovne i savjetodavne pomoći (i dječja pravobraniteljica je naglasila njihovu važnost). Treba se prisjetiti i značajne obveze koju su općine dobile kod prevencije ranog napuštanja školovanja u strukovnim školama. Velika je to obveza, koju vlada ne shvaća olako. Odgovornost općina može biti dobra vijest, ovisno o tome koliko kvalitetno svaka od njih može nositi ovu odgovornost. Tako je već deset godina uspjeh mnogih socijalnih mjera koje financira i potiče vlada u općinskim rukama. Njihova razgranatost i heterogenost zna i otežati pristup informacijama o njihovim učincima.

112 Overheid. nl (2025). *Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden*. Posjećeno 29. 12. 2025. na : <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2025-36523.html>

Govoreći o provedbi ostalih socijalnih mjera pođimo od vrha države. Nakon što je prisegnula, nova vlada Dicka Schoofa je 13. 09. 2024. donijela i novi program. Kako je u programu najavljeno produljenje i ukidanje nekih postojećih socijalnih mjera, kao i donošenje nekih novih, ovdje ćemo navesti neke od njih.¹¹³

S obzirom da je vlada dobila izvješće o pozitivnim iskustvima provedbe Programa školskih obroka, jer su djeca „energičnija u razredu i jedu zdravije i raznovrsnije obroke” (Rijksoverheid, 2024) program je produljen u svom sadašnjem obliku do kraja školske godine 2025.-2026. Osnovne i srednje škole mogu se nastaviti prijavljivati za besplatne školske obroke za svoje učenike putem schoolmaaltijden.nl. Vlada je strukturno izdvojila 135 milijuna eura za školske obroke. Trenutno gotovo 1700 osnovnih i srednjih škola organizira školske obroke (NetherlandsJeugdInstituut, 2025). Preko 40 posto škola nudi doručak, 65 posto ručak, a 80 posto zdrave grickalice poput povrća ili voća. Škole koje uključuju roditelje u školske obroke primjećuju pozitivne učinke. Roditelji također mogu biti bolje podržani jer škola ima bolji kontakt s njima.

Provedba Europskog pakta o azilu i migracijama ključna je za ograničavanje priljeva tražitelja azila u Nizozemsku. Završetak provedbe predviđen je za ljeto 2026. Vlada očekuje ograničenje broja slučajeva kojima je potrebno pružiti (financiranu) pravnu pomoć. Dobrom i ciljanom politikom migracije radne snage planira se ograničiti migracija niskoplaćene radne snage. Time očekuje da se koristi i tereti pravednije raspodijele u skladu s planom umjerenog rasta koji preporučuje Državno povjerenstvo za demografski razvoj do 2050. Ovaj program izaziva pozornost jer se povezuje s brojnim učenicima migrantima koji pristižu u Nizozemsku.

Program Široki prijelazni razredi koji potiče srednje škole da organiziraju prijelazne razrede tako da učenici s različitim preporukama za osnovne škole budu u istom razredu, završio je odlukom vlade u 2025. godini. Ovdje je potrebno navesti kako je riječ o programu koji je potican od stručne javnosti i kojeg se spominje kao poželjnog u poglavlju koje govori o ranom napuštanju školovanja. Njegovo ukidanje je očigledno neophodna mjera štednje.

Program Škola i okolina bit će smanjen za 155 milijuna eura počevši od 2026. godine. Program će se nastaviti ograničeno, a prednost pri financiranju imaju škole koje se nalaze u 5% posto škola s najvećim obrazovnim nedostatkom. Program će se održivo i strukturno financirati počevši od 2028. uz razvijanje metoda financiranja.

Podržava se daljnje provođenje građanskog odgoja u srednjim školama, a u višem strukovnom obrazovanju (MBO) pojasnit će se zakonski okvir provođenja.

113 Rijksoverheid (2025). *Regeerprogramma*. Posjećeno 09. 1. 2026. na: <https://www.rijksoverheid.nl/regering/regeerprogramma>

Školskim odborima u osnovnoškolskom, srednjoškolskom i višem strukovnom obrazovanju (za osobe starije od 18 godina, za osnovne vještine) nadoknađuje se povećanje PDV-a na nastavne materijale. To školama i ustanovama strukovnog obrazovanja omogućuje nastavak ulaganja u poboljšanje vještina čitanja, pisanja i računanja.

I nizozemski inspektorat za obrazovanje je u 2025. donio izvješće¹¹⁴ o stanju obrazovanja u državi, među kojima se daju pronaći relativno selektivne evaluacije nekih mjera socijalne politike. Naglašeno je kako se 26% učitelja suočava s izazovima koji su rezultat loše osnovne prehrane učenika te se navodi provođenje programa Školska prehrana, ali bez konkretnih brojki.

Korištenje mobilnih telefona u školi je srednjoškolcima zabranjeno od 1. siječnja 2024. Ova mjera rezultirala je boljim kontaktom učenika i nastavnika, ali i većim brojem svađa među učenicima. Snimanja na hodnicima više nema. Učenici u specijalnom srednjem obrazovanju pokazuju više koncentracije u školi.

Odustajanje od škole je ponovno zabilježeno u većoj mjeri kod učenika u MBO programima, posebno kod učenika s roditeljima s niskim primanjima. Procjenjuje se da najmanje 20% učenika MBO programa doživljava visoku razinu stresa ili pritiska za postizanjem ciljeva. Učenici ponekad osjećaju nužnim da se prebace na visoko obrazovanje jer je MBO program podcijenjen kao obrazovni program. Preko 20% ispitanika MBO općenito se ne osjeća dovoljno dobrim, ili se osjeća inferiorno ili bezvrijedno.

Broj novopridošlih učenika se povećao s 20.077 na 32.449, ali se i povećao nedostatak smještaja za maloljetnike bez pratnje. Općine radije daju prednost obiteljima s djecom u svojim hitnim skloništima. Nema dovoljno mjesta u obrazovanju za sve novopridošle. Mnogi međunarodni prijelazni razredi (ISK) bore se s nedostatkom osoblja. Procjena Lowana (2024) je da je na listi čekanja za ISK oko 8000 novopridošlih učenika, kojima treba omogućiti pohađanje nizozemskog jezika za što brže i kvalitetnije uključivanje u redovan obrazovni program.

Brojne subvencije se također ne iskorištavaju dovoljno jer ograničena priroda subvencija čini škole opreznima u svojim ulaganjima. Subvencije su privremena mjera koja ograničava škole i institucije u postavljanju dugoročnih investicijskih ciljeva.

10. Rasprava

Socijalna politika u nizozemskim srednjima školama čvrsto je vezana uz državnu intervenciju i to bi trebalo biti rješenje koje nudi pravdu, stabilnost u dinamici socijalnih mjera i nadzor u

¹¹⁴ Inspectorate of Education (2025). The State of Education 2025. Preuzeto 25. 01. 2026. na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/83240_IvhO_De+Staat+van+het+Onderwijs_ENG_2209.pdf

provođenju istih. Zbog mogućnosti koju daje zakon, a tiče se načina osnivanja škola (školu može osnovati svaka fizička i pravna osoba) socijalna politika temeljena isključivo na inicijativi škola nije siguran put za zadovoljavanje potreba učenika u ovoj domeni. Mnoge škole su privatne i pohađaju ih dobro situirani učenici te u pogledu socio-ekonomskih mjera one nemaju veliki interes za njihovo provođenje. Mjere socijalne politike vezane za fizičku, emocionalnu i mentalnu sigurnost provode se u svim školama, zahvaljujući Zakonu iz 2015. godine. Potrebno je naglasiti i neke osobitosti nizozemskog obrazovanja bez kojih ni analiza socijalne politike u nizozemskom srednjoškolskom obrazovanju ne bi bila posve jasna. Nizozemska već godinama podržava oblik decentraliziranog obrazovanja, što ga u većoj mjeri čini težim za proučavanje i analizu. Velika doza sloboda za škole nosi sa sobom i veliku odgovornost. Ova njihova raznolikost otežava proučavanje, jer je struktura srednjeg obrazovanja puno šira i složenija (možda i naprednija) od većine srednjih škola u državama EU. Samim time pristup konkretnim brojkama i ostvarenim programima može biti sužen iz niza razloga. Naravno, ovdje je riječ o paradoksu jer bi bilo logičnije da privatne škole u tržišnoj ekonomiji javno objavljuju svoja postignuća, realizirane programe ili najave novih. To je u domeni socijalne politike ograničeno isključivo na zakonske obveze poput objavljivanja raznih protokola o sprječavanju nasilja i diskriminacije, protokola o sudjelovanju u nastavi, protokola o zdravstvenoj zaštiti itd. Škole žele biti primijećene u društvu kao napredne i kvalitetne kako bi si osigurale dovoljan broj učenika. Moguće je da im velika eksponiranost u smislu velikih socijalnih projekata ne bi išla u prilog jer bi to možda odbilo određene grupacije učenika. U jednom dijelu ovog rada se govori o sve većoj etničkoj segregaciji u školama, posebno u velikim urbanim sredinama. Roditelji su po Ustavu slobodni birati školu za svoje dijete, pa se odlučuju na varijante koje nude bolje obrazovanje, veću sigurnost i manje socijalnih problema. To ne znači da škole ne podržavaju i ne provode mjere socijalne politike, uglavnom to čine u suradnji s općinama s kojima ih na partnerskoj osnovi povezuje zakon u provođenju mjera savezne vlade.

Ovdje treba uzeti u obzir i činjenicu kako su zbog rastućeg broja novopridošle djece sve škole opterećene njihovim prihvatom, organizacijom nastave i stvaranjem ugodne klime za njihov obrazovni i psiho-fizički razvoj. Vrlo često se u tome i ne uspije te dolazi do ranijeg napuštanja nastave. Sve su to situacije koje školama nameću nove obveze i odgovornosti te zasigurno nije jednostavno u potpunosti i kvalitetno provoditi sve socijalne mjere. Na školama je zahtjevan posao implementiranja zakona i pravila koje država nalaže i koji su u domeni socijalne politike prilično sadržajni i redovito se ažuriraju. Država ima sveobuhvatan nadzor nad školama, ali ne nameće načine i stilove provođenja mjera. Prosvjetni inspektorat je

nadležan za sankcioniranje kršenja pravila, a škole su u tom slučaju podložne i financijskim kaznama, kao i u slučaju nekvalitetnog i manjkavog provođenja određenog kurikulumu.

I kad ne bi postojalo socijalnih mjera, bila bi uočljiva posebno visoka doza državne brige za strukovno obrazovanje. U Hrvatskoj bi se to moglo uzeti kao primjer konstruktivnih napora s ciljem proizvodnje kvalificirane radne snage, prijeko potrebne tržištu. Ova briga daje mjerama socijalne politike novu praktičnu dimenziju koja je korisna za sve uključene strane. Rad strukovnih škola se potiče brojnim programima koji nude i povezivanje s različitim državnim institucijama, bankama i tržišnim subjektima. Socijalni poticaji su dostupni svim razinama srednje škole, ali situacija u strukovnim školama zbog potrebe poticanja učenika na pohađanje škole je za državu posebno prioritarna. Ovdje moramo primijetiti kako se država ponaša majčinski prema učenicima strukovnih škola, no riječ je o poslovičnoj praktičnosti na kojoj počiva socijalni sustav države. Samo veliki broj popunjenih radnih mjesta može održavati polder socijalni model na životu. To nije kritika, to je realnost koju je potrebno razumjeti, prihvatiti i na nju konstruktivno odgovoriti. Što nizozemska država i čini. Nisu zanemarene ni ostale brojne grane srednjih škola, čiji učenici također imaju financijsku podršku vlade kroz razne subvencije, koje se ostvaruju pojedinačno, na zahtjev roditelja.

Sveobuhvatna slika svih socijalnih mjera je svakako pozitivna i ostavlja dojam općenite brige države za mladog čovjeka i uvjeta u kojima živi. No, treba se vratiti na cilj ovog rada i postavljenu tezu o neravnomjernosti implementacije nekih mjera, o stupnju djelovanja pilarizacije, o ponekim nepravdama i nerazumijevanjima koje u multinacionalnom nizozemskom društvu doživljavaju određene grupacije...

Mjere socijalne politike u srednjim školama opisane su u ovom radu prema dostupnim podacima. Upravo ovdje se već može početi govoriti o slobodi škola u prihvaćanju vladinih mjera, u realizaciji, u praćenju istih, u dostavi rezultata. Sve to vrlo često nije moguće ostvariti, jer unatoč činjenici da su škole financirane od države, one joj nisu podložne i zadržavaju svoje čvrste stavove, bez obzira hoće li ti stavovi štetiti pojedincima ili grupama. Kod privatnih škola vidljiv je nepokoran stav u odbijanju prihvaćanja provođenja nekih mjera na jednoobrazan način. Građanski odgoj je sve više u fokusu vlade jer njime pred Europskom zajednicom država dokazuje ustrajnost u demokratskom načinu življenja i pružanju ruke integracije. Ipak, za sada građanski odgoj ne da nije uspješan, nego predstavlja neugodnost školskim odborima religioznih škola koji ga žele provoditi samo po svojim vjerskim i ideološkim principima. Kroz rezultate istraživanja znanstvenika primijetili smo njihov značajan fokus na velikoj autonomiji škola koje su s vremenom pojam slobode pretvorile u sebičnost, a školu u zatvoren krug.

Segregacija učenika je sve vidljivija, osobito jer već postoji neugodan predznak crnih i bijelih škola. Mjera provedbe sigurnosti u školama ne pokazuje velike rezultate (izvješće obrazovnog inspektorata).

Stječe se dojam selektivnog provođenja socijalnih mjera vlade, što nameće pitanje stupnja provođenja onih manjih mjera, na kojima zakon ne inzistira.

Upravo one, te sitne mjere u rangu prehrane, nabavke najosnovnijeg školskog pribora ili odjeće, na koncu postaju produktivno najciljanije i donose najviše koristi.

Mjera postojanja socijalnog radnika koji stvara potrebnu koheziju u školi također je neobavezna i podložna trenutku, iako organizacije u području razvoja obrazovanja potiču njihov rad.

Pilarizacija društva uočljiva je u slaboj socijalnoj koheziji, koja kao takva, napreduje, a potiče je i rano smještanje učenika po srednjoškolskim smjerovima. Nekim dijelovima društva je ta činjenica jasna, ali je pitanje koliki je postotak građana koji u tome vide ozbiljnu prijetnju jednakosti koju Nizozemska zastupa više od stoljeća.

Vidljiv problem je sigurno rano napuštanje školovanja, koje vlada uporno želi spriječiti uvijek iznova novim programima, subvencijama i drugim mjerama. Podaci govore o razlozima napuštanja školovanja, s naglaskom na važnosti promjene strukture srednjeg obrazovanja. Strukovno obrazovanje se u više navrata čvrsto povezivalo s učenicima imigrantskog podrijetla, kojima je ono, čini se, predestinirano, bez obzira na njihove stvarne obrazovne sposobnosti. Vrijedilo bi dalje istraživati i pratiti ta uvjerenja koja itekako odskoču od pravičnosti i jednakosti nizozemskog društva. Situacija s imigrantima i azilantima i njihovim smještajnim i obrazovnim rješenjima i dalje ostavlja prostora za poboljšanje. Diskusija ne nudi mogućnost potpuno pozitivne ocjene mjera socijalne politike u nizozemskim srednjim školama. Više bi se moglo ustvrditi da nudi dodatni materijal za razmišljanje o tome kako slobodno djelovanje škola u Nizozemskoj ograničiti na demokratski način i usmjeriti ih prema koheziji na saveznoj razini. Pozitivna pojava bi bile općine i njihov angažman na mnogim poljima, što im je, u krajnjem slučaju, i zakonska obveza.

11. Zaključak

Zaključak se mora početi činjenicom kako su socijalna politika i sve njezine mjere stup modernih društava, jer pojedinac u prošlosti nije, zbog manje naprednih razmišljanja, imao uvijek dovoljno svijesti o važnosti pružanja pomoći slabijima i siromašnijima od sebe. Ovaj rad se osvrće na ulogu socijalne politike u školama i traži da se naglasi i važnost obitelji i obiteljske politike u cjelokupnom obrazovnom sustavu. U školi se obrazuje, u obitelji se živi. Zaključak se svakako temelji na mišljenju kako se u djecu isplati ulagati (Babić, 2020.)

promatrajući to kao visokoisplativu investiciju, posebno ako se pritom pomaže djeci koja su dio socijalno rizičnog okruženja. Naglasimo, kako se socijalne politike osnovnih i srednjih škola vjerojatno često podudaraju u obliku i količini mjera, no populacija srednje škole je zbog svoje osjetljive životne dobi njihov puno zahvalniji i konkretniji primatelj.

Nakon provedene analize mjera socijalne politike koje se primjenjuju u srednjoškolskom sustavu Nizozemske, može se zaključiti sljedeće:

a) Siromašni srednjoškolci u Nizozemskoj nisu prepušteni sami sebi, jer država iskazuje trud i nastojanja da se svaki učenik osjeća sigurnim i zaštićenim u školi i njezinom okruženju. Direktna financijska pomoć putem škole nije ostvariva kroz mjere socijalne politike, ali je naglašena koordinacija škola, općina, socijalnih radnika i raznih organizacija koje služe kao poveznica škole, učenika i njegove obitelji s vanjskim svijetom. Nakon proučavanja činjenica i podataka pozitivnim se ocjenjuju i inicijative organizacija spomenutih u ovom radu koje svojim djelovanjem nude razne vrste pomoći u socijalnoj domeni (poput organiziranja obroka u školi ili davanja kartica za hranu), kao i onih koje zadovoljavaju potrebu učenika za nabavkom školskog pribora, naočala, pa čak i radnog stola i kreveta za kućne potrebe.

b) Kod ulaganja truda u širenje demokracije, tolerancije i prihvaćanja u etnički šarolikom društvu Nizozemske poticanje provođenja građanskog odgoja u školama uočava se kao koristan doprinos u razmišljanju o čovjeku pored sebe, o njegovu značenju u društvu i njegovoj vidljivosti. Položaj migrantskih učenika mogao bi kroz ustrajanje na nastavi građanskog odgoja postati s vremenom čvršći, stabilniji i kvalitetniji kroz svakodnevnu socijalizaciju s kolegama nizozemskih korijena. Vlada shvaća ozbiljnost položaja učenika s migrantskim podrijetlom, što se u ovom radu često i navodi. Dosadašnja nastojanja su donijela rezultate u nekim ograncima srednjih škola. Navodi se sve veći postotak učenika migrantskog podrijetla upisanih u HAVO ili druge naprednije grane srednje škole. To nudi novu dimenziju u društvu s povećanim napetostima oko teme migracija. Rad općinskih dječjih pravobranitelja, aktivnosti socijalnih radnika, angažman općina i Susjedskih timova su također dodane vrijednosti socijalnoj politici, a pokazuju i uspjeh decentralizacije. Mjera zabrane korištenja mobitela u školama također je koristan dodatak nizu dobro osmišljenih mjera. Treba spomenuti i suradnju škola i općina kroz nadzor nad izostajanjem učenika s nastave.

c) Briga o „sigurnosti” učenika u školi, zakonski utemeljena kraljevom odredbom, kao i uloga škole kroz provođenje Zakona o odgovarajućem obrazovanju da se konkretno pobrine da svaki učenik bude smješten u školu koja mu najbolje odgovara, su dvije značajne mjere. Inzistiranje na njihovu provođenju izazov je za škole koji zasigurno nije dobro prihvaćen od

svih škola, ali u partnerstvu s roditeljima, općinama i drugim školama u regiji, olakšan je pristup pružanju pomoći svakom učeniku. Nadzor nad provođenjem mjera je obavezan, a rezultati mjera bi se trebali moći valorizirati kroz online upitnike učenika.

d) Posebno kvalitetnim ocjenjuju se brojni programi vlade kojima se nastoji potaknuti učenike na razvijanje postojećih talenata uz nove izvannastavne aktivnosti koje se financiraju na kraće ili dulje vrijeme. Program Škola i okolina i program financijskih edukacija unaprjeđuje učenike kroz nove dimenzije i nudi im usvajanje novih vještina koje će imati priliku pokazati na tržištu rada u državi koja broji više od 18 milijuna stanovnika.

e) Možda jedna od trenutno najobuhvatnijih mjera uključuje cijeli splet subvencija i programa osmišljen za više srednje strukovno obrazovanje i prevenciju njegova ranog napuštanja. U sklopu Rezolucije o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja za razdoblje 2021. – 2030. koju je usvojilo Vijeće Europe, Nizozemska se trudi održati kvalitetu obrazovanja na svim nivoima. Posebna pozornost je usmjerena prema jačanju strukovnih zanimanja, čije učenike se potiče na ustrajnost pohađanja škole do stjecanja diplome.

f) Proučavanje sekundarnih podataka o stupnju zadovoljstva učenika i roditelja u školama Zaklade Aeres donijelo je neke uvide o tome kako učenici i roditelji ocjenjuju sigurnost škole i koliko su zadovoljni nekim konkretnim aktivnostima i zalaganjima. Zaklada školuje impozantan broj učenika po ekološkim principima i korisna je organizacija u strukovnom sustavu nizozemskih škola. Škola pokazuje neospornu kvalitetu u pristupu zelenim tranzicijama koje su utkane u europsku strategiju obrazovanja do 2030. No, sudeći prema odgovorima iz upitnika na temu zadovoljstva kvalitetom rada škole primjetljivo je da postoji prostor za poboljšanje.

U ovom radu se polazi od pretpostavke kako implementacija mjera socijalne politike u srednjim školama u Nizozemskoj često ne uspijeva obuhvatiti sve učenike i njihove obitelji. Pretpostavku u određenoj mjeri potvrđuju i neke činjenice. Među njima je i pomalo nekoherentan stav privatnih škola spram nekih mjera socijalne politike. Ove škole organizaciji i provedbi svojih programa pristupaju suviše autonomno, prilagođavajući mjere socijalne politike svojim ideologijama. To je naoko razumljivo kad je, primjerice, riječ o mjerama borbe protiv siromaštva koje u školama koje pohađaju učenici višeg materijalnog statusa nisu ni neophodne, a mogle bi i odbiti potencijalne grupacije učenika. Ali kad je riječ o vladinim obveznim mjerama koje uključuju rad na širenju integracije, demokratskih principa i

jednakosti, onda ideologija škole tome ne bi trebala biti prepreka. Veliki broj vladinih mjera socijalne politike bitno unapređuje položaj siromašnih učenika, što pokazuje brigu države za ranjive skupine, kojih je, zbog snažnih imigrantskih valova, sve više. Ali i nadalje ostaju izazovi nedovoljne socijalne kohezije i obrazovnih nejednakosti prisutne u srednjoškolskom sustavu Nizozemske. Smanjivanje nejednakosti, segregacije i rastućeg osjećaja inferiornosti kod mnogih učenika, cilj je na koji bi se država trebala fokusirati.

Potencijalne preporuke za provođenje mjera socijalne politike u srednjim školama u Hrvatskoj

Nakon analize sekundarnih podataka mjera socijalne politike u srednjim školama Nizozemske i prema dobivenim rezultatima, moguće je ponuditi i određene preporuke za unaprijeđenje na istom polju u Hrvatskoj, temeljene na nizozemskim iskustvima. Međutim, potrebno je naglasiti kako je struktura srednjeg obrazovnog sustava ovih dviju država drugačija. Nizozemske škole imaju javne i privatne osnivače, što društvu i obrazovanju nudi raznolikost i autonomiju u upravljanju. Hrvatska ima nizak udio privatnih škola. To je prilično bitna činjenica ako želimo govoriti o vrstama mjera socijalne politike, načinima njihova uvođenja i organizaciju provedbe, kao i sustavno iniciranje novih. Prema analiziranim podacima za Nizozemsku, vidljiv je stupanj i obujam nekih vladinih mjera, kojih su se dužni pridržavati svi koje vlada financira (npr. mjere za provođenje sigurnosti u školama, pridržavanje zakona o primjerenom obrazovanju, poticajne mjere za učenike strukovnih škola, provođenje građanskog odgoja, zabrana korištenja mobitela u školama). Iako to u praksi nije uvijek vidljivo. Jednako tako, razne druge mjere socijalne politike se mogu provesti kroz razne programe koji se nude školama, ali mnoge škole ne apliciraju za njih ako njihovo provođenje nije obvezno. Privatne škole posebice mogu reducirati provođenje takvih vrsta socijalnih mjera, ukoliko ih ne smatraju nužnima ili se one po svojoj ideji kose s programom i samom vizijom škole. U ovom radu smo se osvrnuli i na pilarizaciju, koja u nerijetkim situacijama može dosegnuti negativne posljedice po demokratsko razmišljanje, i to u okviru legalne autonomije škola u Nizozemskoj.

U Hrvatskoj bi se zasigurno trebalo pozabaviti još nedorečenim mjerama socijalne politike u srednjim školama. Nizozemska je prva uvela zabranu korištenja mobitela u srednjim školama, dok u Hrvatskoj to, navodno, nije moguće provesti. Ova zabrana u Hrvatskoj vrijedi samo za osnovne škole, odnedavno. Doduše, pojam srednjih škola se donekle razlikuje u ove dvije države, jer u Nizozemskoj srednja škole počinje već u 13. godini života djeteta. To ne znači da o ovoj mjeri hrvatska javnost ne treba razmisliti kad je riječ o srednjim školama. Mjera

provođenja građanskog odgoja konstantno se potiče u srednjim školama Nizozemske i smatra se obveznom te je nadzire Prosvjetni inspektorat. U Hrvatskoj građanski odgoj i dalje nije obavezan za provođenje, iako je preporuka kako ga treba uključiti u nastavu, makar međupredmetno. Njegovo provođenje često je ovisno o volji učitelja i vremenu kojeg su odlučili sami uložiti u njega. GONG u Hrvatskoj navodi grad Rijeku kao primjer, koji od školske godine 2016./2017. učenicima viših razreda osnovne škole omogućava pohađanje predmeta Građanskog odgoja i obrazovanja kao izvannastavne aktivnosti jednom do dva puta tjedno. Upravo je ovaj tzv. „Riječki model“ usvojen u 17 gradova, škola i županija. Dalje citiramo GONG: „Od školske godine 2022./2023. s eksperimentalnom provedbom krenuo je i lokalni projekt ZaG – zagrebački model provedbe građanskog odgoja i obrazovanja, koji je razvio svoj kurikulum izvannastavne aktivnosti, dok je Sveučilište u Rijeci 2021. godine razvilo kurikulum za provedbu građanskog odgoja i obrazovanja u srednjim školama pod nazivom Škola i zajednica, kojeg su 2022./2023. godine provodile i srednje škole u Gradu Zagrebu” (GONG).¹¹⁵

Briga za strukovne škole u Nizozemskoj i vladina potpora njihovu razvoju i povećanju kvalitete često skreću pozornost u ovom radu. Posebno je ovdje riječ o prevenciji ranog napuštanja školovanja. Nizozemski obrazovni sustav usmjeren je prema praktičnosti, što uključuje poticanje stjecanja raznih vještina kako bi se svatko sa svojim sposobnostima uklopio u tržište rada i bio koristan društvu. Ta praktičnost ima bitnu socijalnu svrhu, jer pojedinac koji brine sam o svojoj egzistenciji ima i više samopoštovanja i mentalne čvrstoće (op.a.). Preporuka bi bila i u Hrvatskoj obratiti veću pozornost na strukovne škole, kroz slične programe u okviru socijalne politike. Broj od 10.06% (Eurostat, 2025.) za NEET populaciju u Hrvatskoj za 2024. godinu, predstavlja srednju vrijednost među državama EU. Nizozemska bilježi 4.9 % za isto razdoblje, no i dalje je usmjerena prema snižavanju ovog broja. To je vidljivo po programima koje provodi, a koji su spomenuti u ovom radu.

Vlada u Hrvatskoj nepobitno brine o sigurnosti učenika, posebno nakon nekoliko tragičnih situacija u kojima je u školama došlo do pucnjave, pa čak i ubojstva učenika. Protokol o kontroli ulaska i izlaska u školskim ustanovama donijelo je 02.01.2025. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih.¹¹⁶ No, taj protokol koliko god pomaže jačem osjećaju sigurnosti, toliko i ograničava srednjoškolce da ispune potrebe za prehranom jer u srednjim školama ona uglavnom nije dostupna. Ukoliko će poštovati Protokol, ni za vrijeme velikog odmora ne

115 GONG (2023). *Građanski odgoj na nacionalnoj razini kao zaseban predmet put je do aktivnih i odgovornih građanki i građana*. Posjećeno 10. 01. 2026. na: <https://gong.hr/2023/09/28/gradanski-odgoj-na-nacionalnoj-razini-kao-zaseban-predmet-put-je-do-aktivnih-i-odgovornih-gradanki-i-gradana/>

116 Vlada Republike Hrvatske (2025). *Usvojen Protokol o kontroli ulaska i izlaska u školskim ustanovama*. Posjećeno 17. 01. 2026. na : <https://vlada.gov.hr/vijesti/usvojen-protokol-o-kontroli-ulaska-i-izlaska-u-skolskim-ustanovama/43608>

moгу izići iz škole i pribaviti hranu. Učenicima u toj dobi nisu često voljni nositi hranu od kuće, a i više su usmjereni izlasku iz prostora škole tijekom velikog odmora kako bi ostvarivali socijalne kontakte. U ovoj situaciji bi im pomogla mjera organiziranih obroka putem kantine ili sličnog objekta, što vjerojatno nije lako ostvarivo zbog prostornih uvjeta u školama. Onima koji žele nositi hranu od kuće (pomogle bi kartice za prehranu), kakve preko programa Školski obroci mogu dobiti učenici u Nizozemskoj, koji su riziku od siromaštva. Posebno ako dodamo podatak po kojem je u Hrvatskoj u 2024. također zabilježeno 19.03% djece u riziku od siromaštva (Eurostat, 2025.).

Kad je riječ o učenicima imigrantima, u Hrvatskoj im se pruža kvalitetna potpora u svladavanju učenja hrvatskog jezika i uključivanje u obrazovni sustav. Nizozemska se, zbog sve većeg priljeva imigranata i polarizacije u obrazovanju, u tom pogledu suočava s većim izazovima, koji Hrvatsku za sada zaobilaze, jer brojni imigranti u Hrvatsku dolaze bez obitelji.

Treba navesti kako je još 1985. Andrina Pavlinić-Wolf pisala o problemima školovanja migrantskih učenika u zemljama Beneluxa. Za Nizozemsku je navela, kako učenici nakon završene osnovne škole nemaju mogućnost pohađanja kvalitetnije škole, jer prolaze strogu selekciju koja ih eliminira iz daljnje konkurencije za više škole. Prinuđeni su pohađati ubrzane tečajeve osposobljavanja u skladu s potrebama tržišta ili ići u nepopularne škole (Pavlinić-Wolf, 1985.). Poveznica sa sadašnjošću itekako postoji s obzirom da se preporuka učitelja iz osnovne škole uglavnom uzima u obzir kod upisa u sve grane srednjih škola.

Kao kvalitetnu preporuku može se navesti i angažiranje socijalnih radnika u školama. Također i poticanje jače suradnje škole i lokalne samouprave (u Nizozemskoj su to općine) u brizi za dobrobit učenika i njihove obitelji (pomoć u rješavanju dugova, kontrola učenika koji ne pohađaju nastavu). Briga o financijskim vještinama bi bila preporuka posebno bitna za srednje škole, u sve modernijem društvu koje zahtijeva puno različitih vještina za preživljavanje na socijalno dostojnom nivou.

Popis tablica

Tablica 2. 1. Pregled najvažnijih zakona tijekom razvoja socijalne politike u Nizozemskoj

Tablica 2. 2 Javni izdaci nekih država EU za zdravstvo (BDP%)

Tablica 2. 3. Javni izdaci nekih EU država i SAD za socijalnu zaštitu (BDP%)

Tablica 3. 4. Projekcija broja škola u srednjem obrazovanju (x1000)

Tablica 4. 5. Djeca imigranata iz zemalja Srednje i Istočne Europe u 2022 . po dobi

Tablica 4. 6. Broj djece radnih imigranata iz Srednje i Istočne Europe

po državama između 2000. i 2022. godine

Tablica 7. 7. Broj Aeres MBO učenika od 2016. do 2025.

Tablica 7. 8. Broj učenika Aeres VMBO

Tablica 7. 9. Broj učenika Aeres MBO

Tablica 7. 10. Upitnik za učenike

Tablica 7.11 .Upitnik za roditelje

Tablica 8.12. Iznos ukupne potrošnje za srednjoškolsko obrazovanje

Literatura

Aeres MBO (2025). *Vind de opleiding die bij jou past*. Posjećeno 25. 10. 2025. na:

<https://www.aeresmbo.nl/>

Aeres VMBO (2025). *Kwaliteitentevredenheit*. Posjećeno 04. 12. 2025. na:

<https://www.aeresvmbo.nl/over-aeres-vmbo/kwaliteit-en-tevredenheid>

Aeres VMBO (2025). *Passend onderwijs*. Posjećeno 30. 11. 2025. na mrežnoj stranici :

<https://www.aeresvmbo.nl/voor-ouders/passend-onderwijs>

Aeres VMBO (2025). *Regelingen en statuten*. Posjećeno 02. 12. 2025.

<https://www.aeresvmbo.nl/over-aeres-vmbo/regelingen-en-statuten>

Aeres VMBO (2025). *Passend onderwijs*. Posjećeno 24. 10. 2025. na

:<https://www.aeresvmbo.nl/voor-ouders/passend-onderwijs>

Ajduković, M. (1994). Obrazovanje socijalnih radnika u Hrvatskoj i svijetu. *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 1 No. 4, 1994. 339-346. Studijski centar socijalnog rada. Pravni fakultet: Zagreb. Preuzeto 29. 12. 2025. na: <https://hrcak.srce.hr/file/46795>

AlleCijfers.nl. Posjećeno 20. 10. 2025. na: <https://allecijfers.nl/mbo/aeres/>

- Babić, Z. (2020). Ulaganja u djecu kao visoko isplativa socijalna investicija. *Paediatrica Croatica*, Vol. 64 No. 2, str, 56-64. Posjećeno 10. 01. 2026. na: <https://hrcak.srce.hr/243758>
- Beroepsvereniging van professionals in social werk (2026). *Schoolmaatschappelijk werk*. Preuzeto 10. 01. 2026. na: <https://www.bpsw.nl/app/data/uploads/2017/05/NVMW-Schoolmaatsch.-werk-Binnen.pdf>
- Bežovan, G., Puljiz, V., Šućur, Z., Babić, Z., Dobrotić, I., Matković, T., Zrinščak, S. (2019). *Socijalna politika Hrvatske*. Zagreb: Pravni fakultet.
- Boeri, T. (2005). Socijalna politika: Jedna za sve? *Revija za socijalnu politiku*, vol. 12 (3-4). Posjećeno 06. 12. 2025. na: <http://hrcak.srce.hr/30238>
- BPS (2025). *SCHOOLMAATSCHAPPELIJK WERK*. Posjećeno 06. 01. 2026. na: <https://www.bpsw.nl/app/data/uploads/2017/05/NVMW-Schoolmaatsch.-werk-Binnen.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). *Visualisaties tijdlijn sociale zekerheid*. Posjećeno 04. 12. 2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/tijdlijn-sociale-zekerheid>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). *Leerlingen met buitenlandse herkomst steeds vaker naar havo of vwo*. Posjećeno 23. 11. 2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/47/leerlingen-met-buitenlandse-herkomst-steeds-vaker-naar-havo-of-vwo>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). *Geschiedenis van het sociale zekerheidsstelsel in beeld*. Posjećeno 04.12.2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2024/39/geschiedenis-van-het-sociale-zekerheidsstelsel-in-beeld>
- CBS (2025). *Mammoetwet*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/10/al-23-jaar-op-rij-meer-vrouwen-dan-mannen-in-hoger-onderwijs/mammoetwet>
- Centraal Planbureau (2023). *Economische beleidsanalyse*. Posjećeno 02. 12.2025. na: <https://www.cpb.nl/de-nederlandse-economie-in-historisch-perspectief-sociale-stelsel>
- Centraal Orgaan opvang asielzoekers (2025). *Reception and guidance during the asylum application process*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: [https://www.coa.nl/en#:~:text=The%20COA%20\(Central%20Reception%20Office\)%20in%20the,for%20Asylum%20Seekers%20\(GZA\)**%20Performs%20medical%20intakes](https://www.coa.nl/en#:~:text=The%20COA%20(Central%20Reception%20Office)%20in%20the,for%20Asylum%20Seekers%20(GZA)**%20Performs%20medical%20intakes)
- Cito (2026). *CitoLab International*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: <https://cito.com/>
- College voor de Rechten van de Mens (2025). *Nederlandse armoedecijfers zijn onvolledig*. Posjećeno 24.12.2025. na:

- <https://www.mensenrechten.nl/actueel/nieuws/2025/12/17/nederlandse-armoedecijfers-zijn-onvolledig>
- Coopmans, M., Ten Dam G., Dijkstra A.B. and van der Veen. I. (2020). Towards a Comprehensive School Effectiveness Model of Citizenship Education: An Empirical Analysis of Secondary Schools in The Netherlands. *Department of Child Development and Education, University of Amsterdam*. Preuzeto 28. 12. 2025. na: <https://doi.org/10.3390/socsci9090157>
- de Groot, L. (2016). Ongelijkheid in het onderwijs vergroot. NOS. Posjećeno 02. 12. 2025. na: <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2098882-ongelijkheid-in-het-onderwijs-vergroot>
- Defence for Children (2025). *Aandacht voor gewortelde kinderen op de Dag van de Migrant*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://defenceforchildren.nl/actueel/nieuws/migratie/2024/aandacht-voor-gewortelde-kinderen-op-de-dag-van-de-migrant/>
- Dienst Uitvoering Onderwijs (2025). *DUO Particulier. Informatie voor studenten, terugbetalers en leraren*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://duo.nl/particulier/>
- Eurydice (2024). *Netherlands. Overview*. Posjećeno 29. 11. 2025. na: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/netherlands/overview>
- Eurydice (2025.) *Netherlands. Ongoing reforms and policy developments*. Posjećeno 29. 12. 2025. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/netherlands/ongoing-reforms-and-policy-developments>
- Eurydice (2025). *Ongoing reforms and policy developments*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/netherlands/ongoing-reforms-and-policy-developments>
- Eurydice (2023). *Bekostiging van het (pre-)primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs*. Posjećeno 20. 12. 2025. na : <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/nl/eurypedia/netherlands/bekostiging-van-het-pre-primair-onderwijs-het-voortgezet-onderwijs-en-het#:~:text=De%20financiering%20van%20middelbare%20scholen,hele%20budget%20heet%20de%20lumpsum.>
- Eurydice (2024). *Netherlands*. Pristupljeno 04. 01. 2026. na : <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/eurypedia/netherlands/overview>
- European agency for Special Needs and Inclusive Education (2019). *Country information for Netherlands - Legislation and policy*. Posjećeno 20. 12. 2025. na : <https://www.european-agency.org/country-information/netherlands/legislation-and-policy>

- Europska komisija (2025). *Proposal for a regulation of the european parliament and the council com final*. Posjećeno 12. 12. 2025. na :https://commission.europa.eu/publications/european-social-fund_en#files
- Europska komisija (2022). *Rano napuštanje školovanja*. Posjećeno 04. 12. 2025. na: <https://education.ec.europa.eu/hr/education-levels/school-education/early-school-leaving>
- Europska komisija (2025). *Interim evaluation confirms added value of European Education Area*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://education.ec.europa.eu/news/interim-evaluation-confirms-added-value-of-european-education-area>
- Europska komisija (2025). *European Social Fund*. Posjećeno 28. 12. 2025 na: https://commission.europa.eu/publications/european-social-fund_en#files
- Europska komisija (2025). *The European Pillar of Social Rights in 20 principles*. Preuzeto 29. 12. 2025. na : https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-pillar-social-rights-building-fairer-and-more-inclusive-european-union/european-pillar-social-rights-20-principles_en
- Europska komisija (2025). *What is the ESF+?* Pristupljeno 09. 01. 2026. na : <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/what-esf>
- Europska komisija (2024). *Directive (EU) 2024/1346 of the European Parliament and of the Council of 14 May 2024 laying down standards for the reception of applicants for international protection*. Posjećeno 24. 11. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1346/oj/eng>
- Europska unija (2022). *KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA o napretku u uspostavi europskog prostora obrazovanja*. Posjećeno 25. 11. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52022DC070>
- Europska unija (2021). *Rezolucija Vijeća o strateškom okviru za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire (2021.–2030.)* 2021/C 66/01. Posjećeno 28. 11. 2025 na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32021G0226\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32021G0226(01))
- Europska unija (2025). *Education and training monitor*. Preuzeto 24. 12. 2025. na mrežnoj stranici:<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/30c1ccaa-bfdd-11f0-a612-01aa75ed71a1/language-en>
- Europska unija (2021). *Strateški okvir za europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja u smjeru europskog prostora obrazovanja i šire*. Posjećeno 20. 11. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/strategic-framework->

for-european-cooperation-in-education-and-training-towards-the-european-education-area-and-beyond.html

Europska unija (2022). *Directive (EU) 2022/2041 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on adequate minimum wages in the European Union*. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2041/oj/eng>

Europsko vijeće (2025). *Europski prostor obrazovanja*. Posjećeno 22. 11. 2025. na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/education-area/>

Eurostat (2025). *Secondary education statistics*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Secondary_education_statistics

Eurostat (2025). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training

Eurostat (2025). *EU population diversity by citizenship and country of birth*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_population_diversity_by_citizenship_and_country_of_birth

FNV (2021). *70 procent van de Nederlanders maakt zich zorgen over houdbaarheid sociale stelsel*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.fnv.nl/nieuwsbericht/algemeen-nieuws/2021/02/70-procent-van-de-nederlanders-maakt-zich-zorgen-o>

Franken, L., Vermeer, P.A.D.M. (2017). Deconfessionalising RE in pillarised education systems: a case study of Belgium and the Netherlands. *British Journal of Religious Education*, pp. 1-14). Preuzeto 06. 01. 2026. na: <https://doi.org/10.1080/01416200.2017.1405792>

Geldlesen.nl (2023). *Subsidie voor financiële educatie voor mbo*. Posjećeno 01. 12. 2025. na: <https://www.geldlessen.nl/mbo/subsidie-mbo/>

GONG (2023). *Građanski odgoj na nacionalnoj razini kao zaseban predmet put je do aktivnih i odgovornih građanki i građana*. Posjećeno 10. 01. 2026. na: <https://gong.hr/2023/09/28/gradanski-odgoj-na-nacionalnoj-razini-kao-zaseban-predmet-put-je-do-aktivnih-i-odgovornih-gradanki-i-gradana/>

Government of the Netherlands(2023). *Working Together on Talent*. Posjećeno 06. 01. 2026. na: <https://www.government.nl/documents/reports/2023/02/14/working-together-on-talent>

- HollandsKroon (2023). *SchoolmaatschappelijkWerk (SMW)*. Posjećeno 16. 12. 2025. na:<https://www.hollandskroon.nl/direct-regelen/zorg-en-ondersteuning/jeugd/schoolmaatschappelijk-werk-smw/>
- Honingh, M.E., i Stevenson, L.M.(2024). The Politics of Dutch Education Policy . *The Oxford Handbook of Dutch Politics*, pp. 664-678. Preuzeto 26. 12. 2025. na: <https://hdl.handle.net/2066/312050>
- Hrvatska komora socijalnih radnika (2023). *Inicijativa za zapošljavanje socijalnih radnika u hrvatskim školama*. Preuzeto 26. 12. 2025. na: <https://hksr.hr/inicijativa-za-zaposljavanje-socijalnih-radnika-u-skolama-u-republici-hrvatskoj>
- Inspectie van het Onderwijs (2025). *Wettelijke opdracht burgerschap*. Posjećeno 26.12.2025. na: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezicht-2017/burgerschap/wettelijke-opdracht>
- Inspectie van het Onderwijs (2015). *Zorgplicht voor sociale veiligheid op scholen*. Posjećeno 18. 12. 2025. na : <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/veiligheid/sociale-veiligheid/zorgplicht-veiligheid-leerlingen>
- Inspectie van het Onderwijs (2025). *Toezicht op nieuwe bekostigde scholen*. Posjećeno 10. 12.2025. na:<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezicht-2017/toezicht-nieuwe-bekostigde-scholen>
- Inspectie van het Onderwijs (2022). *Wettelijke opdracht burgerschap*. Posjećeno 26. 12. 2025.na:<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/toezicht-2017/burgerschap/wettelijke-opdracht>
- Inspectie van het Onderwijs (2025). *Instrumenten monitoring sociale veiligheid*. Posjećeno 28. 12. 2025. na:<https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/veiligheid/sociale-veiligheid/instrumenten-monitoring-sociale-veiligheid>
- Inspectorate of Education (2025). *The State of Education 2025*. Preuzeto 25. 01. 2026. na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/83240_IvhO_De+Staat+van+het+Onderwijs_ENG_2209.pdf
- Kohnstamminstituut (2017). *Burgerschap in het voortgezet onderwijs*. Preuzeto 31. 12. 2025.na:<https://kohnstamminstituut.nl/rapport/burgerschap-in-het-voortgezet-onderwijs-nederland-in-vergelijkend-perspectief/>
- kindereombudsman (2025). *Netherlands' Ombudsman for Children*. Posjećeno 02. 12. 2025. na: <https://www.kinderombudsman.nl/en/netherlands-ombudsman-for-children>

- Klep, K. (2018). De rol van de kinderombudsman in de nederlandse kindderrechten infrastructuur. *Navigator van Wolters Kluwer NTM-NJCM Bull*, 2018/30. Preuzeto 18. 12. 2025. na: <https://njcm.nl/wp-content/uploads/ntm/6.-Klep.pdf>
- Kinderhulp (2025). *Kindedrarmoede in Nederland*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://kinderhulp.nl/wat-wij-doen/kinderarmoede/>
- Lawandmore (2025). *Onderwijsrecht in de praktijk: rechten en plichten voor scholen en ouders*. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://lawandmore.nl/nieuws/onderwijsrecht-in-de-praktijk-wat-zijn-de-rechten-en-plichten-van-scholen-en-ouders/>
- Leeman, Yvonne (2008). Education and Diversity in the Netherlands. *European Educational Research Journal*. Volume 7 Number 1 2008. Department of Educational Studies and the SCO-Kohnstamm Instituut of the University of Amsterdam and Windesheim University of Applied Sciences, Zwolle, The Netherlands. Preuzeto 28. 12. 2025. na <http://dx.doi.org/10.2304/eerj.2008.7.1.50>
- Liberal. hr. (2025). *Zlatno doba Nizozemske Republike: Kako je nastao srednji sloj u Europi?* Posjećeno 10. 12. 2025. na: <https://www.liberal.hr/nizozemska-republika-povijest-srednji-sloj-nizozemska-517>
- LOWAN (2025). *De ISK en het Nederlandse onderwijssysteem*. Posjećeno 24. 11. 2025. na: <https://www.lowan.nl/vo/isk-en-het-nederlands-onderwijssysteem/>
- LOWAN (2025). *Voortgezet Onderwijs*. Posjećeno 24. 12. 2025. na :<https://www.lowan.nl/vo>
- MEEsamen (2025). *Schoolmaatschappelijk werk*. Pristupljeno 08. 01. 2026. na : <https://www.meesamen.nl/schoolmaatschappelijk-werk>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) (2024). *Programma Schoolmaaltijden verlengd*. Pristupljeno 24. 12. 2025. na: <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2024/10/17/programma-schoolmaaltijden-verlengd>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2023). *Percentage leerlingen en personeel dat zich veilig voelt op of rond school*. Posjećeno 29. 12. 2025. na : <https://www.ocwincijfers.nl/indicatoren-funderend-onderwijs/percentage-leerlingen-en-personeel-dat-zich-veilig-voelt-op-of-rond-school>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2025). *Totale uitgaven aan voortgezet onderwijs*. Preuzeto 28. 12. 2025. na: <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/voortgezet-onderwijs/uitgaven/totale-uitgaven-aan-voortgezet-onderwijs>

- Mladi u EU (2018). *Što je to Strategija Europa 20?* Posjećeno 22. 12. 2025. na: <https://mladi-eu.hr/sto-je-to-strategija-europe-2020/>
- Nederlands Jeugdinstituut (2025). *Samenwerking tussen school en wijkteam*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.nji.nl/kennis/sterke-basis-in-en-rond-school/samenwerking-tussen-school-en-wijkteam#vormen-van-samenwerking>
- Nederlands Jeugdinstituut (2021). *Leerlingparticipatie en burgerschapsopdracht*. Posjećeno 31. 12. 2025. na: <https://www.nji.nl/kennis/jeugdparticipatie/leerlingparticipatie-en-burgerschapsopdracht>
- Nederlands Jeugdinstituut (2025). *Cijfers over voortgezet onderwijs (vo)*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <http://www.nji.nl/databanken/cijfers/cijfers-over-voortgezet-onderwijs-vo>
- Npuls (2025). *Education that is ready for the future*. Posjećeno 31. 12. 2025. na: <https://npuls.nl/en>
- OECD (2018). *The resilience of students with an immigrant background: Factors that shape well-being*. OECD Publishing, Paris. Preuzeto 26. 01. 2026. na: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264292093-en>
- OECD (2023). *PISA results 2022*. Preuzeto 26. 12. 2025. na: https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/netherlands_0941b029-en.html
- OECD (2025). *Public and private social expenditure*. Pristupljeno 14. 01. 2026. na: [https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_SOCX_AGG%40DF_PUB_PRV&df\[ag\]=OECD.ELS.SPD&df\[vs\]=1.0&dq=NLD%2BFRA%2BDNK%2BDEU%2BITA%2BHRV%2BUS.A.A..PT_B1GQ..T.TP51%2BTP71%2BTP41%2B_T.&pd=2010%2C&to\[TIME_PERIOD\]=false&vw=tb](https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_SOCX_AGG%40DF_PUB_PRV&df[ag]=OECD.ELS.SPD&df[vs]=1.0&dq=NLD%2BFRA%2BDNK%2BDEU%2BITA%2BHRV%2BUS.A.A..PT_B1GQ..T.TP51%2BTP71%2BTP41%2B_T.&pd=2010%2C&to[TIME_PERIOD]=false&vw=tb)
- OCW (2025). *Totale uitgaven aan voortgezet onderwijs*. Posjećeno 28. 12. 2025. na: <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/voortgezet-onderwijs/uitgaven/totale-uitgaven-aan-voortgezet-onderwijs>
- OCW(2025). *Gelijke Kansen Alliantie*. Posjećeno 28. 11. 2025. na: <https://www.gelijke-kansen.nl/>
- OCW (2025). *Gemeenten werken aan gelijke kansen*. Posjećeno 30. 11. 2025. na: <https://www.gelijke-kansen.nl/gemeenten>

- Onderwijsconsument. nl (2025). *Wat is de Rutte-regeling?* Posjećeno 28. 12. 2025. na:
<https://www.onderwijsconsument.nl/wat-de-rutte-regeling/>
- Onderwijsraad (2025). *Armoede en onderwijs*. Posjećeno 01. 12. 2025. na:
<https://www.onderwijsraad.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2025/04/16/armoede-en-onderwijs/Advies+Armoede+en+onderwijs+%28web%29.pdf>
- Onderwijsraad (2019). *Disproportional differentiation in the Dutch education system*.
 Preuzeto 22. 01. 2026. na: <https://www.onderwijsraad.nl/site/binaries/site-content/collections/documents/2019/02/22/disproportional-differentiation-in-the-dutch-education-system/Disproportional+differentiation+in+the+Dutch+education+system%282019%29.pdf>
- Onderwijsconsument (2010). *Wet Goed onderwijs, goed bestuur: leerresultaten school opgenomen in wet*. Posjećeno 01. 12. 2025. na:
<https://www.onderwijsconsument.nl/leerresultaat-van-school-opgenomen-in-de-wet/>
- Onderwijsloket (2025). *Het Nederlandse onderwijssysteem*. Posjećeno 25.11.2025. na:
<https://www.onderwijsloket.com/kennisbank/artikel-archief/hoe-zit-het-nederlandse-onderwijssysteem-in-elkaar/>
- Ouders&Onderwijs (2025). *Voortgezetspeciaalonderwijs*. Posjećeno 28. 12. 2025. na :
<https://oudersenonderwijs.nl/kennisbank/passend-onderwijs/naar-speciaal-basisonderwijs/voortgezet-speciaal-onderwijs/>
- Ouders&Onderwijs (2025). *Naar speciaal (basis)onderwijs*. Posjećeno 26. 12. 2025. na:
<https://oudersenonderwijs.nl/kennisbank/passend-onderwijs/naar-speciaal-basisonderwijs/voortgezet-speciaal-onderwijs/>
- Overheid.nl (2015). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden. Posjećeno 39. 12. 2025. na: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2015-238.html>
- Overheid. nl (2025). *Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2025-36523.html>
- Pametni-gradovi (2025). *Kako je zabrana mobitela u školama u Nizozemskoj promijenila obrazovanje?* Posjećeno 16. 12. 2025. na:
<https://pametni-gradovi.eu/sastavnice-pametnog-grada/odgoj-obrazovanje-i-kultura/kako-je-zabrana-mobitela-u-skolama-u-nizozemskoj-promijenila-obrazovanje/>

- Patrinos, H. A. (2011). School choice in the Netherlands. *Research gate*. CESifo DICE Report 9 (2), str. 55-59. Preuzeto 26. 11. 2025. na: https://www.researchgate.net/publication/227356205_School_Choice_in_The_Netherlands
- Pavlinić-Wolf, A. (1985). Obrazovanje i zaposlenost djece migranata. *Migracijske i etničke teme*, Vol 1 No.2, 1:39-55. Centar za istraživanje migracija i narodnosti : Zagreb. Preuzeto 26. 11. 2025. na : <https://hrcak.srce.hr/128897>
- Pharos (2023). *Kinderen van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europese landen* Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://www.pharos.nl/factsheets/kinderen-van-arbeidsmigranten/>
- Pertij, I. (2014). Citizenship Education in The Netherlands. *Networking European Citizenship Education*. Preuzeto 28. 12. 2025. na: https://www.bpb.de/system/files/dokument_pdf/CE%20Netherlands_Final.pdf
- Pettigrew, T.F., Meertens, R.W. (1996). The Verzuiling Puzzle: Understanding Dutch Intergroup Relations. *Current Psychology: Developmental Learning Personality Social Spring*, 1996, Vol. 15, No. 1, 3-13. Preuzeto 28. 12. 2025. na: file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/The_Verzuiling_Puzzle_Understanding_Dutc-2.pdf
- Puljiz, V. (2000). Organizacija socijalne zaštite u Europskoj uniji. *Revija za socijalnu politiku*, 7 (3), 363-370. Preuzeto 24. 12. 2025. na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/47346>
- Puljiz, V., Bežovan, G., Šućur, Z., Zrinščak, S. (2005). *Socijalna politika*. Zagreb: Pravni fakultet
- Radeka, I., Radman, Lj. (1997). Komparativna analiza hrvatskog i nizozemskog školskog sustava. *Radovi - Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Zadar, sv. 36(13), str. 197-233.
- Riemens, T. (2018). Veel ongelijkheid in het onderwijs: 'Het is echt vijf voor twaalf'. *NOS*. Posjećeno 23. 12. 2025. na: <https://nos.nl/artikel/2223470-veel-ongelijkheid-in-het-onderwijs-het-is-echt-vijf-voor-twaalf>
- Rijksoverheid (2023). Veiligheid op school. Posjećeno 21. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/veiligheid-op-school>

- Rijksoverheid (2023). *Werkagenda mbo 2023-2027*. Posjećeno 27. 11. 2025. na:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/middelbaar-beroepsonderwijs/kwaliteit-mbo-opleidingen/werkagenda-mbo-2023-2027>
- Rijksoverheid (2024). *Gebruik van mobiele telefoons niet toegestaan in de klas*. Posjećeno 28. 11. 2025. na:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/mobiele-apparaten-in-de-klas>
- Rijksoverheid (2025). *Schooladvies toelating voortgezet onderwijs*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schooladvies-en-doorstroomtoets-basisschool/toelating-voortgezet-onderwijs-gebaseerd-op-definitief-schooladvies>
- Rijksoverheid (2025). *Subsidieregeling brugfunctionaris*. Posjećeno 20. 11. 2025. na:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/subsidieregeling-brugfunctionaris>
- Rijksoverheid (2025). *Schooladvies toelating voortgezet onderwijs*. Posjećeno 28. 10. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/schooladvies-en-doorstroomtoets-basisschool/toelating-voortgezet-onderwijs-gebaseerd-op-definitief-schooladvies>
- Rijksoverheid (2025). *Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*. Posjećeno 23. 11. 2025. na:<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-sociale-zaken-en-werkgelegenheid>
- Rijksoverheid (2025). *Passend onderwijs*. Posjećeno 25. 11. 2025. na:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>
- Rijksoverheid. (2025). *Financiering voortgezet onderwijs*. Pristupljeno 10. 12. 2025. na :
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/financiering-voortgezet-onderwijs>
- Rijksoverheid (2025). *Regeerprogramma*. Pristupljeno 09. 1. 2026. na :
<https://www.rijksoverheid.nl/regering/regeerprogramma>
- Rijksoverheid (2025). *Inclusief onderwijs in 2035*. Posjećeno 29. 12. 2025. stranici:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inclusief-onderwijs/inclusief-onderwijs-in-2035>
- Rijksoverheid (2025). Posjećeno 21. 12. 2025. na:
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoedebestrijding/armoede-verminderen>

- Rijksoverheid (2025). *Zorgplicht sociale veiligheid leerlingen op school*. Posjećeno 18. 12. 2025. na:<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/documenten/brochures/2016/07/18/zorgplicht-sociale-veiligheid-leerlingen-op-school>
- Rijksoverheid (2025). *Kamerbrief bij Jaaroverzicht dossiers onderwijs vertrouwensinspecteurs 2024-2025*. Posjećeno 18. 12. 2025. stranici: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/documenten/kamerstukken/2025/12/17/jaaroverzicht-dossiers-onderwijs-vertrouwensinspecteurs-2024-2025>
- Rijksoverheid (2025). *Wat doet de gemeente om mij te helpen bij schulden?* Posjećeno 22. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoedebestrijding/vraag-en-antwoord/wat-doet-de-gemeente-om-mij-te-helpen-bij-schulden>
- Rijksoverheid (2025). *Armoedeaanpakken*. Posjećeno 21. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoedebestrijding/armoede-verminderen>
- Rijksoverheid (2025). *Bijna 50.000 kinderen van arbeidsmigranten in kwetsbare positie*. Posjećeno 12. 12. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/05/13/bijna-50.000-kinderen-van-arbeidsmigranten-in-kwetsbare-positie>
- Rijksoverheid (2025). *Financiering voortgezet onderwijs*. Posjećeno 01. 12. 2025. na : <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/financiering-voortgezet-onderwijs>
- Rijksoverheid (2025). *Aanpak voortijdig schoolverlaten (vsv)*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vsv/aanpak-voortijdig-schoolverlaten-vsv>
- Rijksoverheid (2025). *Armoedeaanpakken*. Posjećeno 21. 12. 2025. na : <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/armoedebestrijding/armoede-verminderen>
- Rijksoverheid. (2025). *Geschiedenis*. Posjećeno 28. 11. 2025. na <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/organisatie/geschiedenis>
- Ritzen, J. M. M., van Dommelen, J., De Vijlder, Frans J., (1997). School finance and school choice in the Netherlands. *Economics of Education Review*, Elsevier, vol. 16(3), stranice 329-335.

- Sam for all Children (2025). Samen voor alle kinderen. Posjećeno 29. 12. 2025. na :
<https://www.samenvoorallekinderen.nl/>
- S-BB (2025). *SBB brengt beroepsonderwijs en bedrijfsleven samen*. Posjećeno 29. 12. 2025. na: <https://www.s-bb.nl/>
- Schoolmaaltijden. Preuzeto 29. 11. 2025. na: <https://www.schoolmaaltijden.nl/wp-json/v1/download-pdf/6/>
- Schoolmaaltijden. *Het Programma Schoolmaaltijden*. Posjećeno 24. 11. 2025. na: <https://schoolmaaltijden.nl/>
- Schoolmaaltijden (2025). Handleiding Budget en declaraties. Preuzeto 29. 12. 2025. na: <https://www.schoolmaaltijden.nl/wp-json/v1/download-pdf/6/>
- Schoolkeuzhulp (2025). Voorlichtingsactiviteiten. Posjećeno 22. 12. 2025. na :
<https://schoolkeuzehulp.nl/voorlichtingsactiviteiten/#>
- Schoolen op de kaart (2025). *Aeres VMBO Ede. Tevredenheit leerlingen*. Posjećeno 26. 10. 2025. na:
<https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/ede/1374/aeres-vmbo-ede/tevredeheid/>
- School&veiligheid (2025). Een veilige school, daar zorgen we samen voor! Posjećeno 28. 12. 2025. na: <https://www.schoolenveiligheid.nl/>
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2025). Sociale samenhang in Nederland stabiel, maar grote verschillen baren zorgen. Posjećeno 22. 12. 2025. na: <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2024/12/10/sociale-samenhang-in-nederland-stabiel-maar-grote-verschillen-baren-zorgen>
- Schoolen op de kaart (2025). Aeres VMBO Ede. Posjećeno 29. 11. 2025. na: <https://scholenopdekaart.nl/middelbare-scholen/ede/1374/aeres-vmbo-ede/tevredeheid>
- SLO (2025). VSO. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://www.slo.nl/sectoren/vso/>
- Šućur, Z. (1998). Sustavi socijalne pomoći: povijest, obilježja i modeli.
Revija za socijalnu politiku, Vol. 5 No. 4. Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Timsan (2025). Netherlands. Posjećeno 28. 12. 2025. na: <https://timssandpirls.bc.edu/timss2015/encyclopedia/countries/netherlands/>
- Traag, T., van der Velden, R. K. W. (2008). Early school-leaving in the Netherlands : the role of student- family- and school factors for early school-leaving in lower secondary education. *Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt*,

- Faculteit der Economische Wetenschappen. Preuzeto 26. 12. 2025. na stranici:
<https://doi.org/10.26481/umaror.2008003>
- van de Ven, B. (2007). Netherlands. The Education Systems of Europe. *Springer, Dordrecht*. Preuzeto 02. 12. 2025. na: https://doi.org/10.1007/1-4020-4874-2_36
- van Grinsven V., van Rossum, V. (2022). Sociale veiligheid van docenten. *DUO Onderwijsonderzoek&Advies*: Utrecht. Preuzeto 28. 12. 2025. na: www.duo-onderwijsonderzoek.nl
- Versteegt, I., Maussen, M. (2012). The Netherlands: Challenging Diversity and Education in School Life. *Policy Brief*. Preuzeto 28. 12. 2025. na: <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/7eb55435-2d2f-5c6a-be22-9a5ce1715366/content>
- Veugelers, W. (2021). Citizenship Education in the Netherlands. *Bundeszentrale für politische Bildung*. Posjećeno 24. 01. 2026. na: <https://www.bpb.de/die-bpb/partner/nece/329084/citizenship-education-in-the-netherlands/>
- Vijeće Europe (2025). Europski prostor obrazovanja. Posjećeno 06. 12. 2025. na : <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/education-area/>
- Vijeće Europe (2024). Policies education. Posjećeno 06. 12. 2025. na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/education-area/>
- Vlada Republike Hrvatske (2025). *Usvojen Protokol o kontroli ulaska i izlaska u školskim ustanovama*. Posjećeno 17.01.2026. na: <https://vlada.gov.hr/vijesti/usvojen-protokol-o-kontroli-ulaska-i-izlaska-u-skolskim-ustanovama/43608>
- VNG (2025). Migranten begeleiden naar werk: inspiratie voor gemeenten. Posjećeno 30. 12. 2025. na: <https://vng.nl/nieuws/migranten-begeleiden-naar-werk-inspiratie-voor-gemeenten>
- VNG (2025). *Schuldendomein* . Posjećeno 26. 10. 2025. na: <https://vng.nl/rubrieken/onderwerpen/schuldendomein>
- VO-raad (2022). Wet op het voortgezet onderwijs wordt WVO 2020. Posjećeno 28. 12. 2025. na mrežnojstranici: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/wet-op-het-voortgezet-onderwijs-wordt-wvo-2020>
- VO-raad (2021). Burgerschapsonderwijs. Posjećeno 25. 11. 2025. na: <https://www.vo-raad.nl/onderwerpen/burgerschapsonderwijs/wat-speelt-er>

- VO-raad (2023). *Handreiking ontwikkelingsperspectief (OPP) vernieuwd*. Posjećeno 27. 11. 2025. na: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/handreiking-ontwikkelingsperspectief-opp-vernieuwd>
- Wikipedia (2025). Wet op het voortgezet onderwijs. Posjećeno 26. 12. 2025. na: https://nl.wikipedia.org/wiki/Wet_op_het voortgezet onderwijs
- ZorgWelzijn (2025). Schoolmaatschappelijk werk heeft belangrijke brugfunctie. Posjećeno 26. 12. 2025. na: <https://www.zorgwelzijn.nl/schoolmaatschappelijk-werk-heeft-belangrijke-brugfunctie>
- Zorgwijzer (2025). *Sociale zekerheid in Nederland*. Posjećeno 26. 11. 2025. na: <https://www.zorgwijzer.nl/faq/sociale-zekerheid#:~:text=Het%20sociale%20zekerheidstelsel%20wordt%20gebruikt,%2C%20arbeidsongeschiktheid%2C%20ziekte%20of%20pensioen.>
- Zrinščak, S. (1999). Sustavi zdravstvene politike u svijetu: osnovna obilježja i aktualni procesi. *Revija za socijalnu politiku*, Vol. 6 No. 1, str. 3-19. Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet: Zagreb. Preuzeto 29. 12. 2025. na: <https://hrcak.srce.hr/file/47209>

